

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Špela Malečihar

**UREDITEV ŠTUDENTSKEGA DELA PO ZAKONU O
SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA ZA
URAVNOTEŽENJE JAVNIH FINANC (ZUJF-C)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Špela Malečihar

UREDITEV ŠTUDENTSKEGA DELA PO ZAKONU O
SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA ZA
URAVNOTEŽENJE JAVNIH FINANC (ZUJF-C)

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Ana Marija Sobočan

Somentorica: asist. dr. Petra Videmšek

Ljubljana, 2016

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek avtorja: Špela Malečihar

Ime in priimek mentorice: doc. dr. Ana Marija Sobočan

Ime in priimek somentorice: asist. dr. Petra Videmšek

Naslov dela: Ureditev študentskega dela po Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF-C)

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 100

Število tabel: 2

Število slik: 1

Število prilog: 4

Ključne besede: študentsko delo, študenti, mladi, fleksibilnost, pokojninska doba.

POVZETEK

V načrtu diplomskega dela bom predstavila študentsko delo po spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF-C). Sprejel ga je Državni zbor Republike Slovenije na seji, dne 16. decembra 2014, in se je začel uporabljati 1. februarja 2015.

Zanimalo me je, kako v organizacijah, kot so Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Študentska organizacija Slovenije in e-Študentski servis, razumejo nov zakon (ZUJF-C, Uradni list RS št. 95/2014) in kakšne se jim zdijo v povezavi s tem zakonom nove spremembe na področju socialne varnosti, ki dijakom in študentom prinašajo nove socialne pravice iz naslova plačevanja prispevkov za pokojninsko, invalidsko ter zdravstveno zavarovanje.

Title: Act Amending the Act on Balancing Public Finances (ZUJF-C)

Keywords: student work, students, youth, flexibility, retirement age.

ABSTRACT

In diploma thesis I will present student work after Act Amending the Act on Balancing Public Finances (ZUJF-C). The law was adopted by The National Assembly of the Republic of Slovenia at its session of 16 December 2014 and shall begin on 1 February 2015.

I was interested in how organizations such as the Ministry of Labour, Family, Social Affairs and Equal Opportunities, the Pension and Disability Insurance Institute of Slovenia, Slovenian Student Union (SSU) and e-Student Service, understand the new law (Act Amending the Act on Balancing Public Finances (Official Gazette of RS, no. 95/14)) and how they see the differences in the field of social security for pupils and students bring

new social rights arising from the payment of contributions for pension, disability and health insurance.

PREDGOVOR

Idejo za načrt diplomskega dela sem dobila, ko sem delala preko študentskega servisa v drogerijskem podjetju, kjer je bila tretjina vseh, ki so tam delali, študentov. Študentsko delo velja za eno izmed zelo razširjenih oblik dela. Večini predstavlja študentsko delo vir dohodka, za nekatere je to zgolj dodaten vir zaslužka, ki ga porabijo za luksuz, spet za tretje pa način pridobivanja izkušenj z možnostjo kasnejše zaposlitve. Brezposelni mladi, iskalci prve zaposlitve in mladi, ki so pred vstopom na trg dela, so posrednega pomena za moje diplomsko delo, saj tudi nanje vpliva delo, ki ga opravljajo prek študentskega servisa.

Tako kot se z leti spreminjamo ljudje, se spreminjajo tudi zakonodaja, politika, struktura gospodarstva, država. Kriza, ki še vedno traja, med drugim odpira tudi vrsto debat o študentih, ki so na pragu vstopa v odraslo dobo, vendar pa žal še vedno velika večina nima zagotovljenih pogojev za ta korak.

Raznolikost študentskih del in možnost dodatnega zaslužka sta samo dve izmed mnogih pozitivnih stvari, ki jih ta oblika dela ponuja. Po drugi strani pa se zdi, da je to zgolj past, v katero se ujame marsikateri študent. Veliko študentov namreč začne zapostavljati študij. Tudi pozneje zaključijo z obveznostmi, saj opravljajo delo vsak dan, kajti potrebujejo denar, ker gre za njihov edini vir zaslužka. Študentsko delo v prenekaterih podjetjih ali organizacijah postaja nadomestilo za redno zaposlitev, ki dolgoročno vodi v brezposelnost mladih. V povezavi s študentskim delom pa je žal še vedno veliko govora tudi o brezposelnosti, honorarnem delu brez dodatkov, odpuščanjih, nerednega izplačevanja plač, neplačanih socialnih prispevkov, revščini itd.

Star pregovor pravi, da na mladih svet stoji, toda kje stojijo mladi? Ali lahko z optimizmom zremo v prihodnost? Dostikrat v medijih zasledimo tudi kritike, ki ciljajo na to, da bi vsi samo študirali, nihče pa ne bi delal. Če imamo že mlado državo, zakaj ne bi imeli še mladih zaposlenih, in sicer z vizijo, ambicijami in motivacijo. Strah pred prihodnostjo ostaja, vendar pa z njim ostaja tudi velika želja po uresničevanju in boljšem življenju, boljšem jutri. Ob tem se sprašujem, kako naj bomo mladi avantgarda družbenega razvoja, če pa sistem ne deluje pravilno in nam ponuja zgolj trenutne rešitve.

V teoretičnem delu so opisani mladi in študentsko delo. Predvsem pa sem se osredotočila na pravno ureditev občasnega in začasnega dela dijakov in študentov v Sloveniji po novem zakonu. V veljavo je stopil februarja lani. Predstavila sem novosti, ki jih je prinesel za študente in delodajalce. V diplomskem delu pišem tudi o prednostih in slabostih študentskega dela, zlorabah, davčnih ureditvah in sistemu socialnega in zdravstvenega zavarovanja.

Zahvalila bi se domačim za razumevanje v vseh letih študija: ker so me podpirali pri odločitvah, mi stali ob strani in verjeli vame. Zahvala gre tudi Božu in Tini za potrpežljivost, pomoč in nasvete. Hvala mentorici, doc. dr. Ani Mariji Sobočan, in somentorici, asist. dr. Petri Videmšek, za strokovno vodenje, predloge, ideje in usmeritve. Prav tako pa se zahvaljujem e-Študentskemu servisu, Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Študentski organizaciji Slovenije in Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije za pogovor in vpogled v podatke, brez katerih ne bi bilo delo takšno, kot je. Hvala vsem, ki so me na kakršen koli način spodbujali pri pisanju in prispevali h končnemu rezultatu.

KAZALO

1.	TEORETSKI UVOD.....	1
1.1.	MLADOST.....	1
1.1.1.	STATUSNI PREHODI MLADIH	2
1.1.2.	MLADI ODRASLI.....	6
1.1.3.	SOCIALNI IN EKONOMSKI POLOŽAJ MLADIH.....	8
1.1.4.	AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA (MLADIH).....	13
1.1.5.	FLEKSIBILNOST TRGA DELA IN FLEKSIBILNOST MLADIH.....	23
1.2.	ŠTUDENTSKO DELO.....	25
1.2.1.	DEFINICIJE DELA	27
1.2.2.	PREDPISI IN PRAVNE PODLAGE ŠTUDENTSKEGA DELA.....	28
1.2.3.	OPREDELITEV ZAČASNEGA IN OBČASNEGA DELA DIJAKOV IN ŠTUDENTOV	32
1.2.4.	DOHODNINA IN OLAJŠAVE	37
1.2.5.	DAJATVE IZ ZAČASNEGA IN OBČASNEGA DELA DIJAKOV IN ŠTUDENTOV	39
1.2.6.	POKOJNINSKA DOBA	42
2.	OPREDELITEV PROBLEMA	45
2.1.	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	45
3.	METODOLOGIJA	46
3.1.	VRSTA RAZISKAVE.....	46
3.2.	MERSKI INSTRUMENTI	46
3.3.	POPULACIJA IN VZOREC	46
3.4.	ZBIRANJE PODATKOV.....	46
3.5.	ANALIZA PODATKOV	47
4.	REZULTATI.....	48
5.	RAZPRAVA.....	53
6.	SKLEPI IN PREDLOGI.....	57
7.	LITERATURA	58
8.	PRILOGE	65
8.1.	VPRAŠALNIKA	65
8.2.	INTERVJUJI	65
8.3.	PREPIS INTERVJUJEV IN PRIPISOVANJE POJMOV	74
8.4.	ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE.....	90
9.	POVZETEK	100

SEZNAM/KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Stopnje dohodnine na podlagi Pravilnika o določitvi olajšav in lestvice za odmero dohodnine za leto 2016 (Ministrstvo za finance 2014).....	39
Tabela 1.2: Dajatve (ŠOS ni datuma).....	39

SEZNAM/KAZALO SLIK

Slika 1.1: Dajatve (e-Študentski servis 2016).....	41
--	----

1. TEORETSKI UVOD

1.1. MLADOST

Ena od pomembnih značilnosti sodobnih družb je členitev življenjskega poteka na posamezne, med seboj ostro ločene življenjske faze, ločitev otroštva in mladosti od odraslosti in izjemno zanimanje za potek odraščanja otrok in mladostnikov. /.../ Mladost je silno občutljivo obdobje, prostor konstrukcij socialnih vlog in statusov, predstav o smotrih življenja, vrednostnih ocen o dejanjih in dosežkih ljudi (Ule 2008: 49).

Pritisk družbe in ideoloških aparatov države na odraščanje se je okrepil in instrumentaliziral. Mlad človek je že v tradicionalnih družbah prevzemal vzorce vedenja, motivacij in ideoloških predstav, ki so mu jih posredovale avtoritete družine in okoliške družbe, sedaj pa mora poskrbeti tudi za upravičevanje in ovrednotenje vedenjskih in motivacijskih vzorcev in ideoloških predstav (Ule 2008: 50).

Mladina je družbena skupina, ki je veliko pridobila od sodobne keynesijanske države blaginje, predvsem boljše in enakopravnejše oblike izobraževanja, socialno in zdravstveno zavarovanje in posebno pravno varstvo. Dokler so trajali zlati časi ekonomskega vzpona in skoraj polne zaposlenosti, je ta model ukvarjanja z mladimi gladko tekkel. Razmere so se spremenile s preobratom gospodarske rasti v krizo, sedaj pa je model države blaginje prešel v neoliberalizem (Ule et al. 2011: 8). Kresal (2013: 88–89) pravi, da se neoliberalni model krepi zlasti od konca sedemdesetih in osemdesetih let 20. stoletja dalje, ponovni zagon je dobil tudi v času zadnje krize. Delo obravnava kot strošek, delovno pravo pa kot oviro gospodarski rasti. Izhaja iz spornega stališča, da naj bi s prožnejšo delovno zakonodajo povečali konkurenčnost gospodarstva, večje zanimanje tujih vlagateljev, nova delovna mesta in zaposlovanje ter zmanjšanje brezposelnosti.

Mladina ustvarja svojo zgodovino, ki je povezana a hkrati ločena od drugih družbenih skupin oz. institucij odraslih. Odziv in vloga mladine na družbene spremembe pri ustvarjanju socialnih in kulturnih oblik, povezanih z delom življenjskega cikla, se razteza od otroštva do odraslosti (Gillis 1999: 7). John R. Gillis (ibid.) pravi, da so se raziskave do sedaj bolj ukvarjale z vzgojno-izobraževalnimi, kazensko-pravnimi in socialnoskrbstvenimi institucijami, ki naj bi bile povzročiteljice družbenih sprememb. Termin, ki pojasnjuje zgodovinskost mladine in njenih vrednostnih sistemov, je vpeljal David Matza in se imenuje »mladinska tradicija«, ki pomeni prenašanje vedenjskih

vzorcev in načine mišljenja. Vsaka razlaga mladinskega vedenja mora upoštevati poleg socialne in ekonomske strukture tudi zgodovinsko izkušnjo starostne skupine.

Ule (2008: 50) pravi, da mladost obsega obdobje, ko mlad človek ni več otrok, ni pa še pripoznan kot odrasel. Zaradi svoje »vmesnosti« med dvema relativno trdno opredeljenima in dobro prepoznavnima življenjskima obdobjema, otroštvom in odraslostjo, je mladost od vsega začetka veljala za labilno in protislovno razvojno obdobje, ki zahteva posebno skrb in nadzor odraslih. V dvajsetem stoletju pa je bila prepoznana kot izredno formativno obdobje, ključno za življenje in delo odraslega, zato je tudi »delo z mladimi« poseben družben projekt.

Mladost se meri tudi v tem, koliko je mladostnik neodvisen in samostojen pri svojih dejanjih, odločitvah. To pa lahko potrdi le pred drugimi odraslimi in njihovimi institucijami, kar od njega zahteva ujemanje s pričakovanji odraslih, ki so zanj pomembni. Poglavitne institucije nadzora so družina staršev, delo, okolje (soseska) (Ule 2008: 128).

1.1.1. STATUSNI PREHODI MLADIH

Ule (2008: 120–121) mladost definira kot »družbeni status, ko se mlad človek pripravlja in opravlja obveznosti za prehod v odraslost in lahko seže čez obdobje adolescence oz. psihosocialnega dozorevanja.« Pomemben je koncept mladosti, ker nam omogoča razumeti večplastnost družbenih sprememb, prav tako pa je pomembno spoznati tudi družbene kontekste v katerih poteka mladost. Koncept mladosti je odnosni koncept (v odnosu do odraslih) in poudarja razmerja moči, vsebuje napetost med družbenim pomenom starostnega obdobja, ki daje mladim skupen socialni status, različen od statusa odraslih, in družbenim pomenom drugih socialnih razlikovanj, ki diferencirajo mlade med seboj.

Je družbeno regulirano življenjsko obdobje prehoda in poseben socialni prostor, kjer se mladi oblikujejo in ki ni samo stvar posameznika, ampak je tudi življenjsko področje, ki mladim omogoča primerjavo in izmenjavo izkušenj, posploševanje kulturnih vzorcev in porabe ter preživljanja prostega časa (Ule 2008: 131).

Znotraj mladosti Ule (2008: 126) razlikuje več obdobj:

- klasična mladost (14–18 let); mladi imajo pretežno status srednješolcev, dijakov, vajencev;
- podaljšana mladost (19–24 let); obdobje visokošolskega in univerzitetnega študija;

- predodraslo obdobje (25–29 let); obdobje prehoda v ekonomsko in socialno neodvisnost: v zaposlitev, kariero, lastno družino.

Mladost kot prehodno obdobje k odraslosti se v sodobnih družbah najprej pojavi kot institucija uvajanja v odraslo družbo in jo imenujemo tradicionalna mladost ali predhodni psihosocialni moratorij. Moratoriji pa so začasni odlogi ali prekinitve kakšne od obremenitev osebnih ali socialnih obveznosti in so družbeno regulirani ter strukturirani. Ker posamezniku običajno ni prepuščeno, da bi sam odločil o tem, je v tem smislu mladost tudi družbeno institucionaliziran moratorij (Ule 2008: 127).

Življenjski potek je še pred nekaj desetletji sledil napovedljivemu in splošno sprejetemu linearnemu vzorcu odraščanja, in sicer je obdobje šolanja ustrezalo mladosti, obdobje dela odraslosti, obdobje umika s trga dela pa starosti oz. upokojitvi. Danes mladi pridobijo status odraslosti šele na podlagi pogajanj s temeljnimi družbenimi institucijami. To je povzročilo, da so prehodi iz mladosti v odraslost so vse bolj nejasni, odmikajo se od tradicionalnih normativnih pričakovanj in so bolj tvegani ter negotovi (Ule 2008:236).

Trbanc (2007: 38) navaja, da predstavljata znotraj dinamike prehodov mladih med različnimi statusi in situacijami konec šolanja in prehod iz rednega izobraževanja v zaposlitev enega najtežjih in ključnih dogodkov tako na individualni kot na makrosistemski ravni. Številne dejavnike (ibid., 50–58), ki vplivajo na hitrost in gladkost prehodov mladih ter pojasnjujejo gibanje brezposelnosti, v grobem razdelimo v tri skupine, in sicer na strukturne, institucionalne in individualne dejavnike. Pri prvih dveh gre za makroraven, individualni dejavniki pa so na mikroravni. Različni dejavniki se tudi prepletajo in součinkujejo.

- Strukturni dejavniki

Sem sodijo demografski in različni ekonomski dejavniki. Na hitrost zaposlovanja mladih med demografskimi dejavniki najbolj vpliva velikost kohort mladih, ki zapuščajo šolanje in iščejo zaposlitev. Zaradi spremenjene demografske strukture populacij evropskih družb in pomanjkanja delovne sile, bi logično pričakovali, da bodo mladi med najbolj iskanimi kategorijami delovne sile. Je pa to seveda odvisno tudi od obsega in povpraševanja po delovni sili ter usklajenosti strukture prilivov mladih na trg aktualnega povpraševanja, predvsem glede na stopnjo in vrsto izobrazbe. Pri zaposlovanju mladih pa je povezanost gibanj z ekonomskimi cikli zelo izrazita, saj je mladinska brezposelnost na ekonomska

nihanja bolj občutljiva kot celotna brezposelnost. V obdobju stagnacije in recesije brezposelnost najprej prizadene tiste, ki v sistem zaposlenosti šele vstopajo, to so pa predvsem mladi po končanem šolanju ter mladi, ki opravljajo nestalne in nestabilne zaposlitve.

- Institucionalni dejavniki

V to skupino štejemo dejavnike, povezane s strukturo in organizacijo izobraževalnega sistema, povezave med šolami in delodajalci ter institucionalizirane prehode iz šolanja v zaposlitev, kot so vajeništvo, pripravništvo, opravljanje delovne prakse pri delodajalcih, štipendije, ki jih ponujajo delodajalci, programi zaposlovanja za iskalce prve zaposlitve ipd. V državah, kjer je neposredna vpetost delodajalcev v sistem izobraževanja in usposabljanja velika, ker bodisi sami sodelujejo pri izvajanju praktičnega usposabljanja bodisi sodelujejo pri oblikovanju kurikulov in kvalifikacij, so stopnje brezposelnosti mladih nižje kot v državah, kjer je sistematična vpetost delodajalcev manjša. Pomemben pa je tudi splošen odnos in zavzetost delodajalcev za zaposlovanje mladih, kar je pogosto odvisno od spodbud in akcij politike zaposlovanja.

- Individualni dejavniki

Lastnosti mladih, po katerih se razlikujejo od starejših kategorij delovne sile, lahko opišemo kot konkurenčne prednosti ali pa slabosti, ki so lahko resnične, objektivno določljive ali pripisane. Mladim je že tradicionalno pripisana manjša odgovornost, nestalnost, neresnost, nezrelost. Po drugi strani pa so mladi veliko bolj dovzetni za spremembe, bolj inovativni, prilagodljivi, manj zahtevni. Ključna in konkurenčna prednost mladih kot delovne sile je predvsem novejša in kompleksno znanje, glavna konkurenčna pomanjkljivost mladih pa je pomanjkanje delovnih izkušenj. Izobrazba zagotavlja osnovno znanje za opravljanje dela, delovne izkušnje pa dajo uporabno vrednost, iz katere delodajalci sklepajo o določenih lastnostih posameznika.

Prehodi iz mladosti v odraslost so individualizirani in edinstveni, glede na posameznikov referenčni okvir. Odvisni so od strukturne lokacije, kot sta izobraževalni sistem v državi in gibanje na trgu delovne sile (Ule 2008: 237). Ker so življenjske poti postale nelinearne, lahko skoraj v vsakem trenutku življenja »začneš znova«; se vrneš v izobraževanje, znova začneš družinsko življenje ali poklicno kariero. Značilne vloge odraslih in mladih so vse bolj pomešane, vse več študentov dela in odrasli se vračajo v izobraževalne procese.

Svetova šolanja in dela sta postala manj ločena in nista več nujno zaporedna. Veliko mladih celo več ur dela, kot pa obiskuje šolo. Nastale so ključne spremembe v poglavitnih institucijah, ki so doslej opredeljevale prehode v odraslost, in sicer:

- družinski sistem: slabljenje avtoritete staršev, krepitev avtoritete mladih, zlasti glede prostega časa znotraj družine, naraščajoče število ljudi, ki živijo sami, poznejše poroke oz. partnerstvo namesto poroke;
- izobraževalni sistem: diverzifikacija izobraževalnih karier, podaljševanje izobraževanega obdobja, demokratizacija izobraževalnih stilov;
- zaposlovanje: fleksibilna zaposlitev, menjava obdobjev zaposlenosti in nezaposlenosti, prekvalifikacije, vseživljenjsko izobraževanje in izpopolnjevanje;
- odnos do javnega in političnega: nižja udeležba mladih in odraslih v javnem in političnem življenju;
- vsakdanje življenje: mediji in poraba pomembno oblikujejo vzorce vsakdanjega življenja (Ule 2008: 237–238).

Zabrisujejo se meje med mladostjo in odraslostjo, življenjska stila pa si zaradi vpliva številnih kulturnih sprememb postajata vse bolj podobna (Ule 2008: 238).

Socialno so mladi odrasli tisti, ki imajo številne znake odraslosti, vendar nimajo bistvenih, kot recimo, da niso ekonomsko samostojni, niso zaposleni, nimajo svoje družine oz. otrok. Živijo v izvorni družini, ekonomsko jih podpirajo starši ali družba kot pasivne opazovalce družbenih razmer brez posebne aktivne vloge v njej (Ule 2008: 242).

Načrte mladih odraslih, njihove življenjske usmeritve in tradicionalne poti vstopanja v odraslost v sodobni družbi zamenjuje tako imenovana »jo-jo« trzicija. Pluralizacija in fragmentacija življenjskega sveta vodi mlade v izbire in individualno načrtovanje biografij glede šolanja in smeri poklicnega usposabljanja, fleksibilnosti v zaposlitveni karieri, odločitve, kdaj bodo zapustili izvorno družino, kdaj bodo začeli živeti s partnerjem v skupnem gospodinjstvu ipd. Torej izbirajo med različnimi življenjskimi stili in sferami, med različnimi koncepti sebstva, med kariernimi uspehi in neuspehi (Rapuš Pavel, Stepišnik Perdih 2007: 104).

Značilnost mladih odraslih so reverzibilni prehodi, ki se na področju dela odražajo v tem, da se mladi danes izobražujejo, jutri morda vstopijo v začasno zaposlitev, a jo kmalu izgubijo. Nato se zopet vključijo v izobraževanje, vstopijo v začasno delo itd. Individualni

prehodi se lahko enkrat obrnejo v smeri priložnosti in drugič odrazijo v nepričakovanih ali negativnih okoliščinah za posameznika (ibid.).

Ključni prehod znotraj dinamike prehodov mladih med različnimi statusi in situacijami je in ostaja iz izobraževanja v svet dela, zaposlitve. Mlade namreč šele uspešen prehod v bolj ali manj stabilno zaposlitev postavi v položaj enakopravnih članov družbe, saj prav zaposlitev zagotavlja socialno-ekonomsko neodvisnost, obenem pa daje možnost dolgoročnega načrtovanja življenja, družine, kariere, bivanja (Trbanc 2005: 161).

1.1.2. MLADI ODRASLI

Ule (2008: 241) povzema (po Côté 2000): »Mladi odrasli so tisti, ki po vseh tradicionalnih merilih (starost, izobrazba) ne sodijo več v kategorijo mladih, vendar še niso dosegli socialnega statusa odraslih v tradicionalnem pomenu; niso ekonomsko samostojni ali nimajo redne zaposlitve ali nimajo lastne družine ali živijo v izvornih družinah.« Izraz mladi odrasli je nadomestil izraz postadolescenca, ki je označeval podaljševanje mladosti v pozna dvajseta leta življenja kot rezultat pretresov sodobne družbe tveganj. Za status mladih odraslih je značilen difuzni identitetni status, ki vijuga med problemi družbe na način, da se vrača na izhodišča, v izobraževanje, v izvorno družino ali pa ohranja nekatera sidrišča iz mladosti.

Za mlade odrasle je značilno (ibid.), da je to:

- obdobje intenzivnega identitetnega raziskovanja,
- doba nestabilnosti in sprememb (v bivalnih razmerah, odnosih, delu, izobraževanju),
- od vseh življenjskih obdobj najboljš osredinjenost na sebe, samouresničitev,
- obdobje intenzivnega občutka vmesnosti med mladostjo in odraslostjo,
- obdobje spreminjanja življenja.

Za prevzemanje statusa odrasle osebe, mladi razvijajo socialne veščine in sposobnosti na različnih področjih: poklicnem, interaktivnopartnerskem, političnoetičnem, potrošniškokulturnem. V današnji družbi, ki jo označuje naraščajoča dinamika sprememb, ki posameznikom prinašajo različna nova tveganja in negotovosti, na drugi strani pa nove priložnosti in izzive, je pod pritiskom hitrih sprememb tudi proces odraščanja. »Najbolj očitna posledica je podaljševanje obdobja mladosti v pozna dvajseta ali celo zgodnja trideseta leta in vse kasnejše ekonomsko osamosvajanje mladih« (Trbanc 2005: 161). Za

mlade, tako dijake še bolj pa za študente, je značilno, da že med šolanjem občasno prehajajo na trg delovne sile in z njega. Vendar kljub izkušnjam, ki jih pridobijo z opravljanjem občasnih in začasnih del, ostaja dejanski prehod v trajno zaposlitev pogosto težaven (ibid., 162).

V klasični sociologiji mladostništva je vstop v zaposlitveni sistem pomemben kazalec za dosego statusa odraslega. Pomembno vlogo igra pojem avtonomije, glede zmožnosti mladega človeka za pridobitev materialnih sredstev za preživetje, kot pojem socialne integracije, kjer mladi preko zaposlitve dosežejo status odraslosti in vključenosti v družbo. Prehod mladih v odraslost je odvisen od družbenih institucij in od integracijskega modela dosegljivosti (Boehnisch, 1985, v Zorc Maver 2007: 12–13).

Sodobna življenja mladih odraslih torej zaznamujejo negotovosti, spremembe, lomi, vračanja in nihanja. Zdi se, ko da so se problemi klasične mladosti premaknili za deset let (Ule 2008: 246).

Predodraslo obdobje oz. obdobje mladih odraslih zajema precej tega, kar se je v prejšnjih obdobjih imenovalo odraslost in vse več ljudi ne odraste v tradicionalnem pomenu besede. Da je izjemno težko postati odrasel, so povzročile predvsem socialne, ekonomske in tehnološke spremembe. Côté pa celo trdi, da je danes v krizi odraslost in ne mladost. Po njegovem mnenju so identitete ljudi pod močnimi pritiski sodobnega potrošniškega kapitalizma, ki ponuja stimulacije in umetna zadovoljstva, potrebe, želje. Ljudi pa odvrča od spopadanja z osebnimi in družbenimi težavami in razvijanja odgovorne odraslosti (Ule 2008: 249).

Odraslost danes pomeni reprezentacijo tega, kako ljudje upravljajo z negotovostmi in možnostmi sodobnega sveta. Živimo v svetu, za katerega je značilen »kult mladosti«, kjer so se starši začeli od otrok učiti hedonizma. V svetu, ki je postal bolj odprt in sprejemljiv za različnost in ki omogoča izogibanje odgovornosti. Alternativa temu je uživati življenje iz dneva v dan, biti prost obveznosti. Označevalci odraslosti so vse bolj individualni namesto socialni, odraslost pa je izgubila veliko stabilnih struktur in tradicionalnih pomenov ter je postala vse bolj psihološki pojav (Ule 2008: 252–253).

Investicija v izobrazbo in osebnost mladega človeka predstavlja vedno večji, če ne celo glavni strošek družin, uspeh v šoli in fakulteti ter zunajšolskih dejavnosti pa glavno merilo uspešnosti družin. Zavest o tem, da so prednosti za boljši položaj v družbi toliko večje,

kolikor več izobrazbe in kulturnega kapitala si nekdo nabere, se je razširila na vse generacije. Šolanje se podaljšuje v tretje desetletje življenja (Ule et al. 2000: 19). Mladi si za svojo rabo sproti »skujejo« ali »zbrkljajo« socialna pravila, orientacije in identitete, kar zahteva visoko stopnjo refleksivnosti in osebne fleksibilnosti. Vedno več groženj in negotovosti izhaja iz pričakovanja prihodnosti, bližnje ali bolj oddaljene, in to pritiska na sedanjost (Ule et al. 2000: 41).

»Družbene in osebne podpore postajajo ključne pri tem, kako bodo mladi preživeli svoje življenje. Tveganja so lahko namreč za nekatere priložnost, za druge nevarnost.« (Leskošek 2009: 208 po Ball 1994.)

Pred vstopom v novo tisočletje se je pogosto govorilo o krizi vrednot in propadu morale ali drugače, da živimo v obdobju moralnega kaosa in kulturne slepote, za kar so spet krivi mladi (Ule et al. 2000: 71). Vendar pa v osnovi nimamo opravka z razpadom vrednot, ampak s konfliktom vrednot, prihodnost pa je postala mnogodimenzionalna (ibid., 77). Težje dostopne nematerialne dobrine, ki se jih ne da meriti z denarjem, kot so odnosi (prijateljstva), (prosti) čas, ustvarjalnost, kreativnost, užitek in samorealizacija, v družbi tveganj in negotovosti pridobivajo pomen. Stari vrednotni sistemi so bili izključujoči (ali-ali) in so odsevali družbene in politične rede. V kontekstu novih orientacij pa nastaja altruistični individualizem (ibid., 80).

1.1.3. SOCIALNI IN EKONOMSKI POLOŽAJ MLADIH

Trendi na mladinskem trgu delovne sile so zelo odvisni od ekonomskih in socialnih dogajanj v državi. Mladinski trg deli usodo s celotnim slovenskim trgom delovne sile, predvsem glede vplivov gospodarskih gibanj, trendov zaposlovanja in brezposelnosti. Pomembna posebnost je ta, da ima veliko prožnost zaposlovanja mladih za določen in nopolni delovni čas, različne oblike študentskega dela, honorarna in občasna dela itd. ter vpliva na pogostost prehodov med zaposlitvami. Pogostost brezposelnosti pa pomembno vpliva na možnost polne ekonomske in socialne osamosvojitve mladih (Ignjatović, Trbanc 2009: 40).

»Socialno ekonomski položaj študentov v Sloveniji prikazujemo s podatki o načinu bivanja v času študija, socialnem statusu izvirne družine, stroških študentskega življenja in virih preživljanja v času študija.«(Ule et al. 2011: 11.)

Brezposelnost lahko mlade usodno zaznamuje in jim pusti neugodne psihične posledice predvsem na samopodobi in stopnji samospoštovanja ter na občutku obvladljivosti življenja. Negativna posledica dalj časa trajajoče brezposelnosti se lahko sčasoma razvije v socialno negativen odnos do dela, ki deluje kot neke vrste obrambni mehanizem pred prehudo psihično stisko nezaposlenih mladih. Psihične posledice brezposelnosti, ki se kažejo v čustvenih motnjah kot sta strah in depresija, se lahko sprevržejo tudi v psihosomatske motnje (hipertenzije, glavoboli, alergije) ali ogrozijo fizično zdravje. Nezaposlenost mladih je torej glavni razlog za socialno ranljivost mladih, ker ne postavlja mladega človeka zgolj v neugoden socialno-ekonomski položaj, ampak mu zmanjšuje status in ugled v družbi, ga marginalizira in povzroča dolgotrajne psihične poškodbe in posledice na samopodobi (Ule et al. 2000: 48–49). Značilen odgovor ogroženih mladih na povečanje tveganj in negotovosti v življenju je psihosocialni položaj, ki se kaže v občutkih nemoči, samoodtujitvi, socialni izolaciji, občutku nesmisla in praznote, nepravičnosti in avtoritarizma. Mladi izgubljajo zaupanje v racionalnost sveta, zato se povečuje stopnja nezaupanja do življenja. Svet se zdi nepravičen, izkoriščevalen in vedno bolj tuj, saj minira občutek življenjske suverenosti posameznika (Ule et al. 2000: 52–53).

Po definiciji Mednarodne organizacije dela (ILO, International Labour Organization) je brezposelnost opredeljena kot položaj posameznika, ki je pripravljen delati, a v zadnjem tednu oz. krajšem časovnem obdobju ni delal več kot eno uro. Je pa ta opredelitev v posameznih državah različno prirejena (Rapuš Pavel, Dekleva 2007: 60).

Nastran Ule (2011: 205) navaja, da se sočasno s podaljševanjem šolanja razteza tudi obdobje odvisnosti ali polodvisnosti mladih od izvornih družin, ki je v Sloveniji še posebej izrazit. Podaljšana ekonomska odvisnost od staršev od mladih zahteva, da se vzdržijo konfliktov, ki izvirajo iz te podaljšane kohabitacije, saj imajo starši več ekonomske in politične moči. V letu 2008 se je izvedla raziskava o socialno-ekonomskem položaju študentske populacije v Sloveniji in rezultati kažejo, da za mlade danes prehodi pomenijo nek samoumeven del podaljšane mladosti. Študentje izhajajo iz različnih okolij, kar pomeni, da je študij dostopen vsem socialnim slojem, so pa socialno bolj ranljivi študenti iz bolj depriviranih družin. Največ študentov, ki so bili vključeni v raziskavo, je v času raziskave bivalo doma, in sicer 43,6 %, kar je več študentov kot je povprečje v Evropi.

Stroške študija študenti pokrivajo iz različnih virov, poglavitni vir preživetja še vedno predstavlja družinska podpora, skoraj vsem pomagajo starši, nekateri imajo štipendijo

(različne vrste), več kot polovica pa jih služi prek študentskega servisa. Slabša se življenjski standard študentov z manj ugodnimi socialnimi pogoji izvirne družine. Ohranjanje zadovoljivega življenjskega stila študentov pa ni poceni in se je do danes verjetno le še podražilo (ibid., 206).

Ekonomska osamosvojitvev je največji izvor nezadovoljstva in skrbi študentov. Čim nižjo izobrazbo imajo starši, tem manj so študenti zadovoljni z možnostjo zaposlovanja, reševanja stanovanjskih vprašanj, manj računajo na pomoč staršev (in njihovih zvez) kot vrstniki iz premožnejših družin (ibid., 207).

Lahko bi rekli, da je država uspešno preložila oskrbo študentov v času študija na ramena družine. Ker pa družine razpolagajo z različnim socialnim, kulturnim in ekonomskim kapitalom, je seveda razvidna temeljna neenakost med študenti. Tisti, ki prihajajo iz depriviligiranih družin, morajo vstopati na študentski trg dela (Ule 2011: 207 v Ignjatović, Trbanc, 2009). Družbena neenakost pa je najučinkovitejši in najstarejši mehanizem utrjevanja ali povečevanja socialne razdalje. Večja kot je razdalja med socialnimi skupinami in bolj kot je razdalja utrjena, težji so prehodi med skupinami in hujše so posledice za celotno družbo (Dragoš 2014: 312). Današnji kapitalizem pa misli, da neenakost obvladuje, ker jo sprejema (Dragoš, Leskošek 2003: 21).

Mladi so vedno bolj podvrženi mejam in pritiskom, ki so povezani z njihovim razrednim položajem in mladost je postala veliko težavnejša kot je bila včasih. Po šolanju redko dobijo delo, ustrezno njihovim kvalifikacijam in so običajno obsojeni na najnižja plačila, ki nagrajujejo delodajalce, saj dobijo poceni delovno silo z najnovejšo izobrazbo. Tako so mladi marginalizirani na trgu delovne sile, izključeni iz glavnih tokov odrasle družbe in posledično od izvorov moči. Brez ekonomskih in političnih predstavnikov pa imajo tudi malo pravic, privilegijev in nižji družbeni status (Ule 2011: 207).

Podaljšana osebna in sistemska odvisnost mladih ostaja nerešen temeljni problem. Tudi če jim je dopuščeno, da si s kombinacijo družinskih podpor, štipendij in različnih oblik pretežno prekarnih zaposlitev pridobijo lastne vire za študij in preživetje, to ne ukinja ekonomske in socialne odvisnosti (ibid.).

Nastran Ule (ibid., 209) pravi: »[K]o je socialna izključenost mladih sistemska in ne naključna, ko je izobraževalni sistem imperativ čez dvajseta leta, a hkrati pa nadzoruje, izbira, izloča, ko odgovornost za svojo biografijo prehaja v vse zgodnejše otroštvo in

morajo biti že otroci zreli za pomembne odločitve, pomeni dolgotrajna izključenost mladih iz ekonomskega državljanstva aroganco in cinizem.«

Dokler se ne spremeni to ključno mesto, ki mlade drži v vseh teh odvisnostih in jih poriva v socialno nedoraslost in brezpravje, je nesmiselno govoriti, kako naj mladi spet postanejo družbeni subjekt. Ustanove za mlade spregledujejo in zanemarjajo ključne spremembe v prehodih in tvegajo, da zgrešijo potrebe in težave mladih, ki nujno potrebujejo instrumente, ki bi omogočili tako vključevanje formalnih kot neformalnih sposobnosti in ukrepe, ki bi bili univerzalni in bi zadevali celotno študentsko populacijo. S tem, ko bi mladi dobili ekonomsko neodvisnost in bi jih lahko vključili različne oblike prostovoljnega dela in študijske prakse, bi obenem omogočili tudi medgeneracijsko povezovanje in lažje povezave z bodočimi delodajalci ter olajšan prehod v zaposlitev (ibid., 210).

Kramberger (2007: 98–99) navaja, da letni priliv diplomiranih oseb s terciarno izobrazbo že skoraj za dvakrat presega ponudbo sproščenih delovnih mest zanje. Razmerje se nekoliko popravi zaradi začasnih delovnih mest, ki so posledica bolniške ali porodniške odsotnosti, vendar ne korenito. Če primerjamo dejansko rast novih delovnih mest, ki so posledica širitve trga in investicij v nova enakovredna delovna mesta, je Slovenija blizu ničelni rasti. Pojavi se tudi vertikalni substitucijski efekt, ki pomeni, da diplomanti s terciarno izobrazbo iščejo rezervna delovna mesta, ki so bila sproščena z upokojitvami delavcev, ki so delali s sekundarno stopnjo izobrazbe. Ignjatovič in Trbanc (2009: 47) pa navajata: »K povečanju brezposelnosti mladih diplomantov je deloma prispevalo tudi študentsko delo, ki na določenih segmentih konkurira prav [njim].«

Leta 2009 so se tudi v Sloveniji pokazali znaki svetovne finančne in gospodarske krize, ki je vplivala na poslabšanje kazalnikov trga delovne sile. Manj povpraševanja po slovenskih izdelkih in storitvah je vplivalo na zmanjšanje potreb po delu, povečano odpuščanje (kljub ukrepom APZ) in posledično povečanje brezposelnosti. Delodajalci so problem pomanjkanja dela reševali tako, da niso podaljševali pogodb za določen čas, preko katerih so bili zaposleni po večini mladi in začeli so zmanjševati obseg študentskega dela (ibid., 50).

Ker je vedno več mladih, ki se odločajo za univerzitetno izobrazbo, in s tem narašča delež diplomantov, lahko to v prihodnosti za družbo pomeni dvoje: prvič, hiter prehod v družbo znanja, ki bo zahteval prestrukturiranje gospodarstva in številna nova delovna mesta, in drugič, še večjo podzaposlenost in visoko stopnjo brezposelnosti med mladimi diplomanti

(Ignjatović 2006: 67). »Univerzitetna diploma je vstopnica, ki dovoljuje vstop na pot do uspeha, toda nikakor ni vstopnica za uspeh.« (Côte, Allahar 1994: 40, v Ule 2008: 141.)

Ule (2008: 250) povzema po Côtéju (2000) in omenja identitetni kapital, ki pomeni ves potreben napor, delo, znanje, sposobnosti in materialna sredstva, ki jih mora človek vlagati v to, da postane oz. ostaja to, kar je. Na podlagi kapitalskih identitetnih vložkov posameznik v prihodnosti pobira dividende na identitetnih trgih, vendar mora najprej vzpostaviti stabilen občutek sebstva. Najuspešnejši vlagatelji v trg identitet pa gradijo na socioloških in psiholoških vrstah identitetnih virov, ki morajo postati socialno opazni. To pomeni, da je potrebno pridobiti izobrazbeni in socialni kapital, saj ti viri delujejo kot nekakšni potni listi posameznika na potovanju na druga socialna in institucionalna področja. Prek interakcije in potrjevanja z drugimi, izvori identitetnega kapitala izboljšujejo samopodobo in samopredstaviteljske posameznika, s tem pa povečujejo njegov identitetni kapital. Ule (ibid., 251) navaja, da za odgovorno odraslost potrebujemo povezavo in ravnotežje med identitetnim in socialnim kapitalom posameznika, ki pomeni predvsem uravnoteženo povezovanje med težnjo po samostojnosti in upoštevanjem drugih ter skrbi zanje (odnosnost).

Najnovejši procesi (Kramberger 2007: 18–19) znotraj post-industrijskih družb so z vidika zaposlovanja najbolj boleči. Sprožajo jih trije medsebojno povezani, vendar sistemsko in politično ne povsem usklajeni procesi:

- širjenje novih tehnologij, ki postopno zamenjujejo starejše industrijske in storitvene platforme,
- globalizacija, ki teži k odprti mednarodni menjavi blaga in storitev,
- sistemska adaptacija družbenih podsistemov, kjer se odvijajo protislovij polna ekonomska in politična usklajevanja globalnih, mednarodnih, državnih in lokalnih družb, institucij in njihovih regulacij.

Že v času, ko je Max Weber zavrnil marksistični pristop k razrednim delitvam, so šli empirični procesi v isto smer, ki jo je napovedal Weber. [V] glavnih razredih so se poglobljale stare in se pojavljale nove delitve; socialni položaj večine posameznikov in skupin je postajal čedalje manj povezan z lastninskim posedovanjem in vse bolj odvisen od njihove opremljenosti za tržno tekmovanje, s katerim si povečujejo svoje nagrade; politični, ekspertni in mrežni viri moči so postajali še bolj pomembni od materialnih; za razumevanje dejanskih življenjskih razmer ljudi pa so postajali statusni položaji

pomembnejši od razrednih, saj so se prvi nanašali na realne skupine, razredi pa na kategorije, odvisne od definicije opazovalca (Dragoš, Leskošek 2003: 41).

V isto smer obrnjen odgovor je ponudil tudi Beck, ki govori o individualizaciji družbene neenakosti. Družbena neenakost je prvi problem v razdalji med velikimi družbenimi skupinami, drug problem pa je družbena struktura z razredno in slojevsko hierarhijo. Oba omenjena problema, tako neenakost kot strukturiranost, se spreminjata neodvisno drug od drugega. Lahko da povezava celo obstaja, vendar jo je težko razbrati (Dragoš, Leskošek 2003: 42 po Beck 2001).

1.1.4. AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA (MLADIH)

Aktivna politika zaposlovanja (APZ) je eden izmed naborov programov in ukrepov, s katerimi država neposredno in selektivno posega na trg delovne sile, da bi prispevala k povečanju zaposlenosti in vanj vključila čim več delovno sposobnega prebivalstva ter preprečila, omejila in/ali zmanjšala brezposelnost. Običajno vključuje programe zaposlovanja, usposabljanja in ustvarjanja delovnih mest (Janoski, 1996 v Svetlik, Batič 2002: 174). Osnovni namen in cilj APZ je zagotavljanje ekonomske aktivnosti in zaposljivosti širšemu krogu posameznikov, ne da bi jim z drugimi sredstvi (pasivna politika zaposlovanja) blažila neugoden ekonomski položaj in socialno izključenost. APZ ima izrazito razvojno vlogo, saj posameznikom omogoča razvoj sposobnosti, izboljšanje položaja na trgu dela oz. boljše možnosti za zaposlitev glede na povpraševanje na trgu dela ter dviga vrednost človeškega kapitala in omogoča strukturno prilagajanje gospodarstva. APZ poleg programa splošnega in posebnega izobraževanja obsega tudi programe za pridobitev kvalifikacije, določenih znanj in veščine ter programe prekvalifikacij (Bubnov Škoberne 2010: 328). Doseči je torej treba jasne usmeritve izvajanja ukrepov APZ, ki sledijo potrebam trga dela in ostalim usmeritvam države. V Sloveniji se je APZ začela uveljavljati v začetku devetdesetih let, ko se je z uvajanjem tržnega gospodarstva začela hitro povečevati odkrita brezposelnost. Zakon o urejanju trga dela (ZUTD) določa smernice za izvajanje ukrepov APZ.

V okviru smernic aktivne politike zaposlovanja (APZ) v obdobju 2016–2020 je vlada pripravila tudi načrt za izvajanje ukrepov APZ za leti 2016 in 2017, in sicer na podlagi proračuna Republike Slovenije za obe leti. Določila je tudi okvir razpoložljivih sredstev za izvajanje programov in aktivnosti v okviru petih ukrepov APZ-ja (MDDSZ 2016):

- usposabljanje in izobraževanje: glede na dobre rezultate izvajanja se bo tudi v novi finančni perspektivi nadaljeval program *Usposabljanje na delovnem mestu* (sredstva bodo namenjena ranljivim skupinam kot so dolgotrajno brezposelni, starejši od 50 let, tisti, ki imajo nižjo izobrazbo, mladi brezposelnim do 30. leta starosti), *program Neformalnega izobraževanja in usposabljanja* (za poklice, po katerih povprašujejo delodajalci in so oblikovani v skladu z njihovimi aktualnimi potrebami), *program Delovni preizkus 30+*, *Projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O)*, *Programi spodbujanja neaktivnih k zaposlovanju*, *Vključevanje brezposelnih oseb v podporne in razvojne programe* in *Potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij*;
- nadomeščanje na delovnem mestu in delitev delovnega mesta;
- spodbude za zaposlovanje: *program Spodbujanje zaposlovanja*, *Spodbude za trajno zaposlovanje mladih* (obliki subvencij za zaposlitev za nedoločen čas), *Spodbujanje pripravništev* (za iskalce prve zaposlitve, ki imajo pogoje za opravljanje pripravništva na področju socialnega varstva), *Povračila prispevkov delodajalcem, in sicer v območjih z visoko brezposelnostjo*;
- kreiranje delovnih mest: *program Javna dela*, *Zaposlitveni projekti na lokalni ravni*, *Inovativni projekti za mlade*, *projekti Učnih delavnic*;
- spodbujanje samozaposlovanja: *projekti Spodbujanja podjetništva med mladimi*, *program Spodbujanje ženskega podjetništva*.

Sredstva APZ-ja za leti 2016 in 2017 znašajo v višini 182.570.956,00 EUR, in sicer sta vira: integralni proračun Republike Slovenije in sredstva Evropskega socialnega sklada v okviru Operativnega programa evropske kohezijske politike za obdobje 2014–2020. V programe APZ bo tako v letih 2016 in 2017 vključenih skupaj 48.905 oseb, 25.445 od teh vključitev pa pomeni neposredno zaposlitev. Največ sredstev se namenja za četrti ukrep APZ-ja, v okviru katerega se izvajajo programi javnih del, namenjena socialni in delovni aktivaciji dolgotrajno brezposelnih oseb. Poudarek bo tudi na ciljni skupini mladih.

Mladina je v Sloveniji ena od družbenih skupin, ki so najbolj izpostavljene spremembam na zaposlitvenem trgu in imajo poleg starejših od 50 let, dolgotrajno brezposelnih in hendikepiranih najvišjo stopnjo brezposelnosti. Ta problem je obsežen, prepoznavata ga tako država kot Evropska unija. Država se ga loteva z ukrepi APZ-ja, vendar je Leskošek (2009: 207) do njega kritična in pravi, da ne zajamejo kompleksnosti pojava, so

poenostavljeni in niso ciljno naravnani. Spregledali so, da se spreminjata oba parametra problema, mladost in zaposlovanje, spremembe pa so hitre in obsežne. V sedanjem času zaposlitev ne zagotavlja več, da se bo posameznik izvil iz pasti bede in pomanjkanja, situacija je ogrožajoča za vse, posebno pa za mlade. AZP le delno odgovarja na potrebe brezposelnih mladih, program pa spregleda raznovrstnost skupine mladih in zato tudi njihov neenak družbeni položaj. Leskošek opozori tudi na to, da položaj etničnih manjšin ali skupin ni izhodišče za ukrepe, kamor uvrščamo Rome in drugo ali tretjo generacijo priseljencev iz bivših jugoslovanskih republik, pa tudi priseljence iz vzhodnih držav, ki jih je v Sloveniji več kot v preteklosti. Ukrepi APZ-ja so potemtakem neučinkoviti, če je vzrok za nezaposlenost iskati v manjših možnostih. Za številna dela, ki zahtevajo ustrezno izobrazbo, je potrebno opraviti strokovni izpit, pred njim pa dobo pripravištva. Znanje lahko mladi navežejo, uporabijo in utrdijo le tako, da ga čim prej povežejo s praktičnim delom. Zgodi pa se, da mladi doživijo prehod iz izobraževanja v brezposelnost namesto na trg delovne sile (ibid., 213). Ekonomske, kulturne in politične tradicije in značilnosti predstavljajo članicam Evropske unije različne izzive, kako se soočajo z načrtovanjem programskih politik, s katerimi bi dali mladim (brezposelnim) več priložnosti in boljše pogoje za socialno in ekonomsko integracijo na trg dela (Rapuš Pavel, Dekleva 2007: 63).

Za položaj mladih na trgu delovne sile je zelo pomembna zakonska in podzakonska regulacija zaposlovanja, ki določa pogoje zaposlovanja in odpuščanja, torej vrste pogodb, pravice in dolžnosti ter dopuščene oblike dela mladih. Za zaposlovanje mladih sta pomembna tudi ozaveščen odnos delodajalcev v smislu družbene odgovornosti za nudenje priložnosti mladim in odnos sindikatov. Ti z javnim opozarjanjem na problematiko in vključevanjem v socialna pogajanja ter dogovarjanja vplivajo na ohranjanje tematike zaposlovanja mladih med prioritetskimi temami zaposlovanja (Ignjatović, Trbanc 2009: 40–41).

V zdajšnjih »družbah dela in kapitala« je trajna vključenost mladih v svet dela, (sub)kulturnih stilov in porabe še vedno osnovni pogoj za ekonomsko, družbeno in politično samostojnost (Ule 2008: 255). V pojmu družba dela se na eni strani odraža konfliktna igra med kapitalom in delom kot tudi socialnostrukturna moč dela in njega socialnointegrativna funkcija. Prek zaposljivosti se ne ustvarja samo bogastva, dobrin in materialne blaginje, temveč tudi duša določene mentalne, psihične ali duhovne drže, motivacije in dispozicije, ki šele omogočajo konkretne družbene vzorce (Zorc Maver 2007: 13).

»Mladi so specifična delovna sila, za katero je značilno pomanjkanje delovne zgodovine in delovnih izkušenj, saj šele stopajo na trg oz. na njem niso dolgo navzoči. Hkrati pa zanje velja, da so pogosto nosilci novih znanj, ki jih prinašajo iz izobraževalnega procesa, in številnih socialnih (in tehničnih) spretnosti in kompetenc, vezanih na odraščanje v sodobni informacijski družbi.« (Ignjatović, Trbanc 2009: 40.)

Nezadovoljstvo študentov kot posledica slabih ali nikakršnih možnosti za delo. Živimo v obdobju kot so mladi ekonomska obveza za njihove izvirne družine. Ule (2008: 139) razlaga, da je danes norma nadaljevati študij na visokih šolah in fakultetah močna in pomeni, da se od odraščajočih pričakuje, da ostajajo v šoli podaljšano obdobje in s tem dosežejo višjo stopnjo izobrazbe. S formalnim izobraževanjem naj bi mlade najbolje pripravili za delo, vendar je problem ta, da akademska izobrazba za veliko zaposlitev niti ni potrebna. Temu pojavu bi lahko rekli tudi inflacija izobraževanja. Pa ne gre za to, da izobrazba ni pomembna, vendar pa je veliko mladih na koncu razočaranih, ker so prepričani, da bodo s fakultetnimi diplomami lažje dobili službo, pa je ne. Po drugi strani pa nekateri nimajo druge možnosti kot nadaljevati šolanje, če želijo dobiti delo, ki ustreza visokošolski izobrazbi, saj je veliko poklicev včasih zahtevalo le srednjo šolo, zdaj pa zahteva visokošolsko ali fakultetno izobrazbo, čeprav dela ostajajo enaka in se znanja, ki naj bi jih mladi obvladali, poglavitno niso spremenila.

S podaljševanjem izobraževanja ostajajo študenti vse dlje socialno ekonomsko odrinjeni, čeprav vedno bolj izobraženi in delovno usposobljeni (Ule 2008: 145). Večja kritičnost študentov, odprtost za nove izkušnje, nova znanja, je izrazito dvorezna do družbe. Lahko vodi v pasivizacijo, kadar študentje presodijo, da sta njihova družbena moč in vpliv premajhna za dosego pomembnejših družbenih sprememb ali pa kadar se sprijaznijo s svojim socialnim položajem. Pomanjkanje uporabe nakopičenega znanja in informacij v realnih razmerah, močno zavira produktivnost študentske kritike, jih zavaja v iluzorne projekte in prehitre ocene o možnosti takojšnjih sprememb (ibid., 147).

Na položaj mladih na trgu delovne sile in na pojave kot so prehodi iz izobraževanja v zaposlitev, zaposlitvene pogodbe in pogostost ter trajanje brezposelnosti, vplivajo številni dejavniki, njihovi učinki pa se med seboj prepletajo. Med splošne sodijo predvsem gospodarska gibanja (povpraševanje po delovni sili) in situacije na lokalnih in regionalnih trgih delovne sile in demografska situacija (staranje delovno aktivnega prebivalstva) (Ignjatović, Trbanc 2009: 40).

Opravljanje začasnih in fleksibilnih oblik zaposlitev pri mladih pogosto predstavlja preizkusno dobo za vstop v bolj trajno zaposlitev, v kateri delodajalec testira prilagodljivost, produktivnost, pripadnost in podobne lastnosti mladih zaposlenih (Trbanc 2005: 183).

Velja poudariti, da v zadnjih letih pomembno vplivajo na zaposlovanje mladih v Sloveniji izrazito podaljšanje izobraževanja in sorazmerno tog trg delovne sile, ki pomeni, da je varnost zaposlitve zaposlenih za nedoločen čas še vedno zelo visoka. Tam, kjer želijo imeti zaradi zmanjšanja lastnih tveganj čim bolj fleksibilno delovno silo, tveganja prenašajo na novo zaposlene, večinoma na mlade (ibid., 184).

Za mlade, ki pa se že nahajajo med delovno aktivnimi, lahko rečemo, da so nadpovprečno fleksibilni. Zaradi dualnosti slovenskega trga delovne sile med relativno varnostjo in močnim nagibanjem delodajalcev k fleksibilizaciji, so prizadeti predvsem novi iskalci zaposlitve, ki so do določene mere prisiljeni sprejeti delo za določen čas in druge oblike fleksibilnega zaposlovanja. Delo za določen čas delodajalci tudi pogosto uporabijo kot filter za izbiro kandidatov, ki jim bo kasneje ponujena zaposlitev za nedoločen čas. Študentsko delo kot posebna oblika fleksibilizacije slovenskega trga delovne sile predstavlja pomemben segment zaposlovanja mladih. Po svoji obliki pogosto presega zakonsko določene okvire. Namesto začasnih in občasnih zaposlitev delodajalci vedno bolj posegajo po študentskem delu za daljši čas. Čeprav ne gre za enak segment dela na trgu delovne sile, so študenti, ki opravljajo študentsko delo, nelojalna konkurenca mladim univerzitetnim diplomantom oz. prvim iskalcem zaposlitve (Ignjatović 2006: 67–68).

Po podatkih Vlade Republike Slovenije nameravajo v letu 2016 še izboljšati razmere na trgu dela. Po 1,5 % povišanju zaposlenosti v letu 2016 se v naslednjih dveh letih pričakuje še nadaljnja rast. To se bo zrcalilo tudi v nadaljnjem zmanjšanju brezposelnosti, ki naj bi se v povprečju leta 2016 znižala pod 109.000 oseb. Še naprej bodo stremeli k zmanjševanju brezposelnosti med mladimi ter nadaljevali z dobro prakso spodbujanja zaposlitev brezposelnih mladih oseb (Vlada RS 2016).

Na ZRSZ pa pravijo, da je bilo ob koncu maja registriranih 102.289 brezposelnih, kar je 3 % manj kot aprila in 9 % manj kot maja 2015. V prvih petih mesecih letos se je zaposlilo 38.582 brezposelnih, to je 10,1 % več kot v primerljivem obdobju lani. (ZRSZ ni datuma)

1.1.4.1. ŠTIPENDIRANJE, PRIPRAVNIŠTVO IN VAJENIŠTVO

Prehod iz izobraževanja v zaposlitev je lahko popolnoma prepuščen posamezniku ali pa je urejen tako, da različni dejavniki kot so podjetja in država, pomagajo mladim olajšati ta vstop in s tem vplivajo na njihov položaj na trgu delovne sile. Aktivna politika zaposlovanja (APZ) je v devetdesetih letih posegla v te načine in oblikovala številne druge ukrepe za izboljšanje položaja mladih na trgu delovne sile. Razvite imamo tri glavne načine prehoda: štipendiranje, pripravništvo in vajeništvo (Trbanc, Verša 2002: 356).

- Štipendiranje

Je sistem financiranja izobraževanja mladih, v katerem prejemajo določeno vsoto denarja za čas izobraževanja. Pogoji pridobitve so različni, od socialne ogroženosti do pomembnosti kadrov za poslovanje podjetja. V prvi vrsti poznamo sofinancirane kadrovske štipendije, s katerimi podjetja vežejo nase mlade že v obdobju začetnega izobraževanja, štipendije za deficitarne poklice, državne štipendije in Zoisove štipendije. Slednja je namenjena spodbujanju šolanja nadpovprečno nadarjene mladine za doseganje izjemnih dosežkov in s tem ustvarjanje dodane vrednosti na področju znanja, raziskovanja, razvojne dejavnosti in umetnosti. Državne štipendije (včasih republiške štipendije) pa so namenjena materialno ogroženi mladini iz socialno šibkejših družin, ki bi se zaradi slabih materialnih možnosti s težavo odločala za šolanje. Pridobitev je odvisna od višine dohodka na družinskega člana v družini šolajočega, in sicer velja, da . V Zakonu o štipendiranju (Uradni list RS, št. 56/2013; ZŠtip-1) pa sta v 8. členu navedeni tudi štipendiji za Slovence v zamejstvu in po svetu ter štipendija Ad futura, ki je namenjena za študijske obiske in za sodelovanje na tekmovanjih iz znanja ali raziskovanja. Sredstva za štipendije in sofinanciranje kadrovske štipendij se po tem zakonu zagotavljajo iz proračuna Republike Slovenije, proračunskega sklada ministrstva, iz sredstev sklada in sredstev Evropskega socialnega sklada ali iz drugih virov.

- Pripravništvo

Ureja način vključevanja mladih v njihovo prvo zaposlitev. Zakonodaja pravi, da lahko pogodbo o zaposlitvi sklene kot pripravnik tisti, kdor prvič začne opravljati delo, ustrezno vrsti in stopnji svoje strokovne izobrazbe, z namenom, da se usposobi za samostojno opravljanje dela v delovnem razmerju. (Uradni list RS, št. 21/2013; ZDR-1, 120. člen) Pripravništvo je časovno omejeno na največ eno leto, če zakon ne določa drugače.

Podjetja imajo do zaposlovanja mladih različne odnose in strategije. Tista podjetja, ki sorazmerno stabilno obvladujejo trge in imajo urejen notranji razvoj kadrov, dajejo velik pomen visoki strokovnosti in kvalificiranosti svojih zaposlenih ter ob spodbudah in olajšavah države zaposlujejo mlade delavce in pripravnike. Na drugi strani pa so podjetja, ki zaposlujejo sekundarni segment delovne sile in jim zaposlovanje mladih predstavlja nizko ceno delovne sile, fleksibilnost in posledično zmanjšanje stroškov (Trbanc, Verša 2002: 358).

- Vajeništvo

Mladim omogoča, da pridobivajo teoretično znanje v šoli, delno pa se izpopolnjujejo neposredno pri delodajalcih s praktičnim delom (delovno prakso). Takšno izobraževanje je primerno predvsem za delo, ki zahteva ročne spretnosti kot je mizarstvo, tesarstvo, krovstvo, kleparstvo, varilstvo, livarstvo, orodjarstvo, strugarstvo, zidarstvo, kuharstvo, slaščičarstvo, frizerstvo, krojaštvo, šiviljstvo itd. Vključevanje v delovno okolje že v samem začetku izobraževanja bodočemu mlademu delavcu olajša privajanje za delo, ki ga čaka kasneje.

Nastran Ule (2011: 204) osmisli problematiko zaposlovanja mladih v Sloveniji nekako takole: današnji status in profil študentske mladine izhajata iz dveh družbenih sprememb, in sicer iz podaljševanja študija, ki vodi v daljšo ekonomsko in socialno odvisnost od izvirne družine in krize neoliberalne ekonomije, ki zožuje zaposlitvene možnosti mladih na prehodu v odraslost. Norma nadaljevat študij in doseči visoko stopnjo izobrazbe je v evropskem prostoru močna. Podaljšano izobraževanje pa ni toliko posledica velikodušnosti sodobnih družb, ampak je predvsem posledica manka priložnosti za smiselno zaposlovanje. Priložnosti mladih za zaposlitev so se bolj začele podrežati zahtevam trga kot pričakovanjem posameznikov.

1.1.4.2. ZNAČILNOSTI MLADIH IZ VIDIKA DELODAJALCEV

Eden najzahtevnejših in ključnih prehodov mladih je prav prehod s področja izobraževanja v področje dela. Mladi že med šolanjem pogosto prehajajo na trg delovne sile, ko opravljajo različna občasna in začasna dela, honorarna dela, počitniška in sezonska dela ter dela s skrajšanim delovnim časom. Kljub izkušnjam, ki si jih mladi naberejo pri opravljanju teh del, ostaja dejanski prehod po končanem izobraževanju v zaposlitev

problematičen predvsem zaradi strukturne lastnosti trga delovne sile in mehanizmov njegovega delovanja v smislu velikega pritoka mladih iskalcev zaposlitve, sama strukture delovnih mest, obseg netipičnih oblik zaposlitev, odnosa delodajalcev do zaposlovanja mladih ipd. Povečane potrebe po prožnosti in hitrem prilagajanju dajejo prednost mladim, vendar le-ti ostajajo kljub velikim spremembam na trgih delovne sile občutljiva kategorija. Osnovna značilnost kategorije mladih na trgu dela pa je mladost kot obdobje prehodov in vključevanja v različne vloge na delovnem področju in oblikovanje socialnih ter osebnih odnosov. Mladost pogojuje tri sklope značilnosti, ki so pomembne z vidika delodajalcev, in sicer: znanje, delovne izkušnje in značilnosti, ki so posledica socializacije (sociokulturni kapital) ali osebnostnih lastnosti (Trbanc, Verša 2002: 338–340).

- Znanje

Za mlade, ki vstopajo na trg delovne sile po končanem izobraževanju, je najnovejše znanje glavna prednost. Trajanje izobraževanja se podaljšuje, mladi pa prihajajo oboroženi z vse bolj kompleksnim znanjem. Za mlade je značilen tudi sklop spretnosti in kompetenc, ki so posledica načina odraščanja v sodobnih družbah in izkušnje, ki so jih nabrali med odraščanjem. Spreminjajo in dopolnjujejo se vsebine izobraževanja, ki vključujejo spretnosti in pridobivanje kompetenc, ki jih zahteva spreminjajoča se narava dela. Mladi si tako tudi v prostem času in z zabavo pridobijo nekaj ključnih značilnosti, po katerih je na trgu delovne sile veliko povpraševanje in imajo poleg znanja še druge spretnosti, ki jim v dinamičnih razmerah omogočajo prednost pred drugimi kategorijami delovne sile.

Na drugi strani pa še vedno veliko mladih vstopa na trg delovne sile brez izobrazbe, z nizko ali neustrezno izobrazbo. Problematično skupino predstavljajo osipniki, to so mladi, ki so iz različnih razlogov izobraževanje zapustili še preden so dosegli želeno kvalifikacijo. So v najslabšem položaju, z majhnimi možnostmi, da si pridobijo bolj ali manj trajno zaposlitev (Trbanc, Verša 2002: 340).

- Delovne izkušnje

Delodajalci so mlade videli kot delovno silo s pomanjkanjem delovnih izkušenj in delovne usposobljenosti, saj so bili brez delovne zgodovine, iz katere bi bilo moč oceniti delovne lastnosti in navade. Na pomembnejših delovnih mestih so zato mladi predstavljali tveganje in so jim ponujali bolj nestalne in fleksibilne oblike zaposlitve. Izkušnje, ki jih mladi pridobijo pri svojih občasnih delih, pa se po novem zakonu štejejo kot delovna izkušnja. Po

večini so te izkušnje zelo različne in večinoma niso vezane na področje stalnega dela, za katero mladi konkurirajo ob koncu šolanja (Trbanc, Verša 2002: 341).

- Sociokulturni kapital

Dragoš in Leskošek (2003: 43) pravita, da je socialni kapital koncept, ki je široko uporabljen in tako tudi definiran. Ključna ideja je, da so izvor socialnega kapitala socialne mreže, in ne posameznik ali širša družba, sam socialni kapital pa je kakovostni izraz kombinacije treh mrežnih lastnosti:

- navzočnosti pomembnih virov, ki jih vsebuje določeno socialno omrežje (glede na vrsto in količino),
- dosegljivosti oz. dostopnosti teh virov za pripadnike mreže,
- uporabnosti teh virov za posameznike in skupine v smislu uspešnosti in učinkovitosti glede na zastavljene cilje in stroške.

Koncept nas opozarja o povezanosti med posameznikovo umeščenostjo v mikroomrežjih, njegovo izključenostjo na življenjsko pomembnih področjih kot so izobraževalno, zaposlitveno, stanovanjsko in materialno področje ter splošno družbeno neenakostjo, ki se ponavlja skozi te povezave.

Sestavljajo ga lastnosti, ki so posledica socializacije, predhodnih izkušenj in osebnih lastnosti. Delodajalci prav sociokulturnemu kapitalu posameznikov pripisujejo vedno večji pomen. Mladim se pogosto pripisuje manjšo odgovornost in zahtevnost ter nestalnost, po drugi strani pa so veliko dovzetnejši za spremembe v delovnem procesu od starejših delavcev, so inovativni in prilagodljivi. Zdi se, da so v teh razmerah delovne sile prav te lastnosti mladih njihova konkurenčna prednost (Trbanc, Verša 2002: 343).

Za mlade je že tradicionalno značilna večja vključenost v začasna, občasna dela in dela s krajšim delovnim časom. To je posledica njihove izbire, torej tistih, ki se bodisi še šolajo in poleg tega občasno ali redno opravljajo različna dela in bodisi tistih, ki se še ne želijo zaposliti. Študentsko delo je v zadnjih desetletjih v Evropi v takem razmahu, da o njem govorijo kot o posebnem segmentu delovne sile, po katerem je precejšnje povpraševanje, saj je izrazito fleksibilno in poceni. Za študente pomeni opravljanje takih del predvsem vir zaslužka, kar je ob podaljševanju šolanja in odvisnosti od staršev zelo pomembno. Obenem pa je to tudi pomemben vir delovnih izkušenj, na podlagi katerih lahko kasneje ob vstopu

na trg delovne sile dobijo polno zaposlitev. Delodajalci pa svoje potrebe po delovni sili vse pogosteje zadovoljujejo s študenti, kar posledično vpliva tudi na večjo brezposelnost med mladimi, ki so po končanem izobraževanju znajdejo na trgu delovne sile (Trbanc, Verša 2002: 346–347).

Regulacija študentskega dela je v Sloveniji dokaj liberalna in omogoča sorazmerno širok obseg tovrstnega zaposlovanja. Za delodajalce je to daleč najcenejša oblika delovne sile, saj je tovrstno delo obdavčeno nižje kot ostale oblike dela po pogodbi ali zaposlitvi. Predstavlja pa tudi obliko zaposlovanja, pri kateri imajo delodajalci do delovne sile najmanj obveznosti (Trbanc 2005: 172). Upad stalnih in varnih zaposlitev je za mlade postal splošen trend. Zaposlitvene priložnosti so na različnih segmentih trga različne, praviloma pa so boljše zaposlitvene priložnosti povezane s povpraševanjem po visoko specializirani delovni sili. Na tistih delih trga, kjer mlada delovna sila prihaja iz šol dobro izobražena in je povpraševanje veliko, lahko mladi še vedno dobijo zelo hitro dobre in trajne zaposlitve (ibid., 173).

Vprašanje pa je, koliko imajo mladi med izobraževanjem različnih oblik usposabljanja in povezovanja učenja z delom in konkretnimi delovnimi situacijami, ali imajo stike z delodajalci že med šolanjem, koliko posamezni izobraževalni sistemi tolerirajo oz. spodbujajo hkratno občasno delovno aktivnost mladih ipd. (Trbanc, Verša 2002: 346–349).

Trbanc (2005: 164) pravi, da sta pomembni tudi dve prepletajoči dejstvi, da:

- sodobne družbe in ekonomije vse bolj temeljijo na znanju, vendar formalno znanje, ki ga izražamo v stopnji in vrsti izobrazbe, ni več dovolj, da bi si posameznik zagotovil dobro zaposlitev, postaja pa to nujni pogoj, ne pa več edini in zadostni;
- zaradi podaljševanja izobraževanja postaja konkurenca med visoko izobraženimi mladimi ob vstopu na trg delovne sile in iskanju prve zaposlitve ostra. Ob tem se mladi pogosto soočajo z brezposelnostjo in sprejemanjem del, ki ne ustrezajo stopnji njihove izobrazbe.

Poleg samega znanja imajo mladi spretnosti in kompetence, po katerih je pri delodajalcih veliko povpraševanje. Pogosto predstavljajo tudi dodatne pogoje in prednost v konkurenci za zaposlitev. Sem spadajo na primer uporaba računalnika, računalniških aplikacij, interneta, sposobnost iskanja informacij, komunikacijske sposobnosti, delo v skupinah, projektno delo, aktivno znanje več tujih jezikov itd. Del teh kompetenc si mladi pridobijo

skozi izobraževanje, nekaj pa iz vsakodnevnih izkušenj in pristočasnih aktivnosti, ki so del socializacije, odraščanja v sodobni družbi in osebnostnega formiranja (ibid., 165).

Dragoš (2002: 87) razloži socialni kapital kot dragoceno, premalo jasno in težko vidno dobro. Z dragocenostjo so povezane mnoge spremembe na najrazličnejših področjih in nivojih družbene strukture. Od socialnega kapitala so odvisni dogodki na socialnem, ekonomskem, političnem in civilnodružbenem področju ter trendi na vseh ravneh, od mikro in mezo do makro družbene ravni in internacionalne ravni.

1.1.5. FLEKSIBILNOST TRGA DELA IN FLEKSIBILNOST MLADIH

»Fleksibilnost je v bistvu težko opredeljiv multidimenzionalni koncept, ki je večinoma povezan s konkretnimi situacijami in razmerami, ki v določenem trenutku pomenijo oviro za pričakovani razvoj.« Fleksibilizacijo pa bi lahko v širšem definirali kot vse ukrepe, ki omogočajo hitrejšo prilagajanje in reagiranje na informacije iz okolja (Ignjatović 2002: 42).

»Fleksibilne oblike dela in zaposlitve so vse, razen zaposlitve za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Funkcionalna opredelitev bi povedala, da te oblike dela omogočajo delodajalcem odpuščanje in najemanje delavcev z manj omejitvami in da so zanje praviloma cenejše od redne zaposlitve s polnim delovnim časom. S tem se delodajalci lažje prilagajajo tržnim nihanjem in znižujejo stroške proizvodnje. Za brezposelne so fleksibilne oblike dela in zaposlitve pogosto edina alternativa, za druge pa možnost dodatnega zaslužka, možnost usklajevanja dela z drugimi življenjskimi dejavnostmi, bolj dinamično življenje, pa tudi manjša ekonomska in socialna varnost in tudi manjše možnosti profesionalnega razvoja.« (Svetlik 1994: 124–125.)

Zahteve po večji fleksibilnosti trga dela in ohlapnejši delovni zakonodaji so privedle do uskladitve in upoštevanja tako ekonomskih kot socialnih vidikov. Veliko je govora o fleksibilnosti trga dela in varnosti zaposlitve, pojavi se skupen izraz »flexicurity«, ki je sestavljen iz angleških besed »flexibility« in »security«. Prevajamo ga kot »prožno varnost«, tudi kot prilagodljivo, elastično varnost. Obenem pa se promovira izraz »securability«, ki je sestavljen iz istih dveh besed, le v obratnem vrstnem redu (Kresal 2009: 60–62). Kresal (ibid., 62) naprej razlaga, da fleksibilnosti oz. prožne varnosti na trgu dela pomenijo širši koncept in se nanašajo na pravno ureditev delovnih razmerij v celoti. Tudi drugi instituti delovnega prava odpirajo vprašanja usklajevanja interesov delavcev in delodajalcev iz vidika prožne varnosti. Pomemben vidik pa so atipične oblike zaposlitve, ki

glede ene ali več značilnosti odstopajo od klasične pogodbe o zaposlitvi, in sicer so: zaposlitev za določen čas, zaposlitev s krajšim delovnim časom, delo na domu in delo na daljavo, začasno delo prek zaposlitvenih agencij, pogodbe o zaposlitvi za opravljanje javnih del, pogodbo o zaposlitvi s poslovodnimi delavci ali prokuristi. Med atipične oblike dela pa uvrščamo tudi študentsko delo. Problem je predvsem ustrezna pravna opredelitev konkretnega razmerja in prepoznavanje navideznih pogodb. V najširšem smislu (Kresal 2013: 127) bi lahko v zvezi s fleksibilnimi oblikami dela govorili tudi o delu na črno, o nezakonitem delu ali o delu, ki se izvaja zunaj pravno dopustnih oblik. Za take oblike zaposlitev se uveljavlja izraz prekarne zaposlitve ali negotove in tvegane zaposlitve.

»Delavci v nestandardnih, fleksibilnih oz. prekarnih oblikah zaposlitve so torej praviloma v slabšem delovnopravnem in socialnem položaju: v povprečju imajo nižje dohodke kot delavci v standardni obliki zaposlitve za nedoločen čas, redkeje so deležni dodatnih ugodnosti in bonitet, imajo manj možnosti za usposabljanje, izobraževanje in napredovanje, težje usklajujejo svoje poklicne in družinske obveznosti, pogosteje so brezposelni itd.« (Kresal 2013: 128.)

Ignjatović in Trbanc (2009: 42–43) pravita, da vse večjo prožnost slovenskega trga delovne sile štejemo med najpomembnejše izzive zaposlovanja mladih. Starejši imajo praviloma redne zaposlitve za nedoločen čas, ki ponujajo razmeroma visoko varnost. Zaposlovanje za določen čas pa je svojevrstna oblika preizkusne dobe in obdobje pridobivanja izkušenj, po kateri se delodajalec lahko odloči, ali je mlad človek zadostil zahtevanim kriterijem za določeno delovno mesto in ali ga lahko sprejme v redno delovno razmerje. Običajno je prva zaposlitev za določen čas odskočna deska k redni zaposlitvi. Pomeni pa tudi zelo negotovo obdobje za mlado populacijo, saj je izguba ali prenehanje pogosto povezana z brezposelnostjo in ogroženostjo socialne varnosti. Mladi v Sloveniji so torej najbolj izobražen in fleksibilen del delovne sile, ki je sicer v slabšem položaju na trgu kot starejše generacije (ibid., 48). Trbanc (2007: 53–54) navaja, da se mladi v vsakem primeru pogosteje soočajo s fleksibilnimi oblikami zaposlitev kot starejša delovna sila, saj pogosteje opravljajo zaposlitve s krajšim delovnim časom, zaposlitve za določen čas in tudi različna občasna in začasna dela po drugih pogodbah, kamor sodijo tudi študentska dela.

Večja delovna aktivnost mladih ne ponuja velikega zadovoljstva mladim, saj je povezana z večjo fleksibilizacijo trga delovne sile, ki prinaša negotova delovna mesta in nižjo socialno

varnost zaposlenih. To pripomore k nadaljnji polarizaciji in segmentaciji trga delovne sile in je v nasprotju z zavzemanjem za uvajanje koncepta prožne varnosti. Položaj mladih na trgu delovne sile se je izboljšal, vendar je to prineslo veliko novih vsebinskih izzivov, povezanih predvsem s socialno varnostjo in diskriminacijo na trgu delovne sile. Na splošno pa se odnos delodajalec do zaposlovanja mladih ni bistveno spremenil, saj od njih še vedno pričakujejo fleksibilnost, hkrati pa jim ponujajo zaposlitve za določen čas ali delo prek študentskega servisa (Ignjatović, Trbanc 2009: 53). Potrebno bi se bilo vprašati, ali je opravljanje začasnih in drugih oblik fleksibilnih zaposlitev za mlade res vstopnica v bolj trajne in stabilne zaposlitve ali gre zgolj za nov vzorec zaposlovanja, ki bo mlade generacije spremljal skozi celotno delovno obdobje (Trbanc 2005: 163).

Ignjatović (2002: 41) razlaga, da je prevladujoča značilnost zadnjih let v razvoju sodobnih družb, je obdobje recesije. Zanj je značilen skupni trend fleksibilizacije na vseh področjih države blaginje, tudi zakonov in sporazumov, ki določajo standarde na trgu delovne sile. Fleksibilizacija se pojavlja na področju delovnega časa, sklenitve pogodb o zaposlovanju, delovne zakonodaje, ipd. Lahko rečemo, da gre za spreminjanje temeljnih predpostavk in pojmov, ki obvladujejo trg delovne sile in sfero zaposlovanja. Ker je področje dela še vedno temeljni dejavnik socialne stratifikacije, te spremembe bistveno vplivajo na položaj različnih socialnih skupin.

1.2. ŠTUDENTSKO DELO

Študentsko delo ni zgolj ena izmed oblik dela, temveč obstaja predvsem kot pomemben socialni korektiv za študente, ki si študija brez študentskega dela sploh ne bi mogli privoščiti. (Mladi podjetnik 2015) Posebnega pomena je za študente iz socialno šibkih družin, saj si morajo z njegovo pomočjo financirati študij. Na podlagi tega pridobijo neprecenljive izkušnje, vendar imajo zaradi tega pogosto slabše ocene in nižje skupno povprečje. Zaradi finančnih stisk doma, si morajo prilagoditi čas na način, da lahko preživijo samega sebe in obenem opravijo vse študijske obveznosti. Tako jim je praktično onemogočeno, da bi se enakovredno borili za ocene s kolegi, ki prihajajo iz ekonomsko dobro stoječih družin.

Volivci so 10. aprila 2011 na referendumu glasovali proti Zakonu o malem delu. Na MDDSZ so povedali, da so želeli ljudem odpreti nove možnosti za zaposlovanje in jim dati dodatne pravice. Te ponudbe oz. priložnosti pa niso prepoznali za dobre, celo nasprotno. Večina udeležencev referenduma na čelu z Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS)

in s Študentsko organizacijo Slovenije (ŠOS) je menila, da bi to še dodatno spodbujalo delodajalce, da delavcev ne zaposlujejo za nedoločen čas, ampak na malih delih, ker so stroški zaposlovanja nižji. S poceni delovno silo bi delodajalci spet gradili velike dobičke ter tako zlorabljali stisko brezposelnih in mladih iskalcev zaposlitve. Malo delo, ki naj bi bilo »začasno«, bi torej postalo vse bolj »stalno« in bi povzročilo nepopravljive posledice na trgu dela.

Malo delo je bilo opredeljeno kot plačano začasno ali občasno delo ali trajnejše časovno omejeno delo študentov in dijakov, upokojenih, brezposelnih ter drugih neaktivnih oseb, v obsegu največ 60 ur na mesec. Izjema je veljala le za študente in dijake, katerim je zaradi študijskih obveznosti omogočeno, da malo delo opravljajo tudi več ur na mesec, vendar pa v posameznem koledarskem letu ne bi smeli preseči 720 ur. Omejen je bil tudi letni zaslužek iz tega naslova, in sicer 6.000 EUR bruto, pri čemer pa najnižja bruto urna postavka znaša 4 EUR, opravljeno delo bi se štelo v uradno priznane delovne izkušnje in v pokojninsko dobo (MDDSZ ni datuma).

Nova ureditev je začela nastajati po načelu »vsako delo šteje«, ki prinaša ekonomsko in socialno varnost vseh, ki to delo opravljajo. Primarni cilj sprememb pa je izenačevanje vseh oblik dela v luči odprave anomalij na trgu dela. Posredno pa se sledi še načelu socialne države in medgeneracijske solidarnosti ter odpravlja deviacije, ki naj bi se dogajale preko študentskih servisov (Mladi podjetnik 2015).

Predlagane spremembe spreminjajo osnovni koncept študentskega dela, saj dijakom in študentom prinašajo nove socialne pravice iz naslova plačevanja prispevkov za pokojninsko, invalidsko ter zdravstveno zavarovanje. Tako študentje pridobijo delovno dobo, vlada pa si obeta priliv v državno blagajno v višini nekaj 10 mio EUR, vendar pod pogojem, da bo obseg študentskega dela ostal nespremenjen (Mladi podjetnik 2015).

Trajanje študentskega dela nam pove marsikaj. Daljše kot je obdobje dela študentov, z večjo gotovostjo lahko trdimo, da se je tako študentsko delo preobrazilo iz oblike socialnega korektiva in pomoči študentom pri študiju v obliko fleksibilnega zaposlovanja in je hkrati anomalija, ki obremenjuje trg delovne sile. Ignjatovič in Trbanc (2009: 45) pravita: »To velja kljub dejstvu, da je študentsko delo kratkoročno ugodno tako za državo (nižji stroški financiranja študija, prihodek od koncesij študentskih servisov) kot za delodajalce (nižji stroški dela) in študente (financiranje študija, finančna samostojnost in izboljšanje življenjskega standarda).«

1.2.1. DEFINICIJE DELA

Haralambos in Holborn (1999) povzemata po Grintu, ki pravi, da je delo družbeno opredeljeno, kar pomeni, da mora biti vsaka definicija značilna za določeno družbo ob določenem času. Meni, da je zaposlitev vrsta dela, vendar ne edina, zato »je nemogoča kakršna koli nedvoumna ali objektivna definicija dela«. (Haralambos, Holborn 1999: 185.)

Za Marxa (Haralambos, Holborn 1999: 187–188) pa je delo najpomembnejša in temeljna človekova dejavnost, saj omogoča, da uresničijo svoje skrite možnosti, ali pa izkrivi in izpridi njihovo naravo in odnose do drugih ljudi. Ljudem zagotavlja delo življenjska sredstva za zadovoljitev osnovnih potreb, osebnosti in humanosti.

Delo je večpomenski pojem. V zvezi s kakovostjo delovnega življenja je uporabna širša opredelitev, po kateri je delo aktivnost, pri kateri se uporablja moč ali sposobnosti, da se nekaj opravi. Največji izziv vsebine dela je veselje ob ustvarjanju, razumljeno v najširšem smislu. Seveda pa je med delom in zabavo ali igro veliko mejnih situacij (Kavar Vidmar 1998: 108).

»Za današnje razumevanje dela je pomembna zveza med industrializacijo in kapitalizmom, kjer delo postane predpostavka socialne integracije modernega individuumu.« Sodobno pojmovanje dela pomeni redukcijo in širitev pojma hkrati, ki je na eni strani omejen na trg dela, torej na plačano in zaposlitveno delo, na drugi strani pa predpostavlja širitev od biografskega do učnega dela, od družinskega in vzgojno-izobraževalnega preko telesnega do odnosnega dela (Zorc Maver 2007: 10). Za posameznika je pomen plačanega dela družbeno vrednoteno delo in je povezano z množico individualnih razvojnih pogojev, kot sta priznanje in varnost in ki predstavljajo temeljne predpostavke zadovoljivega identitetnega razvoja in socialne integracije posameznika (ibid., 12).

Gledano s perspektive individuumu, se družba dela spreminja v družbo tveganja. Za posameznika je bila polno zaposlitvena družba predvidljivo tveganje, sodobno fleksibilno delo v družbi tveganja pa postaja bolj ali manj nepredvidljivo tveganje, kjer postaja nejasno, koliko časa bo sploh še dosegljiva eksistenčna osnova posameznika (Galuske, 2002, v Zorc Maver 2007: 11–12).

Globalna ekonomija, konkurenčnost, hitra internacionalizacija, razvoj informacijskih in komunikacijskih tehnologij so pripeljali do strukturnih gospodarskih sprememb, ki odsevajo tudi na ravni delovanja podjetij. Delovne razmere so bolj negotove, zahtevajo čim

večje angažiranje, mobilnost in fleksibilnost posameznikov ter spremenljive delovne ure. Nestabilnost služb pa je zaradi zaostrene globalne tekmovalnosti in uvajanja novih tehnologij vse večja (Ule, Kuhar 2003: 110).

Pomen poklica za identiteto posameznika in kariero se spreminja, slednja pa ni več vezana samo na en poklic pri enem delodajalcu, temveč je razpršena v času in prostoru, tako kot fleksibilne oblike zaposlovanja. »Individualizacija zaposlitvenih izkušenj se tako kaže kot problem kariere, ki je vse bolj fragmentirana in se vse bolj spreminja iz nekega načrtovanega, kontinuiranega in premočrnega procesa napredovanja posameznika na trgu delovne sile v nabiranje in pridobivanje različnih veščin, sposobnosti, znanj in izkušenj na različnih delovnih mestih.« (Ignjatović 2002: 139–140.)

Študentsko delo postaja vse pomembnejši segment slovenskega trga delovne sile, saj se je delež tako zaposlenih oseb med vsemi delovno aktivnimi povečal. Študentsko delo je značilno predvsem za skupino delovno aktivnih mladih med 15. in 24. letom (Ignjatović, Trbanc 2009: 44).

Kavar Vidmar (1998: 81) pravi: »Na kakovost celotnega življenja ima velik vpliv posameznikovo mesto v svetu dela: ali je zaposlen ali brezposeln, in če je zaposlen, kakšne so njegove delovne razmere.« Pomembni niso le fizični, psihični in socialni pogoji dela, ampak tudi to, v kolikšni meri najde posameznik delo, ki ustreza njegovim sposobnostim in izobrazbi (ibid., 82).

1.2.2. PREDPISI IN PRAVNE PODLAGE ŠTUDENTSKEGA DELA

V uvodnih določbah Ustave Republike Slovenije (URS) je v 2. členu določeno: »Slovenija je pravna in socialna država.« Pojem socialna država se uporablja za državo, ki z zakonodajo in ostalimi aktivnostmi skrbi in je odgovorna za zadovoljevanje socialnih potreb in interesov prebivalstva. Na temelju zakonske ureditve in drugih predpisov se uresničuje ustavne pravice na področju zaposlitve in dela, socialne varnosti, zdravstvenega varstva, izobraževanja in drugih področjih, ki prispevajo k osebnem razvoju in blaginji prebivalstva (Bubnov Škoberne 2010: 28). »Socialna država, katere dva temeljna stebra sta delovno pravo in sistem socialne varnosti, je civilizacijska pridobitev, ki je pomembno prispevala k socialnemu razvoju, zmanjševanju razlik [in] krepitvi položaja delavcev.« (Kresal 2013: 97.)

- Socialna varnost

»Pojem socialna varnost se v mednarodnih aktih uporablja v zvezi s pravico do socialne varnosti ali s sistemi socialne varnosti. Za slovenski pravni red je opredelitev bistvenega pomena zaradi opredelitve ustavne človekove pravice do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine (50. člen URS).« (Bubnov Škoberne, Strban 2010: 41.)

Pravica do socialne varnosti je določena v Listini temeljnih pravic delavcev iz leta 1989 v 10. točki in v Listini temeljnih pravic v Evropski uniji iz leta 2000, v prvem odstavku 34. člena. Unija po teh pravicah priznava in izvaja upravičenja do dajatev socialne varnosti in socialne storitve. Tolmači se, da vsi sistemi dajatev oz. prejemkov, s katerimi se zagotavlja dohodkovna varnost posamezniku ali družine, spadajo v sistem socialne varnosti. Pravice do denarnih dajatev in do zdravstvenega varstva se v okviru sistemov socialne varnosti zagotavljajo v sistemih obveznih socialnih zavarovanj (pokojninskih, invalidskih, zdravstvenih, za brezposelnost) za zaposlene in druge aktivne osebe in njihove družinske člane (Bubnov Škoberne, Strban 2010: 42–43).

Na MDDSZ piše, da obstoječo ureditev začasnega in občasnega dela dijakov in študentov opredeljuje Zakon o zaposlovanju in zavarovanja za primer brezposelnosti – ZZZPB, Uradni list RS, št. 107/2006. Kljub temu, da je 1. januarja 2011 v veljavo stopil Zakon o urejanju trga dela – ZUTD, Uradni list RS, št. 80/2010, ki je nasledil ZZZPB, je še vedno ostal v veljavi del, ki ureja študentsko delo, in sicer od 5. do 8. člena. Višino koncesijske dajatev in njeno delitev ter minimalno bruto urno postavko pa je na novo določil Zakon za uravnoteženje javnih financ – ZUJF, Uradni list RS, št. 40/2012. Obravnavano področje ureja tudi Zakon o dodatni koncesijski dajatvi od prejemkov, izplačanih za občasna in začasna dela študentov in dijakov (ZDKDPŠ-UPB1), Uradni list RS, št. 24/2007. Pravno podlago na tem področju pa dopolnjuje še Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje, Uradni list RS, št. 139/2006. Neposredno ali posredno pa razna vprašanja urejajo še drugi predpisi, kot je Zakon o delovnih razmerjih – ZDR-1, Uradni list RS, št. 21/2013, Zakon o varnosti in zdravju pri delu – ZVZD-1, Uradni list RS, št. 43/2011, Zakon o dohodnini – ZDoh-2, Uradni list RS, št. 13/2011, itd.

- Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1), Uradni list RS, št. 21/2013 in št. 78/2013–popravek: sprejet je bil marca 2013 in v 211. členu ureja delo otrok, mlajših od 15 let, dijakov in študentov. Zakon določa, da je potrebno v primerih občasnega in začasnega opravljanja dela dijakov in študentov upoštevati določbe o prepovedi diskriminacije, enaki obravnavi glede na spol, delovnem času, odmorih in počitkih,

o posebnem varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18. leta starosti ter o odškodninski odgovornosti.

- Zakon o urejanju trga dela (ZUTD), Uradni list RS, št. 80/2010 in št. 100/2013 (ZUTD-C) – spremembe in dopolnitve: ZUTD ureja študentsko delo v točkah posredovanja občasnih in začasnih del dijakom in študentom. S 1. januarjem 2011 je nadomestil Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB), Uradni list RS, št. 107/2006-UPB1, vendar se določbe, ki se nanašajo na posredovanje začasnih in občasnih del dijakom in študentom ter koncesijske dajatve, uporabljajo tudi v nadaljnje. S tem zakonom je prenehal veljati tudi Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 139/2006), vendar se določbe, ki se nanašajo na posredovanje začasnih in občasnih del dijakom in študentom na podlagi napotnice, pogoje, ki jih morajo izpolnjevati organizacije oz. agencije za posredovanje dela in postopek podelitve koncesije, uporabljajo do začetka uporabe zakona, ki bo urejal posredovanje začasnih in občasnih del dijakom in študentom.
- Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF), Uradni list RS in št. 40/2012 in št. 95/2014 (ZUJF-C) – spremembe in dopolnitve: na novo je določil višino koncesijske dajatve in njeno delitev.
- Zakon o dodatni koncesijski dajatvi od prejemkov, izplačanih za občasna in začasna dela študentov in dijakov (ZDKDPŠ-UPB1) – uradno prečiščeno besedilo, Uradni list RS, št. 24/2007.
- Zakon o dohodnini (ZDoh-2), Uradni list RS, št. 13/2011 in št. 55/2015 (ZDoh-2P) – spremembe in dopolnitve: ureja davčno ureditev študentskega dela; akontacija dohodnine se izračuna in plača od davčne osnove po stopnji 25 %. Do dopolnjenega 26. leta starosti se dijakom in študentom akontacija dohodnine od dohodka ne izračuna in ne plača, če posamezen dohodek ne presega 400 EUR. Prizna pa se tudi starejšim od 26 let, če se vpišejo na študij do 26. leta starosti, in sicer za dodiplomski študij za dobo največ šest let od dneva vpisa in za podiplomski študij za največ štiri leta od dneva vpisa.
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), Uradni list RS, št. 96/2012 in št. 39/2013 (ZPIZ-2A) – spremembe in dopolnitve: pri opravljanju občasnega in začasnega dela so dijaki in študenti zavarovani za primer invalidnosti in smrti, ki je posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni.

- Zakon o zdravstven varstvu in zdravstvenem zavarovanju(ZZVZZ), Uradni list RS, št. 72/2006 - uradno prečiščeno besedilo: pri opravljanju občasnega in začasnega dela so dijaki in študenti zdravstveno zavarovani na podlagi 17. člena.
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (ZPDZC-1), Uradni list RS, št. 32/2014: zakon ureja, kdaj se neko delo šteje za delo na črno in med drugim pravi, da če delodajalec omogoči delo dijaku ali študentu v nasprotju s predpisi, ki urejajo občasno ali začasno delo dijakov in študentov, sta z denarno globo kaznovana oba.
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1), Uradni list RS, št. 26/2014 in št. 90/2015 (ZSDP-1A) – spremembe in dopolnitve: nanaša se na pravice očeta v soglasju z materjo in drugih oseb v soglasju z materjo in očetom do materinskega dopusta ter pravica druge osebe do starševskega dopusta, ko rodi otroka mati, mlajša od 18 let in ima status vajenke, učenke, dijakinje ali študentke.
- Pravilnik o vsebini, načinu in rokih obveščanja Davčne uprave Republike Slovenije in Inšpektorata Republike Slovenije za delo o zaposlitvi dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščen organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom ali študentom, Uradni list RS, št. 142/2004.
- Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS), Uradni list RS, št. 62/2010 in št. 40/2011 (ZUPJS-A) – spremembe in dopolnitve: štipendije in drugi prejemki, prejemki za kritje šolnine, stroškov prevoza in prebivanja, ki so izplačani osebi, ki je vpisana kot učenec, dijak ali študent.
- Zakon o prispevkih za socialno varnost (ZPSV), Uradni list RS, št. 5/1996.
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1), Uradni list RS, št. 43/2011.
- Obligacijski zakonik(OZ) – uradno prečiščeno besedilo, Uradni list RS, št. 97/2007: študentsko delo ureja bolj v splošnem v okviru – poglavja o podjemni pogodbi in pri nakazilu (asignacija), ko nakazovalec pooblašča nakazanca, da na njen račun izpolni nekaj določeni tretji osebi, prejemniku nakazila (asignatarju), tega pa pooblašča, da v svojem imenu sprejme to izpolnitev.
- Navodilo za obračun in nakazovanje koncesijske dajatve ter dodatne koncesijske dajatve, Uradni list RS, št. 100/15.

Problematika zaposlovanja mladih zahteva ureditev, ki bo mladim omogočila večjo stopnjo konkurenčnosti oz. zaposljivosti ob vstopu na trg dela. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zato že sedaj in bo tudi v prihodnje veliko pozornosti namenjalo ukrepom, ki zvišujejo zaposlitvene možnosti mladih. Velik problem namreč še

vedno ostaja, ko je študent v podjetju kot nadomestna delovna sila dlje časa in bi ga sicer delodajalec lahko zaposlil, vendar je ta oblika dela zanj še vedno ugodnejša. Študent torej zagotavlja poceni delovno silo, ki je pa ravno tako produktivna kot ostali zaposleni.

Državni zbor Republike Slovenije je 16. decembra 2014 sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ – ZUJF-C (Uradni list RS, št. 95/14), ki dopolnjuje ureditev na področju začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, in je začel veljati s 1. februarjem 2015. Znesek na napotnici zato ni več enak neto izplačilu dijaku ali študentu, ampak vsebuje tako neto izplačilo kot prispevke dijaka ali študenta za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

1.2.3. OPREDELITEV ZAČASNEGA IN OBČASNEGA DELA DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

Študentsko delo je občasno ali začasno delo študentov in dijakov ter udeležencev izobraževanja odraslih. Mladi opravljajo delo preko pooblaščne organizacije na podlagi ustrezno izdane in izpolnjene študentske napotnice. Sem spadajo tiste organizacije, ki imajo dovoljenje oz. koncesijo. Poleg Zavoda za zaposlovanje so to še študentski servisi in zaposlitvene agencije.

Gre za fleksibilno oblika dela, ki je namenjena mladim, ki so vključeni v proces izobraževanja in si želijo pridobiti delovne izkušnje, kompetence, stik s trgom dela in dodaten zaslužek. Delodajalcem pa omogoča selekcijo potencialnih prihodnjih novih kadrov in izredno delovno silo za pokrivanje kadrovske potrebe. Torej gre za vrsto del, ki se opravljajo določen krajši čas, po potrebi. Poudariti pa je treba, da bo začasno in občasno delo dijakov in študentov tudi v prihodnje ostalo ena najcenejših oblik dela na trgu. (e-Študentski servis 2016)

1.2.3.1. UPRAVIČENCI

Po podatkih ŠOS-a lahko študentsko delo opravljajo osebe:

- s statusom dijaka v Republiki Sloveniji, ki so že dopolnile 15 let,
- s statusom študenta v Republiki Sloveniji,
- s statusom udeleženca izobraževanja odraslih, ki so mlajše od 26 let in se izobražujejo po javno veljavnih programih osnovnega, poklicnega, srednjega in višjega strokovnega izobraževanja,

- dijaki in študenti, državljani Republike Slovenije, ki imajo status dijaka ali študenta v tujini (le-to se dokazuje s potrdilom o vpisu, izdanem po predpisih v državi tuje šole),
- osnovnošolci, ki so zaključili osnovno šolo in so dopolnili 15 let ter bodo s septembrom pridobili status dijaka na podlagi spričevala o zaključenih osnovni šoli in potrdila o vpisu za naslednje šolsko leto,
- osebe, ki so zaključile srednjo šolo v tekočem šolskem letu in bodo na podlagi vpisa na visokošolski zavod pridobile status študenta ob začetku novega šolskega leta,
- študentje tujih univerz, ki v okviru mednarodnih izmenjalnih programov opravljajo študijske obveznosti v Republiki Sloveniji.

Študentskega dela pa ne morejo opravljati »pavzerji« (pogovorni izraz za študente, ki so vpisani na fakulteto, a niso vpisani v višji letnik, prav tako letnika niso mogli ponavljati in so brez statusa študenta) ter vsi tisti, ki diplomirajo, se redno zaposlijo ali so vpisani v evidenco brezposelnih oseb pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje. Zaslužek in število ur nista omejena, saj je bil z noveliranjem Zakona o dohodnini zgornji cenzus ukinjen, se pa pri višjem zaslužku plača višja dohodnina (je davek od dohodkov fizičnih oseb). Upoštevani so vsi obdavčljivi dohodki v koledarskem letu (ŠOS ni datuma).

Za včlanitev v študentski servis oz. agencijo za posredovanje dela dijaki in študentje potrebujejo veljavni osebni dokument, številko osebnega računa, davčno številko in dokazilo o statusu (potrdilo o vpisu za tekoče šolsko/študijsko leto, indeks ali dijaško/študentsko izkaznico izobraževalnega zavoda).

Delo preko študentskega servisa ni delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi, zato tovrstne pogodbe dijaki in študenti niso dolžni podpisati. Priporočljivo pa je, da se dijaki in študenti pred začetkom dela z delodajalcem natančno dogovorijo o vseh pogojih dela, tj. urni postavki, trajanju dela, pogojih in obsegu dela, zahtevah, internih pravilih v podjetju, rokih plačila, načinu obračunavanja stimulatívnega dela, inventurni manko itd. (e-Študentski servis 2016) Delodajalci morajo poleg predpisov na področju začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, upoštevati tudi določbe Zakona o delovnih razmerjih – ZDR-1, o prepovedi diskriminacije, enaki obravnavi glede na spol, delovnem času, odmorih in počitkih, o posebnem varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18. leta starosti, in o odškodninski odgovornosti ter določbe Zakona o varnosti in zdravju pri delu – ZVZD-1.

1.2.3.2. NAPOTNICA

Napotnica je pravna podlaga za delo preko študentskega servisa in jo je potrebno dvigniti pred pričetkom dela. Izda jo posrednik s koncesijo za opravljanje dejavnosti posredovanja začasnega in občasnega dela dijakov in študentov. To je pomembno, saj gre v nasprotnem primeru za delo na črno, v primeru inšpekcijskega pregleda pa sta kaznovana delodajalec in dijak oz. študent. Denarne kazni za take prekrške so visoke. Za naročilo napotnice na študentskem servisu potrebujejo naslednje podatke: priimek in ime, rojstni datum člana, naziv delodajalca, pri katerem bo član opravljal delo, vrsto dela in datum pričetka dela (e-Študentski servis 2016).

Poznamo dve vrsti napotnic:

- navadna napotnica, ki je namenjena obračunu dela za krajše obdobje,
- stalna napotnica, ki velja daljše obdobje in sicer od dneva izdaje napotnice do največ enega leta, namenjena pa je študentom, ki delajo dlje časa, lahko tudi s prekinitvami.

Napotnica se izda v štirih izvodih. Ob pričetku dela morajo biti vsaj trije izvodi napotnice potrjeni (podpisani ali žigosani) s strani posrednika in delodajalca, sicer napotnica ni veljavna. Pomembno je, da delodajalec še pred začetkom dela podpiše in ožigosa en izvod napotnice. Napotnica se lahko izda tudi v elektronski obliki v skladu s predpisi, ki urejajo elektronsko poslovanje in podpis. Elektronsko napotnico morata pred pričetkom opravljanja dela potrditi (elektronsko podpisati) tako posrednik kot delodajalec. Dijaki in študenti so namreč pri delu preko napotnice zavarovani za poškodbe pri delu, delodajalci pa so dolžni ob koncesijski dajatvi plačevati prispevek za zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni (ŠOS ni datuma).

Delodajalec mora dnevno evidentirati število opravljenih ur dela dijaka ali študenta, seštevek teh ur pa mora biti enak številu opravljenih ur dela na napotnici. Določena je tudi minimalna bruto urna postavka za začasno in občasno delo dijakov in študentov, ki znaša 4,5 EUR (MDDSZ ni datuma).

Uvaja pa se tudi minimalna bruto urna postavka v višini 4,50 EUR, kar znesi 3,80 EUR neto. Višina najnižje bruto urne postavke se usklajuje z gibanjem povprečne plače, izplačane za obdobje od januarja do decembra preteklega leta, v primerjavi s povprečno plačo, izplačano za enako obdobje leto pred tem, in jo enkrat letno določi minister,

pristojen za delo, najkasneje do prvega aprila v koledarskem letu. Delo, ki je bilo opravljeno pred 1. februarjem 2015, se ne bo štelo v pokojninsko dobo. Ravno tako ostaja nespremenjeno to, da bodo študenti, ki so starejši od 26 let morali odvajati akontacijo od dohodnine, kjer se po dohodninski lestvici obdavči le neto znesek.

- Agencije za posredovanje študentskih del

V Sloveniji servisi izhajajo iz dolgoletne tradicije, začetki segajo v leto 1959. Ime »študentski servis« so dobili v času 50-letnega delovanja. Dejansko so servisi navadna podjetja, ki opravljajo dejavnost agencij, ki posredujejo začasna in občasna dela in zagotavljajo plačila uporabnikom. Kljub temu, da gre za več kot 50-letno zgodovino, pa današnji čas, širina dejavnosti in predvsem višje zahteve v dejavnosti pričakujejo posodobitev tega pojma, zato bi bilo mogoče odslej bolje govoriti o »agencijah za začasna dela« in ne več o študentskih servisih (e-Študentski servis 2016).

Študentski servis oz. agencija deluje kot neprestani zbiralnik ogromne količine informacij o članih/iskalcih, o podjetjih/delodajalcih, o prostih delih. Po drugi strani pa je študentski servis tudi oddajnik množice informacij, saj izdaja napotnice članom (vse agencije skupaj jih letno izdajo preko milijon), izdaja in odpošilja račune podjetjem, nakazuje zasluge (tisoče mikro nakazil dnevno), nakazuje koncesijske dajatve, vodi izterjave in arbitraže v morebitnih sporih med člani in podjetji (e-Študentski servis 2016).

MDDSZ s pogodbo o koncesiji pooblasti organizacijo oz. delodajalca, ki izpolnjuje kadrovske, organizacijske in druge pogoje za opravljanje strokovne naloge posredovanja začasnih in obasnih del dijakom in študentom. O podelitvi koncesije MDDSZ odloči z odločbo v upravnem postopku, po pravnomočnosti izdane odločbe pa z vlagateljem sklene koncesijsko pogodbo, ki traja največ eno koledarsko leto ali manj. Če se ugotovi pomanjkljivosti pri poslovanju koncesionarja, lahko MDDSZ koncesijo odvzame z odločbo za določen čas in koncesionarju naloži, naj ugotovljene pomanjkljivosti odpravi. MDDSZ je za leto 2016 podelil študentsko koncesijo 28 koncesionarjem, in sicer jo imajo: Adecco H.R. kadrovske svetovanje, d. o. o., Agencija Agado, d. o. o., Agencija M Servis, d. o. o., Alt Lakoše, d. o. o., Atama, d. o. o., Buyitc inovativne internet rešitve, d. o. o., Cifra, finančne, računovodske in svetovalne storitve, d. o. o., Eurosplet, d. o. o., Impos, d. o. o., Kadis, d. o. o., Kadrin, d. o. o., Metoda, d. o. o., Mladinski servis, Pomurski študentski servis, d. o. o., Mladinski servis Velenje, d. o. o., Ms servis posredovanje, d. o. o., Posavc, d. o. o., ŠS, d. o. o., Študentski, d. o. o., posredovanje dela in ostale poslovne

storitve, Študentski servis Trbovlje, d. o. o., Študentski servis, d. o. o., Tevis – agencija za kadre, d. o. o., Tur servis, d. o. o., Zamorc, d. o. o., Zavod ŠOUM, Študentski servis – Agencija, d. o. o., AB Tisk Oblike, d. o. o., REN ENERGIA, d. o. o., in Umg, d. o. o..

- Zlorabe napotnice in statusa

Regulacija trga delovne sile je lahko neposredna ali posredna. Pri neposredni regulaciji gre za predpisano pričakovano vedenje (prav tako so predpisane tudi sankcije), kamor spadajo praviloma zakoni in uredbe, ki določajo pravice in dolžnosti akterjev na trgu delovne sile. Primeri tega so regulacija delovnih razmerij in delovnega časa, omejevanje dela na črno, zaposlovanje tujcev, pravice in dolžnosti brezposelnih posameznikov ipd. Pri drugi pa so to regulativni ukrepi, kjer gre za ustvarjanje razmer in kjer niso predpisane takojšnje sankcije. Sem spadajo različne politike in ukrepi, ki so usmerjeni v dejavnike ponudbe delovne sile ali na dejavnike povpraševanja po njej. Poleg politike zaposlovanja so tu še ekonomske politike, politika izobraževanja, socialna politika itd. Ukrepi obeh regulacij se med seboj prepletajo. Poleg države so akterji regulacije trga delovne sile tudi združenja delodajalcev in delojemalcev (sindikati). Je pa država edina, ki lahko poskrbi za uresničevanje sprejetih zakonov, politik in ukrepov, saj ima edina na razpolago ustrezen aparat nadzora in prisile (Svetlik, Trbanc 2002: 35).

Največji problem je podaljševanje študija in fiktivni vpisi zaradi dela preko študentskih servisov. Navidezno študirajoča mladina je ujeta v vrtinec negotovih, priložnostnih del, je bistveno bolj izpostavljena marginalizaciji na trgu dela, daljši odvisnosti od izvirne družine in ruši sistem vsem dostopnega visokošolskega izobraževanja. Fiktivne vpise so sedaj rešili tako, da so uvedli skupno evidenco vpisov. Ta omogoča nadzor nad že koriščenimi pravicami pri vpisu na visokošolski ali višješolski študijski program, kakor tudi ponovnega vpisa v sekundarno šolstvo. ŠOS je poudarjal, da je potrebno preučiti vzročnost podaljševanja študija v Sloveniji. Na študentski status so vezane pravice za dostop do subvencionirane prehrane, ki znaša 2,63 EUR na obrok, subvencioniranega bivanja, regresiranega plačila prevoza, zdravstveno zavarovanje, štipendiranje in študentsko delo. Študenti imajo torej zagotovljeno socialno varnost iz statusa študenta k čemur je zavezana država, vendar prihaja do krčenja teh pravic na področju zdravstvenega zavarovanja na podlagi starosti ali študijskega programa. (Cvikl, 2010: 450–451.)

Med problematike študentskega dela, katere je potrebno rešiti prištevamo (ibid., 465–466):

- zloraba instituta študentskega dela: *zloraba napotnic* (posojanje napotnic tistim, ki nimajo statusa dijaka ali študenta in s tem pravice do dela), *delo na sistemiziranih delovnih mestih* (primeri, ko delodajalci najemajo dijake in študente za opravljanje dela, ki po definiciji ZDR-1 sodi med redna delovna mesta),
- prekomerno delo študentov, ki opravljajo študentsko delo primerljivo rednemu delovnemu razmerju: *podaljševanje študija* (posamezniki podaljšujejo študij zaradi strahu pred nezaposlenostjo, pomanjkanje delovnih izkušenj ali drugih (p)osebnih okoliščin), *fiktivni vpisi* (posamezniki so se vpisovali na visokošolske, višješolske ali srednješolske programe), *alternativni vpisi* (posamezniki, ki niso bili sprejeti na želen program in se za prehodno obdobje vpišejo na drug program, ki ga ne nameravajo dokončati in čakajo na možnost prepisa).

1.2.4. DOHODNINA IN OLAJŠAVE

Davčni vidik študentskega dela zaenkrat ostaja enak, vendar pa se že govori tudi o spremembah dohodninske zakonodaje, predvsem o povišanju posebne osebne olajšave, t. i. študentske olajšave, ki trenutno znaša 2.477,03 EUR. Študent, ki ga starši uveljavljajo kot vzdrževanega člana, namreč izgubi pravico do uveljavljanja splošne olajšave, ki za leto 2016 znaša 3.302,70 EUR, in lahko uveljavlja samo posebno osebno olajšavo, le-ta pa velja samo za dohodke od študentskega servisa, ne pa tudi za ostale dohodke. Za študenta so pomembne tri vrste olajšav: splošna, dodatna splošna in posebna osebna olajšava. Letna davčna osnova pa se zmanjša za normirane stroške v višini 10 %. To so stroški, ki jih ni potrebno dokazovati in se jih prizna v vsakem primeru, tudi če niso izpolnjeni pogoji za posebno osebno olajšavo. Poleg normiranih stroškov lahko dijak ali študent uveljavlja tudi dejanske stroške prevoza in nočitve, nastale zaradi opravljanja dela. Za te stroške je potrebno DURS-u predložiti dodatne dokaze, uveljavlja pa se jih lahko samo do določene višine. Dohodninske olajšave so v letu 2016 ostale na ravni leta 2015, spremenila se je samo dohodninska lestvica (Mladi podjetnik 2015).

Dodatna splošna olajšava za leto 2016 se prizna za zavezance s skupnimi letnimi bruto dohodki do 10.866,37 EUR (oz. 9.182,09 EUR neto) v višini 3.217,12 EUR, za zavezance s skupnimi letnimi bruto dohodki med 10.866,37 EUR in 12.570,89 EUR pa v višini 1.115,94 EUR. Dijaki/študenti, ki so prejeli več kot 12.570,89 EUR obdavčljivih dohodkov, niso upravičeni do dodatne splošne olajšave. (ŠOS ni datuma)

Posebna osebna olajšava za leto 2016 pripada osebi, ki:

- se izobražuje in ima status dijaka ali študenta (velja tudi status izrednih dijakov – po programu izobraževanja odraslih),
- ni starejša od 26 let,
- je starejša od 26 let, vendar se je na študij vpisala do 26. leta in še ni pretekla doba 6 let za dodiplomski študij oz. 4 leta za podiplomski študij,
- je delala prek študentskega servisa z dodeljeno koncesijo (pooblaščen organizacija).

Posebna osebna olajšava, je priznana v celoti, tudi če študent izpolnjuje pogoje zanjo le del koledarskega leta, kar pomeni, da se študentu, ki med letom dopolni 26 let, ne odvaja akontacija dohodnine do konca koledarskega leta.

Za študenta ali dijaka so obdavčljivi dohodki sledeči: dohodek za opravljeno začasno in občasno delo preko napotnic (študentsko delo), pokojnina po starših, dohodki iz premoženjskih pravic, dohodki od zaposlitve (npr. avtorski honorar), dohodki iz premoženja (dividende, obresti, najemnine), katastrski dohodek, dobiček iz kapitala in različne nagrade. Posebna osebna olajšava velja le za dohodke od študentskega servisa, ne pa tudi za ostale dohodke (avtorski honorar, katastrski dohodek, dohodek iz premoženja, pokojnina po starših, različne nagrade) (ŠOS ni datuma).

Štipendije in drugi prejemki dijakov in študentov iz proračuna ali sklada, ki je financiran iz proračuna (razen kadrovskih štipendij v višini nad minimalno plačo v Republiki Sloveniji) in prejemki v obliki regresiranja oz. subvencioniranja študentske prehrane in mesečnih vozovnic, niso obdavčljivi. Ne upošteva se niti dohodkov, kot so: dediščine, darila, dobitki od iger na srečo, starševskega dodatka ob rojstvu otroka, otroškega dodatka, preživitve, rejtine, invalidnine in šolnine (ŠOS ni datuma).

Ob izplačilu plačila za študentsko delo se odvede tudi akontacija dohodnine (25 % oz. ob upoštevanih 10 % normiranih stroških, ki se odštejejo pred izračunom akontacije): 22,5 % neto za vsako nakazilo, višje od 400 EUR; 22,5 % neto za vsako nakazilo, če dijak ali študent ne izpolnjuje pogojev za posebno osebno olajšavo; 22,5 % za vsako nakazilo, ne glede na višino nakazila, če je oseba nerezident Republike Slovenije. Izjema je le ta, da se akontacije ne odvede, če je nakazilo manjše ali enako 88,88 EUR, tak dohodek se obdavči le na letni ravni. Akontacija dohodnine pa pomeni, da se dohodnina, ki bi se sicer morala plačati na koncu leta, plača že ob samem izplačilu zaslužka in se ne nanaša na napotnico, ampak na posamezno nakazilo (ŠOS ni datuma).

Izračun za dohodnino je potrebno torej narediti individualno, odvisen pa je od tega, koliko je zavezanec zaslužil in katere olajšave so mu priznane in ali ga starši uveljavljajo kot vzdrževanega družinskega člana z upoštevanjem 10 % normiranih stroškov. Od celotnega dohodka, prejetega v preteklem koledarskem letu se odštejejo normirani stroški, nato se odštejejo olajšave. Tako dobimo neto davčno osnovo, ki je osnova za dokončno obdavčitev. Če je osnova nižja od določenega zneska (npr. 8.021,34 EUR), se dohodek obdavči po 16 % dohodninski lestvici, kakor je prikazano v Tabeli 1.1. Možno je tudi plačilo dohodnine v obrokih, odobri pa ga davčni organ na predlog zavezanca za plačilo.

Tabela 1.1: Stopnje dohodnine na podlagi Pravilnika o določitvi olajšav in lestvice za odmero dohodnine za leto 2016 (Ministrstvo za finance 2014).

Če znaša neto letna davčna osnova v evrih		Znaša dohodnina v evrih	
Nad	Do		
	8.021,34		16 %
8.021,34	20.400,00	1.283,41	+ 27 % nad 8.021,34
20.400,00	70.907,20	4.625,65	+ 41 % nad 20.400,00
70.907,20		25.333,60	+ 50 % nad 70.907,20

1.2.5. DAJATVE IZ ZAČASNEGA IN OBČASNEGA DELA DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

Primerjava ureditve dajatev iz začasnega in občasnega dela dijakov in študentov pred in po uveljavitvi ZUJF-C obrazloži Tabela 1.2. Prikazan je primer izračuna glede na znesek 100,00 EUR, pri čemer je strošek delodajalca po novi ureditvi višji za 3,36 % , študent pa prejme 15,50 EUR manj izplačila od celotnega zneska, saj gre ta razlika v prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Tabela 1.2: Dajatve (ŠOS ni datuma).

	Ureditev do 31.1.2015		Ureditev od 1.2.2015	
	Delež obremenitve	Znesek	Delež obremenitve	Znesek
Znesek na napotnici		100,00 €		100,00 €
DELODAJALEC				
Koncesijska dajatev:	23,00 %	23,00 €	16,00 % =	
- štipendije			8,41 %	16,00 €
- ŠOS			3,795 %	

- posredniki			3,795 %	
Dodatna koncesijska dajatev (študentski domovi)	2,00 %	2,00 €	2,00 %	2,00 €
Prispevek za zavarovanje za poškodbe pri delu in poklicne bolezni	4,58 %	4,58 €	0,53 %	0,53 €
Pavšal za zavarovanje za primere smrti in invalidnosti	0,80 %	0,80 €	/	/
Prispevki delodajalca za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	/	/	8,85 %	8,85 €
Prispevek za zdravstveno zavarovanje	/	/	6,36 %	6,36 €
DIJAK/ŠTUDENT				
Prispevki zavarovanca za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	/	/	15,50 %	15,50 €
Izplačilo študentu		100 €		84,50 €
Strošek delodajalca	30,38 %	130,38 €	33,74 %	133,74 €

1.2.5.1. SOCIALNA IN ZDRAVSTVENA ZAVAROVANJA

Vključitev v socialna zavarovanja

Bistvena sprememba za dijake in študente je ta, da mora študentski servis za vsakega dijaka in študenta odvesti 15,5 % prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (8,85 % prispeva delodajalec), kar se bo dijaku ali študentu po novem sorazmerno štelo v pokojninsko dobo. ZPIZ (Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije) študentom in dijakom delovne dobe ne bo preračunaval na podlagi ur dela, ampak iz zneska plačanih prispevkov. Evidenco bo vodil ZPIZ, prispevek (15,5 % + 8,85 %) bo študentski servis skupaj z nakazilom zaslužka študentu (84,5%) odvajal FURS-u in mu o tem dnevno poročal na individualnih REK obrazcih.. Prav tako se odvede 15,5 % za pokojninsko in invalidsko zavarovanje tudi tujcem, čeprav se jim že odvaja 22,5 %, a se jim 22,5 % akontacija dohodnine v veliki večini vrne zaradi podpisanih pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja med Slovenijo in državo, iz katere študent prihajajo.

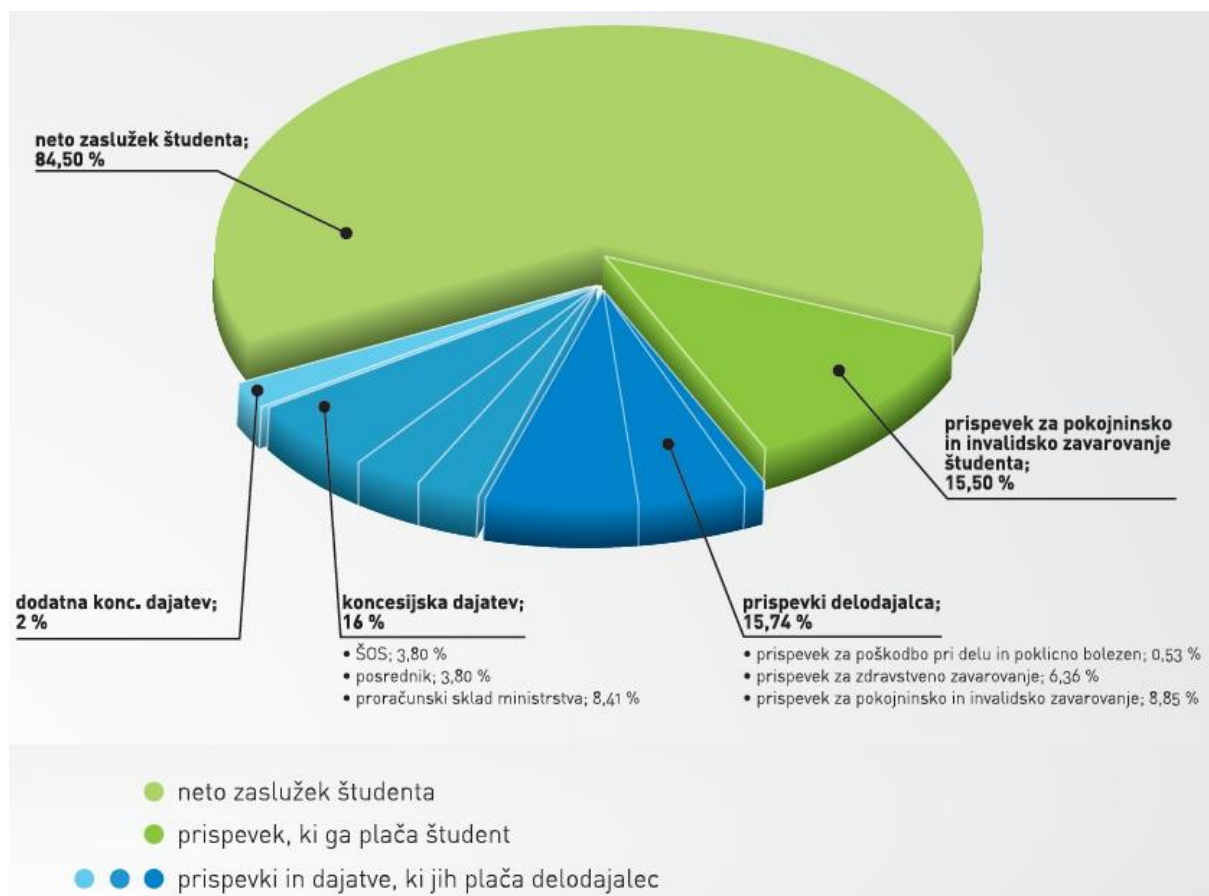
Zdravstveno zavarovanje

Plačuje se tudi poseben prispevek za zdravstveno zavarovanje od dohodka v skladu s 55. a členom Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju - ZZVZZ (6,36 %), ki pa gre pri tej obliki dela v breme delodajalca. Plačevanje tega prispevka zavarovancem ne daje dodatnih pravic, torej so še vedno zavarovani kot vzdrževani družinski člani ali kot samoplačniki po 26. letu. V 2015 se je spremenila tudi oblika prispevka za zavarovanje za poškodbe pri delu in poklicne bolezni, ki se ne plačuje več v obliki pavšala, ampak v deležu od zaslužka dijaka ali študenta (0,53 %).

1.2.5.2. KONCESIJSKA IN DODATNA KONCESIJSKA DAJATEV

Delodajalec mora plačevati še 16 % koncesijsko dajatev, od tega 8,41 % za proračunski sklad ministrstva (štipendije), 3,795 % za ŠOS in 3,795 % za posrednike ter dodatno koncesijsko dajatev (študentski domovi) v višini 2 %. Na Sliki 1.1 so ti podatki prikazani tudi v grafični obliki.

Slika 1.1: Dajatve (e-Študentski servis 2016)

ZUJF-C, ki je uvedel spremembe na študentskem delu in velja od 1. februarja 2015, je predvideval tudi pocenitev študentskega dela s 1. januarjem 2016, če bi se obseg študentskega dela zmanjšal za več kot 15 %, in sicer bi se koncesijska dajatev znižala iz 16

% na 9,59 % (za štipendije bi šla iz prejšnjih 8,41 % le 2 %, za ŠOS in posrednike pa bi odstotek ostal nespremenjen). Po oceni Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, bi se načrtovani prihodki proračunskega sklada iz naslova dela koncesijske dajatve znižali iz 29,5 mio EUR na 6,0 mio EUR. Manjkajoča sredstva bi v letu 2016 (23,5 mio EUR) in vseh nadaljnjih letih zaradi zakonskih obveznosti moral zagotoviti proračun.

Ker pa po podatkih FURS-a o obračunani koncesijski dajatvi do tako velikega padca ni prišlo, je Državni zbor Republike Slovenije 18. novembra 2015 sprejel Zakon o spremembah Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF-D), ki ohranja dajatve za študentsko delo na nivoju, kot jih imamo od 1. februarja 2015, s čimer se bosta ohranili obstoječa višina in način delitve koncesijske dajatve ter v letu 2016 in vseh nadaljnjih letih ne bodo povzročeni negativni javnofinančni učinki in morebitne dodatne distorzije na trgu dela. Zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, in sicer s 27. novembrom 2015 (e-Študentski servis 2016).

1.2.6. POKOJNINSKA DOBA

Na ZPIZ-u so zapisali, da je ZUJF-C, ki se je začel uporabljati 1. februarja 2015, prinesel novosti glede obveznega zavarovanja oseb, ki opravljajo začasno in občasno delo dijakov in študentov v skladu s predpisi, ki urejajo to delo. Poleg že naštetih upravičencev, se obvezno zavarujejo tudi dijaki, študentje oz. udeleženci izobraževanja odraslih, ki izpolnjujejo pogoje za zavarovanje po 18. členu ZPIZ-2 in so uživalci družinske pokojnine. Obveznost zavarovanja na priznanje in uživanje pravice do družinske pokojnine ne vpliva. To pomeni, da so te osebe lahko, kljub zavarovanju po 18. členu ZPIZ-2 še nadalje prejemniki družinske pokojnine oz. se lahko družinska pokojnina ob izpolnjevanju pogojev za družinsko pokojnino prizna tudi osebi, ki je vključena v obvezno zavarovanje po 18. členu ZPIZ-2 iz naslova začasnega ali občasnega dela dijakov in študentov (ZPIZ 2016).

Osnova za izračun pokojninske dobe so prejemki oz. prihodki dijakov in študentov na letni ravni za celotno preteklo koledarsko leto. Prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje se obračunajo in plačajo od bruto zneska na napotnici. Pokojninska doba je na podlagi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) vezana na povprečno bruto mesečno plačo. Na ZPIZ-u razlagajo, da se trajanje zavarovalne dobe ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za

posamezno koledarsko leto. Če skupni letni znesek vseh prejemkov iz drugih pravnih razmerij ne dosega 60 % bruto povprečne mesečne plače, se ugotovi trajanje zavarovalne dobe v sorazmernem delu v skladu s 135. členom tega zakona.

V prehodnem obdobju v letu 2015 se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 54 % bruto povprečne mesečne plače. Nato pa se vsako leto znesek zvišuje za dve odstotni točki, dokler ne doseže 60 % bruto povprečne mesečne plače. V letu 2016 znaša torej 56 %, v letu 2017 pa 58 % bruto povprečne mesečne plače. Če zavarovanec iz 18. člena ZPIZ-2 v koledarskem letu, za katerega se opravi izračun, ni dopolnil 12 mesecev zavarovalne dobe, se trajanje zavarovalne dobe izračuna do dopolnitve.

Študentje lahko torej v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo dobro urno postavko in veliko delajo. Ker so nova določila, ki so jih spisali na MDDSZ začela veljati 1. februarja 2015, pa bodo študentje, ki opravljajo začasno in občasno delo v skladu s predpisi, ki urejajo to delo, v letu 2015 upravičeni do največ 11 mesecev pokojninske dobe.

Povprečna mesečna bruto plača je v letu 2015 znašala 1.555,89 EUR (neto pa 1.013,23 EUR), 54 % od te plače je 840,18 EUR. Glede na te podatke bi si torej študent prislužil po 1 mesec pokojninske dobe za vsakih prejetih 840,18 EUR (e-Študentski servis 2016).

Informacija o trajanju obdobja zavarovanja za zavarovance iz 18. člena ZPIZ-2 je izdana na podlagi podatkov Finančne uprave Republike Slovenije, trajanje obdobja zavarovanja pa temelji na plačanih prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Izpis informacije o trajanju zavarovanja oz. pokojninske dobe dobijo dijaki in študenti osebno na območni enoti ZPIZ-a ali izpolnijo posebno vlogo, ki jo pošljejo na območno enoto ZPIZ-a po elektronski ali navadni pošti.

Sporno pri tem je to, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela. Torej od osnove, ki jo je posameznik zaslužil, so bili plačani prispevki za ZPIZ. Na podlagi plačanih prispevkov od dohodkov pa se izračuna zavarovalna doba, ki se upošteva v pokojninsko dobo.

Nevarno pa je tudi dejstvo, da bo sistem pri upoštevanju 35-letne pokojninske osnove izračunov deloval študentom v škodo. Upoštevanje večinoma majhnih prispevkov, ki se obračunajo v delovno dobo, bi mladim čez 40 let pokojninsko osnovo znižalo. Treba je

upoštevati še podatek, da mladi začnejo s slabšimi plačami in vprašanje je, kakšna bo prava gospodarska prihodnost, kako bo zagotovljen odstotek končne pokojnine in kakšne bodo dodatne spremembe pokojninskega sistema (Cvikl 2010: 459–460).

Za mlade je sicer pomembno, da jim začne čim prej teči pokojninska doba, vendar ta s seboj nosi številne zanke. Pridobivanje pokojninske dobe poteka namreč zelo počasi, saj imajo zaradi bolonjske reforme in osemurnega študijskega dneva veliko obveznosti in ne morejo hkrati še veliko delati. Pokojninska osnova pa se niža in znižuje končno pokojnino. Drži tudi, da študentsko delo ne zagotavlja pokojninske dobe v času dopusta, bolniške in dela prostih dni kot to velja za redno zaposlene (ibid., 461).

V 30. členu ZPIZ-2 (Uradni list RS, št. 96/2012) piše, da se starostna pokojnina odmeri od pokojninske osnove, ki jo tvori mesečno povprečje osnov zavarovanja za posamezno leto zavarovanja, od katerih so bili plačani prispevki za obvezno zavarovanje. Za izračun pokojninske osnove se torej upoštevajo plačani prispevki za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zmanjšani za davke in prispevke, ki se plačujejo od plače po povprečni stopnji v Republiki Sloveniji, iz katerih koli zaporednih 24 let zavarovanja od 1. januarja 1970 naprej, ki so za zavarovanja najugodnejša. Povprečno stopnjo davkov in prispevkov vsako leto določi in objavi minister, pristojen za finance.

V letu 2013 je znašalo obračunsko obdobje za izračun pokojninske osnove 19 let in se v prehodnem obdobju z začetkom vsakega naslednjega koledarskega leta za eno leto podaljša, dokler ne doseže 24 let. Iz tega sledi, da za leto 2016 znaša obračunsko obdobje pokojninske osnove katerih koli zaporednih 22 let zavarovanja, ki so za zavarovanja najugodnejša (ZPIZ 2016).

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Glede na to, da smo bili v zadnjem letu priča spremembam na področju študentskega dela, bo namen moje raziskave pregled in predstavitev ureditve študentskega dela v Sloveniji po novem ZUJF-C (Uradni list RS št. 95/2014) ter prikaz pozitivnih in negativnih vidikov študentskega dela v obstoječem stanju. Pregled zakonodaje sem podkrepila tudi z intervjuji institucij. Gre za aktualno temo, saj se dijakom in študentom z delom prek študentskega servisa štejejo delovna doba in pridobljene izkušnje. Menim tudi, da dijaki in študenti premalo poznajo nov zakon in da se ne zavedajo, kaj jim sploh prinaša, tako kratkoročno kot dolgoročno. Izbrana tema zato služi tudi kot vodilo k boljšemu razumevanju zakona, relevantnost pa utemeljujem s sovpadanjem z aktualno problematiko brezposelnosti med mladimi.

2.1. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Zanima me, kako v organizacijah, kot so MDDSZ, ŠOS, e-Študentski servis in ZPIZ, gledajo na nov zakon (ZUJF-C, Uradni list RS št. 95/2014) in kakšne se jim zdijo v povezavi s tem zakonom nove spremembe na področju socialne varnosti, ki dijakom in študentom prinašajo nove socialne pravice iz naslova plačevanja prispevkov za pokojninsko, invalidsko ter zdravstveno zavarovanje. Zastavila sem si naslednja vprašanja:

Kaj menijo organizacije o ZUJF-C, ki ureja študentsko delo od 1. februarja 2015 dalje?

Prinaša ZUJF-C mladim res socialno in ekonomsko varnost?

Kako se v praksi pri študentskem delu upošteva načelo medgeneracijske solidarnosti in socialne države?

Kako ZUJF-C odpravlja anomalije, ki naj bi se dogajale na področju študentskega dela?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Glede na način zbiranja podatkov, je raziskava kvalitativna, saj osnovno izkustveno gradivo sestavljajo besedni opisi, ki se nanašajo na raziskovani pojav. Pogosto se ta pristop kombinira s kvantitativno raziskavo, saj pri kvalitativnih opisih pogosto navajamo tudi kvantitativne podatke (povzeto po Mesec 1997: 37–40).

3.2. MERSKI INSTRUMENTI

Merski instrument je strukturiran oz. standardiziran intervju, obsega eno stran za ZPIZ in stran in pol za e-Študentski servis, ŠOS in MDDSZ. Sestavljen iz vnaprej pripravljenih 10 vprašanj za ZPIZ in 20 vprašanj za e-Študentski servis, ŠOS in MDDSZ. Vsa vprašanja so urejena v določenem vrstnem redu in zapisana v obliki vprašalnika. Razlika pri številu vprašanj in samimi vprašanji je izključno zato, ker na določena vprašanja intervjuvanci nimajo odgovorov, saj nimajo dostopa do teh podatkov, ali pa se določeno vprašanje organizacije ne tiče, in sem ga zato izpustila ali preoblikovala.

3.3. POPULACIJA IN VZOREC

Populacijo raziskave sestavljajo organizacije, ki so povezane s študentskim delom in ki uporabljajo in izvršujejo ZUJF-C, Uradni list RS št. 95/2014, po 1. februarju 2015.

Intervjuvane so štiri osebe kot predstavniki teh organizacij, iz vsake organizacije (ZPIZ, e-Študentski servis, ŠOS in MDDSZ) ena oseba. To je tudi moj vzorec, in sicer spada med neslučajnostne vzorce, natančneje gre za namenski vzorec, saj so to tipični predstavniki, ki imajo po ZUJF-C neposredno povezavo s študentskim delom.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbiral(a) osebno, z vsakim intervjuvancem posebej sem opravila intervju v delovnem prostoru. Izjema je bil le ZPIZ, saj se z njimi žal nisem uspela dogovoriti zanj. Zaradi rednih in povečanja izrednih nalog so bili namreč preveč zasedeni. Zanje sem zato skrčila in prilagodila vprašalnik. Odgovore, ki sem jih prejela, so mi poslali po e-mailu. Na MDDSZ-ju na vsa vprašanja niso odgovorili, zato smo se dogovorili, da se bodo nanje znova pripravili in mi odgovorili prek telefona. Kljub mojemu trudu in več poizkusom, da bi pridobila potrebne informacije, mi manjkajočih odgovorov niso posredovali.

Z zbiranjem podatkov sem pričela sredi junija 2016, zaključila pa v drugi polovici avgusta 2016. Pred vsakim intervjujem sem osebe s temo raziskave seznanila, jim na e-mail poslala

vprašanja, da so se lahko pripravili in se v prvi vrsti odločili, ali bodo sodelovali v raziskavi ali ne. Prepričana sem, da sem s tem pridobila bolj poglobljene odgovore, kot bi jih v primeru, da se intervjuvanci ne bi imeli priložnosti pripraviti. Z intervjuvanci sem se prek e-maila dogovorila za datum in kraj srečanja, določili so ju sami. Intervjuje sem zaradi zagotovitve boljše kakovosti in z njihovo privolitvijo posnela s snemalnikom. Pogovori so trajali od 30 do 45 minut in so bili sproščeni.

3.5. ANALIZA PODATKOV

Podatke sem obdelala s postopkom kvalitativne analize. Intervjuje sem snemala s snemalnikom zvoka prek aplikacije na telefonu. Nato sem jih pretipkala in označila s črkami od A do D. Intervjuje sem parafrazirala in jih zapisala v knjižnem jeziku; so pa ohranili sintakso in določene sogovornikove bolj sproščene izraze. Po parafraziranju sem iz intervjujev izbrala posamezne stavke, ki so predstavljali enoto kodiranja oz. izjavo in so bili pomembni za pridobitev želenih podatkov. Nekateri povedi sem razčlenila na več manjših. Vse povedi sem označila s črko za posamezni intervju kateri je sledila zaporedna številka. Povedi, ki sem jih vzela iz besedila, so zapisane med dvema poševnicama (/.../). Izbrane izjave (dele besedila) sem odprto kodirala, jim pripisala pojme, nato pa sem sorodne pojme združevala v širše kategorije, ki so bolj abstraktne kot pojmi (povzeto po Mesec 1998: 101–102), in podkategorije. Zaradi lažjega razumevanja rezultatov sem jih tudi hierarhično uredila, kar sem dosegla s pomočjo osnega ali aksialnega kodiranja. Dokumentacija je v prilogah.

4. REZULTATI

V raziskavi so sodelovale štiri osebe, tri so bile ženskega spola in ena moškega spola. Zanje je skupno to, da so posredno ali neposredno povezani s študentskim delom in izvršujejo ZUJF-C, Uradni list RS št. 95/2014, po 1. februarju 2015, eni bolj, drugi manj.

Čeprav se zdi, da študentsko delo v svojem bistvu prerašča prvotni koncept in namen, so si bili intervjuvanci enotni, da ni tako. Povedali so, da ni razlogov za preraščanje, saj tudi samo študentsko delo obsega le od 2 % do 3 % celotnega trga dela, kar je zelo majhen odstotek. Potemtakem je študentsko delo res samo občasno in začasno. V nečem pa vseeno presega temeljni namen, in sicer v pridobivanju delovnih izkušenj in dodatnih znanj ter žepnine ob rednem izpolnjevanju obveznosti izobraževalnega procesa in naprej (C3/»*Gotovo še vedno predstavlja pomembno neposredno stično točko mladih s trgom dela*«/). Pomembnega pomena je tudi zakonodaja, ki preprečuje, da bi lahko študenti delali kontinuirano več časa, saj bi šlo za elemente delovnega razmerja (B1b/»*Ne sme se uporabljati tam, kjer gre za elemente delovnega razmerja*«/), kar pa je prepovedano. Čeprav imajo nekateri težave z opredeljevanjem namena (B3/»*Težko se tudi opredeli namen*«/), študentsko delo mladim še vedno omogoča delovne izkušnje in zaslužek. Panoga se gradi počasi in vedno bolj se kaže vloga pomena učinkovitosti za zaposlitev (A3c/»*Na nek način je to najučinkovitejša aktivna politika zaposlovanja (APZ) v Sloveniji*«/)) in možnost za vstop na trg dela.

Enotna ureditev študentskega dela je bila že v načrtu, vendar je bila težava časovna stiska (C6/»*Takrat se ni dalo skupaj urediti v enotnem zakonu zaradi časovne stiske*«/). Pred tem pa smo imeli padec vlade. Glede na to, da imamo tudi drugod primere, da področja ureja več zakonov, to ni nič nenavadnega (A7a/»*Se sploh ne zdi problematično*«/). Si pa prizadevajo, da bi se enkrat poenotilo (C7/»*Težnja pa je, da bi se seveda to poenotilo*«/), saj širina in nepreglednost take ureditve povzroča nedoslednosti (B6/»*Pojavljajo se kakšne luknje in nedoslednosti*«/).

Glavne razlike med novim ZUJF-C in prejšnjim zakonom so seveda v zakonodaji, saj je ZUJF-C uredil panogo z vidika plačevanja prispevkov, postavil je varovalo z minimalno urno postavko, a se je sprejel relativno hitro (B11/»*Revolucionaren ravno ni bil*«/), saj je morala država zmanjšati primanjkljaj v proračunu (B15a/»*Želeli so dobiti čim več proračunskih virov oz. sredstev v proračun*«/)). Izboljšave seveda so, vendar je še vedno

veliko odvisno od vsakega posameznika (C11/»*Po drugi strani pa so mladi tudi sami krivi, ker si ne znajo poiskati primerne delodajalca*«/).

Kot bistvene prednosti so intervjuvanci našli varnost in zadovoljevanje skupnih potreb v smislu plačevanja prispevkov, obdobju zavarovanja in pokojninske dobe. Pomembna prednost je tudi podpora za vse (C19/»*Zagotavljajo ustrezno hitro, preprosto in fleksibilno storitev, tako z vidika podpore celotni dejavnosti kot podpore posameznemu poslovnemu procesu pri delodajalcu oz. zagotavljanja podpore iskalcem (dijakom in študentom) dela*«/) in možnost izbire iz vidika delodajalcev (C18/»*Hkrati pa predstavlja preliminarno selekcijo potencialnih kadrov za zaposlitev*«/).

O slabostih študentskega dela ni nihče prav rad govoril, odgovori so bili skopi in kratki, najbrž tudi zato, ker se nekatere stvari izključujejo. Pokojninski sistem se zdi za mlade nesmiseln (B27/»*Da bi rajši imeli več prihodkov sedaj, ko jih najbolj potrebujejo*«/), fleksibilna oblika pa ima tako prednosti kot slabosti (C22/»*V zadnjih letih gospodarske rasti in celotnemu obdobju gospodarske krize se je začasno in občasno delo dijakov in študentov izkazalo kot najbolj fleksibilna oblika na trgu dela, kar je svojevrsten plus, pa tudi minus*«/).

Pri omejitvah so bili vsi intervjuvanci složni, in sicer so bili mnenja, da le-te niso potrebne, saj se panoga sama po sebi dovolj omejuje že s podražitvami dajatev in obdavčitvami (A20a/»*Študentsko delo je res skorajda tako obdavčeno kot redne zaposlitve*«/), dohodnino, pri kateri se zaslužek od določenega zneska naprej obdavči, tako da (A22c/»*Po tisti meji ne delajo več*«/), in dejstvom, da zaradi izobraževanja oz. bolonjskega sistema, ki prinaša veliko obveznosti in zahteva stalno prisotnost študentov (A18c/»*Pri študentih pa bolonjski študij zahteva stalno prisotnost*«/), nimajo več toliko časa za delo.

Glede na to, da imajo študenti že subvencioniran prevoz in malico, ni potrebe po uvedbi plačila dodatka (C28/»*Ni potrebe po uvedbi dodatnega plačila, saj bi potem to pomenilo, da se ugodnost podvaja*«/), sicer pa je to še vedno stvar dogovora (A27/»*Stvar dogovora med delodajalcem in študentom*«/).

Nadzor nad izdajanjem napotnic je sedaj bolje urejen, kot je bil (A30/»*To je sedaj definitivno bolje urejeno kot je bilo*«/), saj je več nadzora (A31a/»*Nadzor s strani inšpekcije*«/), čeprav bi bilo lahko še boljše (B51/»*To še ni dobro pokrito*«/). Z novim študijskim letom se pripravlja novost, in sicer informacijski sistem eVŠ, ki je predviden

kot centralni vir podatkov, ki so vezani na status študenta in uveljavljanje pravic, ki izhajajo iz tega statusa. Študentskim servisom bo omogočal vpogled v enotno evidenco vpisa (B52a/»Z novim šolskim letom bodo študentski servisi dobili vpogled v eVŠ evidenco vpisa študentov«/), kar pomeni, da bo še manj ponarejanja zaradi statusa (A36a/»Ponarejanja potrdil je izjemno malo«/) in zlorab. Prav tako pa so referenti dobro usposobljeni in poznajo potrdila o vpisu (A38/»Referenti že zelo dobro poznajo kako izgledajo potrdila o vpisu za določene šole«/) ter kršitelje takoj prijavijo.

Prva ocena dajatev in procentualna razporejenost je bila dobra, potem pa se je izkazalo, da je sporno zaradi kroženja denarja pri koncesijski dajatvi, natančneje pri štipendijah (B64b/»Študenti delajo, potem pa del zaslužka namenjajo za štipendije, ki jih potem dobijo ostali študenti«/). Tega denarja je več kot 30 mio EUR (B64c/»Pomeni, da študenti s svojim delom pokrijejo skoraj vse štipendije oz. vse razen državnih«/). Hkrati pa morajo študenti paziti na zaslužek, da ne presežejo cenzusa (B65a/»S tem, ko delaš, recimo lahko izgubiš možnost za državno štipendijo«/).

Koncesijska dajatev bi se v primeru upada študentskega dela s 1. 1. 2016 za 15 % znižala; iz 16 % na 9,59 %, vendar se ni. Ugotovila sem, da imajo vprašanci vsak svoje podatke o odstotkih upada študentskega dela, in sicer (A41/»Obseg opravljenih ur študentov je upadel za 13 %/), (B67/»Iz leta 2014 na leto 2015 na letni ravni za približno 2,5 %/)) in (C34/»Obseg začasnega dela dijakov in študentov se je torej od uveljavitve ZUJF-C v letu 2015 glede na leto 2014 zmanjšal le za 0,4 %«/)), tako da težko povzamem, kolikšen je bil realni upad. Dogovor o znižanju koncesijske dajatve je bil takšen zato, ker če bi obseg celotnega dela v panogi drastično upadel, bi se obremenitev znižala, da bi se stanje ponovno stabiliziralo (B70/»To varovalo je bilo ravno zaradi tega, ker se je dvignila obremenitev«/).

Vpliv koncesijskih dajatev na položaj dijakov in študentov se ni spremenil (B72/»Se pravi, da nekih hudih razlik za študente ni«/) oz. so na enakem kot pred sprejetjem ZUJF-C (A42/»So na enakem, ker je to strošek delodajalca«/) oz. celo na boljšem (B74/»Načeloma bi lahko rekli, da je šlo na boljše«/).

Pri vplivu koncesijskih dajatev na urne postavke se težko predvideva, kaj bi se zgodilo, ampak v primeru spremembe, bi bile te najbrž na strani študentov. (B75/»Težko rečem, ampak kakšne spremembe bi se seveda zgodile, najbrž študentom v prid«/).

Glede na prejšnja leta pa se opazi sprememba števila dijakov in študentov, ki so delali v letu 2015 na napotnico, in sicer se beleži upad (A45a/»V zadnjih letih je trend zniževanja«/), (B76/»Točno še ne morem trditi, ampak minimalen upad je bil sigurno glede števila študentov«/). Eden izmed razlogov je v manjših generacijah otrok (A45b/»Generacije so manjše«/), posledično pa dela tudi manj študentov. Ponovno je v ospredju tudi izobraževanje (A46a/»Zaradi časovnih omejitev z bolonjskim študijem se precej pozna«/) in obremenjenost zaradi časovne stiske.

Vpogled v pokojninsko dobo se že nekaj let omogoča vsem zavarovancem (D6a/»Študenti in dijaki lahko pogledajo v svoje podatke«/) prek elektronskega dostopa do portala osebne informativne evidence, kjer so zbrani podatki o zavarovalni dobi in o osnovah, od katerih so bili plačani prispevki, o obračunanih prispevkih po posameznih letih, o plačilu prispevkov po posameznih letih in o obdobju zavarovanja. Omogočajo tudi izpis potrdil o zavarovalni dobi in vplačanih prispevkih (D7a/»ZPIZ omogoča izpis potrdil o zavarovalni dobi in vplačanih prispevkih«/).

Mnenje glede obračunavanja pokojninske dobe je pozitivno (B79/»Če bi se zdelo to sporno, bi bil sporen cel pokojninski sistem«/). Najti je bilo treba nek način, kako to evidentirati. Ker so to rešili na solidarnostni ravni, je to povsem primeren način (A50/»Ne vidimo zato nič spornega«/). Enako je tudi pri ostalih kategorijah (D11/»Tudi v primeru ostalih kategorij zavarovancev se pokojninska doba obračuna na podlagi zaslužka in plačanih prispevkov«/).

Vpliv dela in dobre urne postavke na pokojninsko dobo dijakov in študentov je vsem še nekoliko tuj, vendar se zdi logično, da bo tisti, ki je vplačal več, tudi dobil več (A56/»Tisti, ki je plačal več prispevkov, se mu več šteje in več obdavči«/).

Vpliv zakona na pokojninsko osnovo dijakov/študentov je predvsem na zadovoljevanju skupnih potreb, torej plačevanja prispevkov, nadzoru v smislu matične evidence (D9/»Vnese v matično evidenco zavarovancev«/) in varnosti.

O posledicah vplačila večjih prispevkov za dijake in študente, kot jih je predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe, nihče nima točnega podatka (A60/»Verjetno gre v neko skupno vrečo po sistem solidarnosti«/) oz. (B87a/»To gre v pokojninsko blagajno«/), kam gredo. Ker pa tega denarja ni dovolj, država vsako leto doplačuje iz proračuna.

Število dijakov in študentov, ki so prispevali v pokojninsko blagajno leta 2015, je nekaj manj kot 100.000 (D13/»Po podatkih FURS-a je prispevke v okviru študentskega dela v letu 2015 vplačevalo 97.119 različnih oseb«/). V času izvajanja intervjujev tega podatka še ni bilo (B91/»Za lansko leto še nimam podatkov«/). Ne glede na to, pa se lahko podatki vprašancev razlikujejo, saj lahko študenti delajo prek dveh različnih servisov in pošljejo podatke naprej oboji (B94a/»Iz poročil servisov pa zna biti problem, ker se lahko število podvaja«/).

Število dijakov in študentov z najvišjo možno pokojninsko dobo za leto 2015 je bilo 2.180 (D16/»2.180 študentom je doba priznana v trajanju 11 mesecev«/). To pomeni dvoje: ali so imeli dobro urno postavko in niti niso veliko delali ali pa so imeli slabšo urno postavko in so delali dosti, kar je že sporno, saj gre za elemente delovnega razmerja (A63/»Če je nekdo prislužil toliko pokojninske dobe, pomeni, da je res veliko delal in to so že elementi delovnega razmerja«/).

Povprečna pokojninska doba dijakov in študentov v letu 2015 je znašala tri mesece (A65/»Povprečno so zaslužili tri mesece na leto«/), (B96/»Približno tri mesece pokojninske dobe«/), (C37/»V povprečju so pridobili skoraj tri mesece zavarovalne dobe«/), (D17/»V povprečju so pridobili skoraj tri mesece zavarovalne dobe«/). Ta podatek je bil pri vseh intervjuvancih enak.

Za spremembe študentskega dela v Sloveniji je mogoče še premalu, saj se mora najprej dobro uveljaviti obstoječi zakon. Zaenkrat prevladuje mnenje, da imamo dober sistem (A66b/»Nam se zdi super zakon«/), sploh zato ker študentje nimajo nobenih dolgov ob zaključku študija (A75/»Ko v Ameriki študenti zaključijo študij, imajo več deset tisoč dolarjev dolga, pri nas pa dolgov ni«/). Prav tako imamo dokaj malo birokracije (A67/»Panoga je res izjemno urejena, sistem je hiter, brez birokracije«/ in malo je primerov, ko ostane študent brez plačila (A68a/»Vsak nakazila pridejo do študentov«/). Kar bi bilo po mnenju nekaterih potrebno najprej spremeniti, sta na novo vpeljana minimalna urna postavka (B99/»Tudi minimalno urno postavko bi bilo potrebno malce drugače urediti, da bo bolj točen podatek«/) in pa beleženje izkušenj na podlagi študentskega dela, kar bo veljalo kot verodostojna listina (B100a/»Ključna zadeva za katero se že od nekdaj prizadevamo je, da bi se beležile izkušnje oz. kompetence študentskega dela«/) in bi pripomoglo h kasnejšemu iskanju redne zaposlitve.

5. RAZPRAVA

Na začetku vprašalnika ugotavljam, kaj organizacije menijo o novi ureditvi študentskega dela in kakšen se jim zdi nov zakon v primerjavi s prejšnjo ureditvijo. Zanimajo me pozitivni in negativni vidiki študentskega dela, sledijo vprašanja, ki so zelo natančno opredeljena in zahtevajo znanje in izčrpne informacije intervjuvanca. Na koncu pa sprašujem po kvalitativnih podatkih o študentskem delu za leto 2015.

Ugotavljam, da študentsko delo ne prerašča prvotnega namena, tj. omogočiti dijakom in študentom pridobivanje delovnih izkušenj in dodatnega zaslužka v času izobraževanja, selekcije potencialnih prihodnjih kadrov za delodajalce in fleksibilno delovno silo za pokrivanje izrednih kadrovskih potreb (MDDSZ 2016). V Sloveniji študentsko delo predstavlja le 2 % - 3 % celotnega trga dela, kar je res nizek odstotek in pomeni, da dijaki in študenti ne delajo toliko, kot se zdi. Ta občutek izhaja iz dejstva, da je študentsko delo svojevrsten socialni korektiv, torej izboljševalno sredstvo, ki ga uporablja marsikateri študent, da sploh lahko študira. Kot pravi Nastran Ule (2011: 206) si stroške študija študenti pokrivajo iz različnih virov, poglavitni vir preživetja še vedno predstavlja družinska podpora. Skoraj vsem pomagajo starši, nekateri imajo štipendijo (različne vrste), več kot polovica pa jih služi z delom preko študentskega servisa.

V povezavi s tem se izpostavi nasprotovanje omejitvi obsega dela za študente in dijake, saj ta negativno vpliva na njihovo samozavest in samostojnost, sploh ko govorimo o lastnem denarju. Če bi prišlo do omejitev, bi bili študenti dvojno diskriminirani. Najprej s strani države in njene zakonodaje, ki že sama po sebi omejuje panogo. Študenti morajo biti namreč v prvi vrsti previdni pri dohodninski meji, saj se od določenega zneska naprej zaslužki obdavčijo, vsak posameznik pa si mora izračunati sam, koliko lahko še zasluži, da ne preseže meje. Prav tako se zaslužek od dela šteje v skupni prihodek družine. Lahko se zgodi, da študent prihaja iz socialno ogrožene družine in dela za preživetje, vendar ni upravičen do državne štipendije, ker je presegel cenzus. Študentsko delo pomaga mladim, da sploh lahko študirajo. V raziskavi Eurostudent, ki je bila izvedena leta 2013, je kar polovica študentov ocenila, da delajo zato, ker morajo delati, tri četrtine študentov pa je povedalo, da delajo zato, da si izboljšajo socialni položaj. In kot drugo, študenti imajo v primerjavi s preteklimi leti veliko manj časa, saj bolonjski študij zahteva stalno prisotnost na predavanjih in vajah. Cvikel (2010: 461) pravi, da imajo zaradi bolonjske reforme in osemurnega študijskega dneva dosti obveznosti in ne morejo hkrati še veliko delati. Poleg tega pa so tudi manjše generacije, ki prav tako vplivajo na upad študentskega dela. Dijaki

pa tako ali tako delajo po večini samo med poletnimi počitnicami. Upad je bil pričakovan tudi zaradi zvišanja koncesijskih dajatev. Zanimivo je, da imajo organizacije vsaka svoj podatek o tem, kolikšen je ta odstotek, razhajanja so precejšnja, in sicer med 0,4 % in 13 %.

Kot največjo prednost so navajali pokojninsko dobo, ki se šteje na podlagi plačila oz. prihodkov dijakov in študentov na letni ravni, torej za celotno preteklo leto. Glede na to, da so dijaki in študenti lansko leto prislužili povprečno tri mesece pokojninske dobe, se ponovno potrdi ugotovitev, da študentsko delo ne prerašča koncepta in namena. Tisti, ki so dosegli najvišjo možno pokojninsko dobo, tj. 2.180 oseb in si pridobili 11 mesecev pokojninske dobe, so praktično že v prekršku, saj gre nesporno za elemente delovnega razmerja. Po podatkih ZPIZ-a, je 1.237 študentov dopolnilo več kot 11 mesecev delovne dobe, vendar po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), Uradni list RS, št. 96/2012 to ni mogoče, gre zato preplačani višek v pokojninsko blagajno, rezervni sklad. To pomeni, da je ta oseba solidarna z drugim, kar potrjuje moje raziskovalno vprašanje o medgeneracijski solidarnosti. Iz odgovorov intervjuvancev je moč opaziti, da nihče izmed njih ni znal točno odgovoriti, kam gredo preplačani viški.

Pokojninska doba je bila hkrati omenjena tudi kot ena izmed slabosti, saj naj bi imeli študenti rajši več prihodkov sedaj, ko jih najbolj potrebujejo. Pokojninska doba sicer teče, ampak je vprašanje kaj se bo s tem zgodilo, saj država vsak mesec že doplačuje za pokojnine v proračun. Glede obračunavanja pokojninske dobe so se vsi strinjali, da je to primeren način in da sistem ni sporen ali diskriminatoren, tako je tudi pri drugih oblikah dela. V letu 2015 so dijaki in študenti pridobili povprečno 3 mesece pokojninske dobe, v povprečju so zaslužili 220 EUR/mesec, povprečna urna postavka je bila 5,18 EUR/uro bruto, kar zneso 4,38 EUR/uro neto. Po podatkih FURS-a je prispevke v okviru študentskega dela v letu 2015 vplačevalo 97.119 oseb. V pokojninsko blagajno je bilo v zvezi z novo ureditvijo študentskega dela za leto 2015 od februarja dalje vplačanih 52.188.377,38 EUR prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

Prednost je seveda tudi varovalo minimalne urne postavke in fleksibilnost, tako študentskega dela kot študentov. Ignjatović in Trbanc (2009: 48) pravita, da so mladi v Sloveniji najbolj izobražen in fleksibilen del delovne sile. Kot slabost so organizacije izpostavile visoke obdavčitve za delodajalce in posledično njihovo finančno

obremenjenost. Strošek delodajalcev se je namreč 1. februarja 2015 povečal iz 30,38 % na 33,74 % (ŠOS ni datuma), ko je stopil v veljavo ZUJF-C.

Nadzor nad izdajanjem napotnic je bistveno bolj urejen kot je bil, vendar se to področje še ureja. Z novim šolskim letom bodo študentski servisi dobili vpogled v eVŠ tj. evidenca visokega šolstva. Gre za informacijski sistem, ki je predviden kot vir podatkov vezanih na status študenta in uveljavljanje pravic, ki izhajajo iz tega statusa (MVZT ni datuma). Možnost fiktivnih vpisov se bo zmanjšala, saj bodo imeli študentski servisi dostop do vseh informacij. Referenti bodo s pomočjo evidence preverili status študenta in njegovo trajanje.

Ugotovitev, da vpliv koncesijskih dajatev na položaj študentov in na urne postavke ostaja nespremenjen, pomeni, da je vpliv le-teh povezan samo z delodajalci, študentov se direktno ne tiče. Sporno je tu le dejstvo, da gre del sredstev od študentskega dela preko koncesijske dajatve v proračunski sklad za štipendije, hkrati pa s tem, ko nekdo dela, izgubi možnost za državno štipendijo, ker se študentsko delo šteje v cenzus, samih štipendij je pa vsako leto premalo. Torej gre za kroženje sredstev, več študentov dela, več denarja se bo nabralo za štipendije. Sredstva za štipendije in sofinanciranje kadrovske štipendij (povzeto po Trbanc, Verša 2002: 356) se sicer zagotavljajo iz proračuna Republike Slovenije, proračunskega sklada ministrstva, iz sredstev sklada in sredstev Evropskega socialnega sklada ali iz drugih virov.

Ni problematično, da v Sloveniji nimamo enotne ureditve za študentsko delo in ga ureja več zakonov in predpisov, je zgolj rahlo nepregledno zaradi svoje širine. To je tudi razlog, da se hitreje pojavijo nepravilnosti in luknje, ki jih znajo izkoriščati tako študenti kot delodajalci. Pri uvedbi plačila dodatka za prevoz in malico povzemam, da je to stvar dogovora med študentom in delodajalcem. Sicer pa ni potrebe po taki spremembi, ker imajo študenti že subvencioniran prevoz in malico - to jim prinaša status in bi ob sprejetju tega pomenilo, da se ugodnost podvoji.

Na ZUJF-C, ki ureja študentsko delo, ni bilo nobenih večjih pripomb. Zaenkrat tudi nobena organizacija ne vidi potrebe po spremembi. Morali bomo še malo počakati, da se pokažejo realni rezultati in posledice. Nato je smiselno narediti raziskavo in na podlagi rezultatov, bi se naprej usklajevalo razne spremembe.

Med raziskovanjem in izvajanjem intervjujev sem opazila, da bi se morali za tako specifična vprašanja intervjuvanci bolje pripraviti na pogovor, saj nisem dobila tako

natančnih odgovorov kot sem jih želela. Ugotovila sem tudi, da je omejitev raziskave predstavljalo majhno število intervjuvancev in da bi bilo smiselno povečati vzorec. Kljub temu menim, da sem pridobila podatke, ki so relevantni za mojo raziskavo. Med odgovori najdemo veliko podobnosti in tudi razlike.

6. SKLEPI IN PREDLOGI

Študentsko delo po ZUJF-C:

- ne prerašča prvotnega koncepta in namena, predstavlja le 2 %-3 % celotnega trga dela, zato bi bile tudi omejitve obsega dela in omejitve števila dijakov/šudentov pri delodajalcih nesmiselne
- je predvsem pomemben socialni korektiv za študente, torej izboljševalno sredstvo, s katerim si študenti pomagajo pri študiju
- upošteva načelo medgeneracijske solidarnosti, saj so pri plačilu prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje študenti solidarni z drugimi državljani
- bo pripomoglo k povečanju prihodkov ZPIZ-a in posledično se bo zmanjšal delež izdatkov državnega proračuna
- bo posredno vplivalo na zmanjšanje zlorab, saj bodo imeli študentski servisi boljši sistem nadzora z vpogledom v eVŠ, tj. evidenco visokega šolstva
- bi z uvedbo plačila dodatka za prevoz in malico podvajalo ugodnosti, ki jih študentom prinese že status sam, zato ta uvedba ni potrebna
- mladim v osnovi prinaša socialno in ekonomsko varnost, vendar gre v povprečju za nizke zneske zaslužkov in je vprašanje, kdaj in koliko jim bo to prišlo prav

Glede na to, da je ZUJF-C stopil v veljavo šele leto in pol nazaj in niti ni še točnih podatkov za lansko leto, menim, da je za kakršne koli večje spremembe študentskega dela še premalu. Sploh za praktično delovanje je pomembno, da se naredi raziskava z analizo in se na podlagi tega oblikujejo predlogi.

Menim, da so študenti premalo ozaveščeni o novem zakonu in se premalo zavedajo pravic, ki jih ta prinaša, zato bi bilo dobro, če bi se jih bolj informiralo. Najbolje bi bilo, da bi že ob prvem stiku s trgom dela dobili vse potrebne informacije, ki so ključnega pomena zanje. Na študentskem servisu bi lahko imeli letake in na fakultetah bi se pri pravnih predmetih poglobili tudi v zakone in pravilnike, ki urejajo študentsko delo.

7. LITERATURA

Bubnov Škoberne, A., Strban, G. (2010), *Pravo socialne varnosti*. Ljubljana: GV Založba.

Cvikl, E. (2010), *Študentsko organiziranje v Sloveniji*. Ljubljana: Študentska organizacija Slovenije.

Dragoš, S. (2014), Socialna razdalja. *Socialno delo*, 53, 6: 309–320.

Dragoš, S. (2002), Socialni kapital. *Socialno delo*, 41, 2: 71–89.

Dragoš, S., Leskošek, V. (2003), *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

Gillis, J.R. (1999), *Mladina in zgodovina: tradicije in spremembe v evropskih starostnih odnosih od 1770 do danes*. Šentilj: Aristej.

Haralambos M., Holborn M. (1999), *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.

Ignjatović, M. (2002), *Družbene posledice povečanja prožnosti trga delovne sile*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ignjatović, M. (2006), Položaj mladih na trgu delovne sile. *IB revija*, 40, 4: 66–69.

Ignjatović, M., Trbanc, M. (2009), Zaposlovanje in brezposelnost mladih: aktivni, fleksibilni in prilagodljivi. V: Rakar, T., Boljka, U. (ur.), *Med otroštvom in odraslostjo: analiza položaja mladih v Sloveniji 2009*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino in Inštitut RS za socialno varstvo (39–55).

Kavar Vidmar, A. (1998), Kakovost delovnega življenja. *Socialno delo*, 37, 2: 81–119.

Krambeger, A. (2007), Problem zaposljivosti v informacijski dobi. V: Kramberger, A., Pavlin, S. (ur.), *Zaposljivost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (11–37).

Kramberger, A. (2007), Strukturni razlogi težje zaposljivosti mladih v Sloveniji. V: Kramberger, A., Pavlin, S. (ur.), *Zaposljivost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (64–102).

Kresal, B. (2009), *Delovno pravo: učbenik*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (druga izdaja).

Kresal, B. (2013), Ali delovno pravo zagotavlja dostojne pogoje zaposlitve in dela, vključno s pravico do dostojnega plačila. V: Leskošek, V., Smolej, S., Rihter, L., Boškić, R., Kresal, B., Breznik, M. (ur.), *Revščina zaposlenih*. Ljubljana: Sophia (77–148).

Leskošek, V. (2009), Zaposlitvene možnosti mladih. *Socialno delo*, 48, 4: 207–217.

Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Nastran Ule, M. (2011), UTD - za študentke in študente. V: Pribac, I., Korošec, V. (ur.), *UTD v Sloveniji: premisleki, stališča, dokumenti*. Ljubljana: Krtina (203–211).

Rapuš Pavel, J., Dekleva, B. (2007), Napovedovanje izhodov iz stanja brezposelnosti pri mladih. V: Dekleva, B., Rapuš Pavel, J., Zorc Maver, D. (ur.), *Prehodi v svet dela – izbira ali nuja?*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta (60–84).

Rapuš Pavel, J., Stepišnik Perdih, T. (2007), Značilnosti prehodov mladih v smeri statusne praznine. V: Dekleva, B., Rapuš Pavel, J., Zorc Maver, D. (ur.), *Prehodi v svet dela – izbira ali nuja?*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta (104–123).

Svetlik, I. (1994), Fleksibilne oblike dela in zaposlitve v Sloveniji. V: Pirher, S., Svetlik, I., (ur.), *Zaposlovanje: približevanje Evropi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (123–138).

Svetlik, I., Batič, M. (2002), Aktivna politika zaposlovanja. V: Svetlik, I., Glazer, J., Kajzer, A., Trbanc, M. (ur.), *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (174–198).

Trbanc, M. (2007), Poti mladih v zaposlitev: primerjava Slovenije z drugimi državami EU. V: Kramberger, A., Pavlin, S. (ur.), *Zaposljivost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (38–63).

Trbanc, M. (2005), Zaposlovanje in brezposelnost mladih. V: Črnak-Meglič, A. (ur.), *Otroci in mladina v prehodni družbi: analiza položaja v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Maribor: Aristej (161–188).

Trbanc, M., Verša, D. (2002), Zaposlovanje mladih. V: Svetlik, I., Glazer, J., Kajzer, A., Trbanc, M. (ur.), *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (338–369).

Ule, M. (2008), *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M., Kuhar M. (2003), *Mladi, družina, starševstvo: Spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M., (ur.) (2000), *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Šentilj: Aristej.

Ule, M., Tivadar B., Živoder A. (2011), »Na mladih svet stoji, kje pa stojijo mladi - študentje?«. *Teorija in praksa*, 48, 1: 7–24.

Zorc Maver, D. (2007), Socialna pedagogika in družba dela. V: Dekleva, B., Rapuš Pavel, J., Zorc Maver, D. (ur.), *Prehodi v svet dela – izbira ali nuja?*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta (10–18).

Spletni viri:

e-Študentski servis (2016), *Pogosta vprašanja spremembe zakona*. Dostopno na: <https://www.studentski-servis.com/studenti/delo/prosta-dela/pogosta-vprasanja-spremembe-zakona-> (ogledano 4.5.2016).

e-Študentski servis (2016), *Pogosta vprašanja z odgovori o sprejetem zakonu ZUJF-C*. Dostopno na: <https://www.studentski-servis.com/novice-podjetje/2015-03-09-Pogosta-vprasanja-z-odgovori-o-sprejetem-zakonu-ZUJF-C> (ogledano 4.5.2016).

e-Študentski servis (2016), *Pogosta vprašanja*. Dostopno na: <https://www.studentski-servis.com/studenti/pogosta-vprasanja> (ogledano 4.5.2016).

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (ni datuma), *Malo delo*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/malo_delo/ (ogledano 7.5.2016).

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016), *Načrt za izvajanje ukrepov APZ za leti 2016 in 2017*. Dostopno na:

http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/pomembni_dokumenti/ (ogledano 31.5.2016).

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2014), *Spremembe na področju študentskega dela in na področju zaposlovanja mladih*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/1939/7556/28242e62d1279cd3477670fed77182ec/ (ogledano 6.5.2016).

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (ni datuma), *Začasno in občasno delo dijakov in študentov*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/delovna_razmerja_in_pravice_iz_dela/delov_na_razmerja/zacasno_in_obcasno_delo_dijakov_in_studentov/ (ogledano 6.5.2016).

Ministrstvo za finance (2014), *Lestvica za odmero dohodnine in olajšave za leto 2016*. Dostopno na: http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Dohodnina/Let_na_odmera_dohodnine/Opis/Lestvica_za_leto_2016.pdf (ogledano 2.6.2016).

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (ni datuma), *Evidenčni in analitski informacijski sistem za visoko šolstvo v Republiki Sloveniji – eVŠ*. Dostopno na: http://www.arhiv.mvzt.gov.si/si teme_in_projekti/evs/index.html#c17862 (ogledano 26.8.2016)

Mladi podjetnik (2015), *Študentsko delo v 2015*. Dostopno na: <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/studentsko-delo-v-2015> (ogledano 5.5.2016).

Računovodja.com (2015), *Vlada določila besedilo predloga Zakona o spremembi Zakona za uravnoteženje javnih financ – ZUJF*. Dostopno na: http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=8900/Vlada_dolocila_besedilo_predloga_Zakona_o_spremembi_Zakona_za_uravnotezenje_javnih_financ_%E2%80%93_ZUJF (ogledano 7.5.2016).

Študentska organizacija Slovenije (ni datuma), *Študentsko delo*. Dostopno na: <http://www.studentska-org.si/studentsko-delo> (ogledano 4.5.2016).

Vlada Republike Slovenije (ni datuma), *Krepitev trga dela*. Dostopno na: http://www.vlada.si teme_in_projekti/prednostne_naloge_vlade_2016/krepitev_trga_dela/ (ogledano dne 31.5.2016).

Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (ni datuma), *Aktualno o trgu dela*. Dostopno na: http://www.ess.gov.si/trg_dela/aktualno_o_trgu_dela (ogledano dne 31.5.2016).

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (2016), *Zavarovanje na podlagi drugega pravnega razmerja*. Dostopno na: <http://www.zpiz.si/cms/?id=2&inf=98> (ogledano 7.6.2016).

Pravni viri:

Navodilo za obračun in nakazovanje koncesijske dajatve ter dodatne koncesijske dajatve (2015), *Ur. l. RS*, št. 100/2015. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2015-01-3964> (ogledano 8.6.2016).

Obligacijski zakonik, uradno prečiščeno besedilo (2007), *Ur. l. RS*, št. 97/2007. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2007-01-4826> (ogledano 29.5.2016).

Popravek Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1) (2013), *Ur. l. RS*, št. 78/2013. Dostopno na: [http://www.uradni-list.si/1/content?id=114463#!/Popravek-Zakona-o-delovnih-razmerjih-\(ZDR-1\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=114463#!/Popravek-Zakona-o-delovnih-razmerjih-(ZDR-1)) (ogledano 27.5.2016).

Pravilnik o vsebini, načinu in rokih obveščanja Davčne uprave Republike Slovenije in Inšpektorata Republike Slovenije za delo o zaposlitvi dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščen organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom ali študentom (2004), *Ur. l. RS*, št. 142/2004. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=53094&smode=sem> (ogledano 8.6.2016).

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1) (2013), *Ur. l. RS*, št. 21/2013. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=112301> (ogledano 25.5.2016).

Zakon o dodatni koncesijski dajatvi od prejemkov, izplačanih za občasna in začasna dela študentov in dijakov (ZDKDPŠ-UPB1), uradno prečiščeno besedilo (2007), *Ur. l. RS*, št. 24/2007. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=79104> (ogledano 2.6.2016).

Zakon o dohodnini (ZDoh-2), uradno prečiščeno besedilo (2011), *Ur. l. RS*, št. 13/2011. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=102394> (ogledano 2.6.2016).

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) (2012), *Ur. l. RS*, št. 96/2012. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=110802> (ogledano 29.5.2016).

Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (ZPDZC-1) (2014), *Ur. l. RS*, št. 32/2014. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=117354> (ogledano 2.6.2016).

Zakon o prispevkih za socialno varnost (ZPSV) (1996), *Ur. l. RS*, št. 5/1996. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=13629> (ogledano 2.6.2016).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF-C) (2014), *Ur. l. RS*, št. 95/2014. Dostopno na: [http://www.uradni-list.si/1/content?id=120022#!/Zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-Zakona-za-uravnotezenje-javnih-financ-\(ZUJF-C\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=120022#!/Zakon-o-spremembah-in-dopolnitvah-Zakona-za-uravnotezenje-javnih-financ-(ZUJF-C)) (ogledano 7.5.2016).

Zakon o spremembah Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF-D) (2015), *Ur. l. RS*, št. 90/2015. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201590&stevilka=3504> (ogledano 7.5.2016).

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1) (2014), *Ur. l. RS*, št. 26/2014. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2014-01-1068> (ogledano 6.6.2016).

Zakon o štipendiranju (ZŠtip-1) (2013), *Ur. l. RS*, št. 56/2013. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=113765> (ogledano 25.5.2016).

Zakon o urejanju trga dela (ZUTD) (2010), *Ur. l. RS*, št. 80/2010. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=100223> (ogledano 29.5.2016).

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) (2010), *Ur. l. RS*, št. 62/2010. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201062&stevilka=3387> (ogledano 6.6.2016).

Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1) (2011), *Ur. l. RS*, št. 43/2011. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201143&stevilka=2039> (ogledano 8.6.2016).

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB-UPB1), uradno prečiščeno besedilo (2006), *Ur. l. RS*, št. 107/2006. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2006-01-4584> (ogledano dne 2.6.2016).

Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (uradno prečiščeno besedilo) (ZZVZZ-UPB3) (2006), *Ur. l. RS*, št. 72/2006. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2006-01-3075> (ogledano 2.6.2016).

Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF) (2012), *Ur. l. RS*, št. 40/2012, Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=108751> (ogledano 7.5.2016).

8. PRILOGE

8.1. VPRAŠALNIKA

Vprašalnik za e-Študentski, MDDSZ in ŠOS

1. Zaradi katerih razlogov menite, da je občasno in začasno delo dijakov in študentov ter udeležencev izobraževanja odraslih preraslo prvotni koncept in namen?
2. Kako gledate na to, da v Sloveniji nimamo neke enotne ureditve, ki bi urejala študentsko delo, ampak ga ureja več zakonov in predpisov?
3. Kaj menite o novem zakonu, ki ureja študentsko delo v primerjavi s prejšnjim tako iz študentovega vidika kot vidika delodajalca?
4. Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?
5. Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?
6. Kaj menite o omejitvi obsega dela in število dijakov/študentov pri delodajalcih?
7. Kaj menite o uvedbi plačila dodatka za prevoz in malico za dijake/štoludente?
8. Kaj menite o nadzoru nad izdajanjem napotnic?
9. Kako ocenjujete dajatve iz začasnega in občasnega dela dijakov/študentov in njihovo procentualno razporejenost?
10. Če bi se obseg študentskega dela zmanjšal za več kot 15 %, bi se koncesijska dajatev znižala s 1. 1. 2016 iz 16 % na 9,59 %, vendar se ni. Za koliko odstotkov je torej upadlo študentsko delo?
11. V kakšnem položaju so dijaki/štoludenti sedaj, ker se koncesijske dajatve niso spremenile?
12. Kaj bi se zgodilo z urnimi postavkami, če bi se koncesijske dajatve znižale?
13. Se je v letu 2015 število dijakov/študentov, ki delajo na napotnico, spremenilo?
14. Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?
15. Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Ali drži, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?
16. Kaj se zgodi v primeru, če dijak/štoludent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?
17. Koliko dijakov/študentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?
18. Koliko dijakov/študentov je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?
19. Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/štoludenti »prislužili« v povprečju v letu 2015?
20. Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno še spremeniti glede občasnega in začasnega dela v Sloveniji?

Vprašalnik za ZPIZ

1. Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?
2. Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?
3. Kako je z vpogledom dijakov/študentov v evidenco pokojninske dobe?
4. Kako nov zakon vpliva na pokojninsko osnovo dijakov/študentov?
5. Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?
6. Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?
7. Koliko dijakov/študentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?
8. Koliko dijakov/študentov je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?
9. Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/štoludenti »prislužili« v povprečju v letu 2015?
10. Kaj se zgodi v primeru, če dijak/štoludent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?

8.2. INTERVJUJI

INTERVJU A

Datum: 16. 6. 2016

1. Zaradi katerih razlogov menite, da je občasno in začasno delo dijakov in študentov ter udeležencev izobraževanja odraslih preraslo prvotni koncept in namen?
Procentualno niti ni, tega je malo. Po zakonodaji ni dovoljeno, da nekdo dela 8 ur na dan vsak dan, ker so potem to že elementi delovnega razmerja in bi se moral tak človek potem zaposliti. Tudi če pogledamo povprečje vseh dijakov in študentov, ki delajo za leto 2015, znese to tri mesece na leto, kar ni veliko. Tudi povprečni zaslužek je 1.900 EUR za dijake in 2.200 EUR za študente na letni ravni za leto 2015. Bolj kot ne ostaja ta številka podobna ali pa se celo znižuje, kar pomeni, da če gledamo celotno panogo, definitivno ne prerašča prvotnega koncepta in namena. Mladi delajo in zaradi delovnih izkušenj in zaradi tega, da nekaj malega zaslužijo čez poletje. Po naši oceni je to tudi najučinkovitejša aktivna politika zaposlovanja v Sloveniji na nek način. Po raziskavi Ninamedia, mislim da je bila 2009/2010 izvedena, so izračunali, da se več kot 60 % študentov po tem, ko so delali preko napotnice, v istem podjetju tudi redno zaposlijo. Kar pomeni, da študentsko delo omogoča direktno prehodnost. Generalno gledano v celotni panogi, pa je takega dela, kot sem že povedala, 3 mesece na leto in pomeni, da je študentsko delo res začasno in občasno.
2. Kako gledate na to, da v Sloveniji nimamo neke enotne ureditve, ki bi urejala študentsko delo, ampak ga ureja več zakonov in predpisov?
To se sploh ne zdi problematično, glede na to, da tudi dosti ostalih področij ureja več zakonov. Na primer, redne zaposlitve ureja ZDR, varnost pri delu, kolektivne pogodbe in to res ni nič posebnega, saj se s tem srečamo tudi v drugih primerih.
3. Kaj menite o novem zakonu, ki ureja študentsko delo v primerjavi s prejšnjim tako iz študentovega vidika kot vidika delodajalca?
Nov zakon je boljši zaradi tega, ker je uredil panogo. Tisti očitki, ki so prej bili, jih sedaj ni več. Pa tudi za dijake in študente je boljše zaradi tega, ker se jim plačujejo prispevki.
4. Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?
Najboljši del je ta, da se jim plačujejo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, torej jim teče pokojninska doba. To je definitivno dobro. Kot drugo pa tudi to, da se je uvedla tudi minimalna urna postavka, kar pomeni, da so se tista najslabše plačana študentska dela, dvignila na minimalno urno postavko, ki je 4,5 EUR bruto oz. 3,8 EUR neto. Minimalne urne postavke sicer ureja trg. Torej če je programer izjemno iskan poklic, je tudi pri rednih zaposlitvah večja plača in isto je pri študentskem delu večja urna postavka. Če pa pogledamo neka preprosta priložnostna dela, lahka dela, lažja fizična dela, so pa tako kot na trgu dela pri rednih zaposlitvah, se tako odraža tudi pri študentskem delu, da so nižje. Vsa ta razmerja ureja trg.
5. Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?
Odvisno iz katerega vidika gledamo. Iz vidika delodajalcev so slabosti verjetno to, da je višja cena, ker je študentsko delo po obdavčitvi skoraj primerljivo z rednimi zaposlitvami. Je kar močno obdavčeno iz vidika delodajalcev. Drugače pa ne vidimo nekih slabosti.
6. Kaj menite o omejitvi obsega dela in število dijakov/študentov pri delodajalcih?
Panoga se že sama po sebi omejuje. Tudi takrat, ko je bila panoga cenejša, ko je bila obdavčitev nižja, ko študenti niso imeli bolonjskega študija, ko so imeli več časa za delo, to ni preraslo, da bi bilo tega ne vem koliko. Danes predstavlja študentsko delo 2 % celotnega trga dela, kar je res mali odstotek. Tudi ko so bila najboljša leta, ko še ni bilo bolonjskega študija in je bila visoka gospodarska rast, je bila ta številka samo za en odstotek višja. Mislimo, da se že samo po sebi omejuje s tem, ko dijaki in študenti nimajo več toliko časa za delo. Dijaki imajo že na splošno čas večinoma samo med poletnimi počitnicami. Študenti pa imajo v primerjavi s preteklimi leti veliko manj časa, saj bolonjski študij zahteva stalno prisotnost. Z izjemo absolventov. Pa omejuje se tudi z obdavčitvijo. Študentsko delo je res skorajda tako obdavčeno kot redne zaposlitve. S predzadnjo in zadnjo reformo se je toliko podražilo, da je konkurenčno ostalim oblikam dela. Predvsem v točki, da je fleksibilno, to je velika prednost. To pomeni, da danes potrebujem študenta, jutri ga ne več. Danes je lepo vreme, pride veliko gostov in pokličemo študenta za delo, jutri bo deževalo in študenta ne potrebujemo. No, pa tudi dohodnina. Študentom se do določenega zneska le-ti pri dohodni ne obdavčujejo. In kot je opaziti, študenti zelo pazijo na to mejo. In po tisti meji ne delajo več. To se šteje tudi v skupni dohodek družine, recimo če brat preveč dela, lahko da sestra ne bo dobila štipendije. Čeprav je dostikrat tako, da delajo zato, da se ublažijo socialne stiske. Seveda pa tudi zaradi izkušenj in večje samostojnosti ter da ni potrebno staršev prositi za denar. Zaradi vsega naštetega omejitve niso potrebne. Torej na kratko, zaradi bolonjskega sistema, obdavčitev in dohodnine. Konec koncev pa tudi potrebe podjetij.
7. Kaj menite o uvedbi plačila dodatka za prevoz in malico za dijake/študente?

- Trenutno je to stvar dogovora med delodajalcem in študentom, odvisno kako se dogovorita. Generalno gledano po panogi imajo študenti študentske bone, torej subvencionirano prehrano. Ravno tako je subvencioniran prevoz. Realno gledano iz prakse – podjetje potrebuje študenta za selitev omare, da oglasi jutraj na splet. Študenta potrebuje od 12h do 14h, torej za 2 uri, da preseli omare, in v tem primeru je nesmiselno, da bi imel še malico in prevoz. Poleg tega je tudi višja urna postavka za tako delo. Ko pa podjetje napoti študenta na delo na neko drugo lokacijo, so pa to potni stroški, ki jih lahko študent uveljavlja kot davčno olajšavo na FURS-u.
8. Kaj menite o nadzoru nad izdajanjem napotnic?
To je sedaj definitivno bolj urejeno, kot je bilo. Obstaja nadzor s strani inšpekcije, ki ima popolna pooblastila za urejanje tega. Mislimo pa, da je potrebno vzpostaviti enotno evidenco vpisa. To je stvar, ki se vzpostavlja na Ministrstvu za izobraževanje, in se gre za to, da bodo v evidenci vsi dijaki in študenti s statusom. Servisi bomo pa samo pogledali v evidenco in ne bo potrebno več nositi potrdila o vpisu. Tega je izjemno malo sicer, so pa bili primeri tudi v medijih, ko so ponarejali potrdila. Tega se absolutno ne sme početi in je prepovedano. Tudi kršitelje za nazaj se dobi, ko ne »štima« pri dohodnini. Naši referenti pa tudi že zelo dobro poznajo, kako izgledajo potrdila o vpisu za določene šole. V primeru, da je kaj sumljivo, gre takoj naprej na policijo. Je pa ta odstotek zelo majhen. In vseeno mislimo, da bi se to dalo urediti z enotno evidenco vpisa in tudi ministrstvo pravi, da bo predvidoma letos to že urejeno. Nato zlorab in kršitev praktično ne bo.
 9. Kako ocenjujete dajatve iz začasnega in občasnega dela dijakov/študentov in njihovo procentualno razporejenost?
Zdi se nam v redu.
 10. Če bi se obseg študentskega dela zmanjšal za več kot 15%, bi se koncesijska dajatev znižala s 1.1.2016 iz 16 % na 9,59 %, vendar se ni. Za koliko odstotkov je torej upadlo študentsko delo?
Obseg opravljenih ur študentov je upadel za 13 %.
 11. V kakšnem položaju so dijaki/študenti sedaj, ker se koncesijske dajatve niso spremenile?
Bolj kot ne so na enakem, ker je to strošek delodajalca, urne postavke pa so stvar trga. V kolikor je po eni vrsti dela povpraševanje in če se ne da dobiti študentov, naraste urna postavka.
 12. Kaj bi se zgodilo z urnimi postavkami, če bi se koncesijske dajatve znižale?
To bi bilo potrebno statistično raziskati, težko rečem, kaj bi bilo.
 13. Koliko se je spremenilo število dijakov/študentov, ki delajo na napotnico, v letu 2015 glede na prejšnja leta?
V zadnjih letih je trend zniževanja. Generacije so manjše, manj študentov dela, tudi zaradi cene, ki je dražja. Pa zaradi časovnih omejitev z bolonjskim študijem se precej pozna in študenti nimajo več toliko časa.
 14. Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?
To se nam zdi primeren način. Treba je bilo najti nek način kako to evidentirati. Nekdo, ki je redno zaposlen in dela 40 ur na teden in nekdo, ki je tudi redno zaposlen in popoldan dela še na avtorsko ali podjemno pogodbo, torej dela več in več prispeva, se mu v enem letu vseeno šteje samo eno leto delovne oz. pokojninske dobe. Zato sklepam, da so to rešili na solidarnostni ravni. Tu ne vidimo zato nič spornega. Morali so najti nek način, kako bodo to obračunavali in očitno so se dogovorili, da gledajo zaslužke. Verjetno se jim je to zdelo najboljše. Bi bilo pa fino od ministrstva dobiti podatke, zakaj se jim je zdel ta sistem boljši, kot pa da bi preračunavali na ure dela. Mogoče so se bali zlorab. Zagotovo pa so imeli neke izračune, da so se odločili za tak sistem. Morate pa vedeti, da je to simbolično, večina študentov dela približno 3 mesece na leto. V povprečju zaslužijo 220 EUR/mesec, torej okrog 2.200 EUR–2.400 EUR/leto, dijaki seveda še manj.
 15. Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?
Prispevki se gledajo na letni ravni, kar je seveda prav. In tisti, ki je plačal več prispevkov, se mu več šteje in več obdavči. Enako je pri redno zaposlenih, če imaš višjo plačo, so prispevki višji. To je pač ta koncept solidarnosti. Zakaj pa lahko nekdo, ki ima višjo uro postavko od drugega, dobi na koncu več delovne dobe, čeprav oba delata časovno enako, tega pa ne vem. Tako so se odločili na državni ravni, ko so sprejemali zakon.
 16. Kaj se zgodi v primeru, če dijak/študent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?
To je isti primer kot sem prej povedala za redno zaposlene. Imamo dva delavca, oba redno zaposlena, delata 40 ur na teden, celo leto in eden od teh dveh dela še popoldan. Nimam pojma, kam

gre pa ta preplačani višek, bi morali na ZPIZ-u preveriti. Verjetno gre v neko skupno vrečo po sistemu solidarnosti.

17. Koliko dijakov/šolcev je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?
Vsi, ki so delali. Točnega podatka pa nimam, bi pa mogli to na ZPIZ-u vedeti.
18. Koliko dijakov/šolcev je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?
Te podatke ima zagotovo ZPIZ, ampak sklepam, da je ta odstotek zelo majhen, ker če je nekdo prislužil toliko pokojninske dobe, pomeni, da je res veliko delal in to so že elementi delovnega razmerja in to podjetja vedo. So tudi inšpekcije in tega se ne sme.
19. Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/šolci»prislužili« v povprečju v letu 2015?
Povprečno so prislužili tri mesece na leto. S tem, da je bil povprečen znesek zaslužka 220 EUR/mesec oz. od 2.200 EUR do 2.400 EUR/leto za študente in 1.900 EUR za dijake. Povprečna urna postavka za leto 2015 je bila 5,18 EUR/uro bruto, kar znese 4,38 EUR/uro neto.
20. Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno še spremeniti glede občasnega in začasnega dela v Sloveniji?
Mi nimamo nobenih pripomb, nam se zdi super zakon. Tudi zaradi tega, ker je panoga res izjemno urejena, sistem je hiter, brez birokracije. Če primerjamo z drugimi državami, kako mladi delajo, morate vedeti, da je pri nas, sedaj sploh, ko se šteje pokojninska doba, vsa nakazila pridejo do študentov. Je minimalno primerov, da so bile zagate. Na primer: podjetje ob 8h zjutraj potrebuje študenta, ob 9h je lahko študent že pri njih. Je res fleksibilen sistem in odličen s tega vidika, da omogoča mladim, da pridobijo delovne izkušnje. V sklopu fakultet in šol marsikdaj mladi nimajo sitka z delom. Študentsko delo jim pa omogoči to, da se srečajo z delodajalci in spoznajo tudi te prve delovne navade. Ko sem že rekla, več kot 60 % študentov se potem tudi zaposli v podjetju, kjer so prej delali in tudi iz kadrovskega vidika je to super, ker je oseba že preverjena in jo že poznajo, študent se uvede v podjetje in podjetje pozna študenta. Seveda je pa to odlično tudi, da mladi nekaj zaslužijo. Ko v Ameriki študenti zaključijo študij, imajo več deset tisoč dolarjev dolga, pri nas pa dolgov ni. Ta sistem ravno zaradi tega omogoča tudi mladim iz socialno oz. finančno šibkejših družin, da lahko študirajo. Pa tudi za vse študente, da imajo nek svoj denar, da vidijo kaj pomeni sam zaslužiti denar, tudi če samo za eno malenkost. V letu 2012 smo znotraj našega študentskega servisa naredili sistem za beleženje študentskega dela, in sicer da se beležijo kompetence, kaj se je nekdo naučil pri določeni vrsti dela. Torej minila so štiri leta od tega in opažamo ogromen pedagoški učinek. Študenti so sploh proti koncu študija bolj razmišljali, da bi bilo fino, če bi delali nekaj v povezavi s svojo smerjo študija ali zelenim delom, da bi dobili še s tega področja kompetence, sploh če so prej delali bolj preprosta dela. Pri študentskem delu ima res vsak možnost poizkusiti različna dela. Je nek pregled, da vidiš, kaj si do sedaj delal in kaj bi še lahko poizkusil, kot neka karierna orientacija za naprej. Dostikrat so mladi šele ko si prišli na trg dela, ko so diplomirali, začeli razmišljati kaj bi delali. Skozi ta sistem pa lahko že prej razmišljajo. Tudi pri delodajalcih imamo odzive, da če primerjajo dva študenta – nekoga, ki je že delal, in nekoga, ki še nikjer ni delal, se vidi razlika, da ima prvi delovne navade, razume, da je potrebno točno priti na delo, ne glede na to, kako delo se opravlja, se dobijo socialne veščine, veščine komuniciranja, odgovornosti, resnosti, točnosti. In da je razlika med študenti, ki so delali, in tistimi, ki niso. Pa tudi s strani mladih, sami rečejo, da se pri razgovorih pozna, saj tisti, ki so delali prek študenta in so hodili na razgovore, niso imeli težav na razgovoru za redno zaposlitev, ker je princip isti. Edino da je tisti intervju malce bolj poglobljen. Taki mladi so tudi boljše pripravljeni.

INTERVJU B

Datum: 20. 6. 2016

Kraj: Ljubljana

Čas pogovora: 45 minut

1. Zaradi katerih razlogov menite, da je občasno in začasno delo dijakov in študentov ter udeležencev izobraževanja odraslih preraslo prvotni koncept in namen?
Po zakonodaji ne bi smelo biti tako, da bi preraščalo. Ne sme se uporabljati tam, kjer gre za elemente delovnega razmerja. V nasprotnem primeru je to že pogodba o zaposlitvi. Študentsko delo se je skozi leta počasi gradilo, od spodaj navzgor, ni bilo več enega sistema, ki bi si ga nekdo zamislil, pa bi potem lahko ocenili, kakšen je bil namen in če smo ga sedaj dosegli. Počasi se je gradilo, skozi zakonodajo se je spreminjalo. Težko se tudi opredeli namen. Tudi ministrstvo ima s tem težave in vsi ostali, ko se pogovarjamo, kaj so pozitivni in negativni vidiki študentskega dela.

- Tako da to zelo težko odgovorim. Po analizah pa naj bi študentsko delo predstavljalo 2 % - - 3 % trga dela. Gre za relativno majhen delež.
2. Kako gledate na to, da v Sloveniji nimamo neke enotne ureditve, ki bi urejala študentsko delo, ampak ga ureja več zakonov in predpisov?
 Rahlo je nepregledno. Pa tu in tam se pojavljajo kakšne luknje in nedoslednosti. Več zakonov ga ureja, malo po malo. V času vlade Alenke Bratušek je bil poizkus, da bi napisali enoten zakon, Zakon o začasnem in občasnem delu dijakov in študentov. Bolj ali manj je že bil usklajen, pa je takrat vlada padla. Bil je že v medresurski obravnavi in ker je vlada padla, ni šlo dalje. Je bil pa že spisan in usklajen. Takrat smo bili najbližje temu, da bi imeli en in enoten zakon, ki bi to urejal. Sicer pa se sedaj to ureja v različnih zakonih. Pa tudi s pravilniki, ki jih bo verjetno tudi potrebno spremeniti, ker niso več čisto aktualni.
 3. Kaj menite o novem zakonu, ki ureja študentsko delo v primerjavi s prejšnjim tako iz študentovega vidika kot vidika delodajalca?
 Revolucionaren ravno ni bil. Študenti načeloma dobro sprejemajo, da imajo pokojninsko dobo po novem, minimalna urna postavka, tudi to je dobro. Je pa res, da se je spet na hitro to urejalo. Osnovni razlog, zakaj se je to sprejelo in zakaj je šlo to v ZUJF, je ta, da so morali ob koncu leta zapreti proračun in so želeli dobiti čim več proračunskih virov, sredstev v proračun, da bi zmanjšali primanjkljaj pod 3 %, kot se je Slovenija zavezala itd. Proračun so usklajevali po vseh resorjih. Ministrstvo za finance je to želelo in morali so najti način. MDDSZ je pač našel način, ok, dajmo dodatno obdavčit študentsko delo po istem sistemu kot je bila že pred tem avtorska ali podjetna pogodba. Izračunali so, da bo nekaj čez 50 mio EUR samo iz pokojninske blagajne, pa še zdravstvene. Ugotovili so, da bo to dober vir proračunskih prihodkov. Mudilo se je, morali so to narediti pred koncem leta, torej čim hitreje in so zato iskali način. Če bi šlo ponovno v pripravo nekega enotnega zakona, se ne bi izšlo. Najprej je bila ideja, da bi celo v zakonu o matični evidenci pokojninskega in invalidskega zavarovanja urejali, potem pa je bil ZUJF najbolj primeren in so zato zapisali v ZUJF. Zato pa so tudi luknje v zakonu. Recimo imamo minimalno urno postavko, hkrati pa nobenega mehanizma, ki bi kontroliral to minimalno urno postavko. Imamo minimalno urno postavko in število ur. Delodajalec lahko vedno korigira število ur na minimalno urno postavko, tako da v bistvu izplačal manj kot minimalno urno postavko. Tega nadzora ni. To je bilo s tistim sistemskim zakonom predvideno, neke evidence, ki jih sedaj ni. Tako da vse skupaj ni ravno optimalno in bi se dalo še izboljšati.
 4. Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?
 Pokojninska doba in minimalna urna postavka kot sem že prej omenil. Pri prispevkih še zdravstveno zavarovanje, od katerega študent nima dodatnih pravic, ker je bodisi že zavarovan po starših, bodisi samoplačnik, tako da plačuje v bistvu v zdravstveno zavarovanje in ne dobi novih pravic iz tega.
 5. Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?
 Odvisno kako gledaš na to. Veliko študentov pravi, da ne bodo nikdar dočakali pokojnin, da je to brez veze. Da bi rajši imeli več prihodkov sedaj, ko jih najbolj potrebujejo. Pokojninska doba sicer teče, ampak vprašanje kaj bo s tem. Preden se bodo upokojili, bodo verjetno še tri reforme vmes. Z vidika ministrstva je pa najbrž ok, trdijo, da je to sistemsko.
 6. Kaj menite o omejitvi obsega dela in število dijakov/študentov pri delodajalcih?
 To je bila opcija takrat v tistem zakonu, ko se je pripravljala, delodajalci s tem niso bili zadovoljni. Jim pač koristi, če je delo čim bolj fleksibilno. Sindikati so nekako to zagovarjali, mi smo bili nekje vmes. Sicer pa mislim, da to ni potrebno. Problem je, ker bi to definitivno vplivalo na obseg celotnega dela, obseg študentskega dela bi se zmanjšal. Študenti bi imeli velike težave priti do študentskega dela. V študentskem delu pa je tako, da obstaja strinjanje, da je socialni korektiv, se pravi, omogoča študentom, da sploh študirajo. Ocenjuje se, da je približno tretjina takih, ki delajo zato da študirajo. Tudi po analizi Ninamedia 2011 se je pokazalo, da se polovica študentov zaposli pri delodajalcu, kjer so delali. Se pravi, da relativno v redu vpliva na zaposlitvene možnosti. Študenti dobijo neke kompetence, navežejo stik z delodajalci. Po Eurostudentu 2013, je kar polovica študentov ocenila oz. se strinjala s trditvijo, da delajo zato, ker morajo delati, tri četrtine študentov pa je povedalo, da delajo zato, da si izboljšajo socialni položaj. Je bilo pa tudi dosti takih, ki so se strinjali, da dobijo izkušnje in kompetence. Zaenkrat zgleda tako, da študentsko delo pomaga mladim, da sploh lahko študirajo. Povprečna štipendija je okoli 200 EUR, povprečni zaslužek je tudi okrog 200 EUR, če bi to sešteli skupaj, bi se komaj približali življenjskim stroškom. V vsakem primeru morajo verjetno strašiti pomagati, študentsko delo je tisto, ki dostikrat rešuje študente.
 7. Kaj menite o uvedbi plačila dodatka za prevoz in malico za dijake/študente?
 Možno je po zdajšnji zakonodaji, je pa res, da je obremenjeno s prispevki. Pri redni zaposlitvi je to neobdavčeno, pri študentskem delu je pa obdavčeno. Prek napotnice se izplača. Pri povračilu potnih

stroškov lahko študenti uveljavljajo dejanske stroške in si s tem znižujejo dohodnino. Subvencioniran prevoz imajo sicer že, ampak je namenjen študiju oz. za v kraj študija.

8. Kaj menite o nadzoru nad izdajanjem napotnic?

To še ni dobro pokrito. Mislim, da bo letos z novim šolskim letom bodo študentski servisi dobili vpogled v eVŠ evidenco vpisa študentov. To se pravi, da gre za informacijski sistem ministrstva za izobraževanje, kjer piše, kdo ima status študenta in pa en kup drugih podatkov. Torej bodo dobili dostop do tega in ko boš prišel na študentski servis po napotnico, bodo lahko preverili, ali si res študent in od kdaj do kdaj imaš status. Možnost fiktivnih vpisov se bo sigurno zmanjšala. Niti potrdila o vpisu mislim da ne bo potrebno več nositi tja, ampak bodo zgolj preverili v tej evidenci. Sicer pa se tudi fiktivni vpisi zmanjšujejo, tega je vedno manj. Tudi zakonodaja se je spremenila z ZVSI-jem (Zakonom o višješolskem strokovnem izobraževanju). Se je omejilo, kdo se lahko redno vpisuje, pa kdo lahko koristi pravice. Se pravi, da se ne da več verižiti vpisov. Drugače pa nadzor izvaja tudi FURS, Inšpektorat za delo, ki je recimo leta 2014 odkril 34 kršitev študentskega dela, posojanja napotnic. To je relativno malo. Verjetno je sicer tega več.

9. Kako ocenjujete dajatve iz začasnega in občasnega dela dijakov/študentov in njihovo procentualno razporejenost?

Za ŠOS se je itak nižala skozi leta, z vsako reformo se niža. Servisom pa tudi in imajo baje velike težave s tem, vsaj manjši. Zaradi tega imajo večji servisi tudi vedno večji tržni delež. Bi bilo treba tudi njih vprašati, ampak najbrž trdijo, da je dajatev prenizka, sploh za male servise. En del dajatev gre za štipendije, to zna biti samo po sebi sporno. Torej da študenti delajo, potem pa del zaslužka namenjajo za štipendije, ki jih potem dobijo ostali študenti. Tega denarja je več kot 30 mio EUR, mislim da celo 38 mio EUR. Kar pomeni, da študenti s svojim delom pokrijejo skoraj vse štipendije oz. vse razen državnih. Vse Zoisove, AD Futura, vse te študenti sami zaslužijo. Torej študent dela, del sredstev gre preko koncesijske dajatve v proračunski sklad za štipendije, hkrati pa s tem, ko delaš, recimo lahko izgubiš možnost za državno štipendijo, ker se ti študentsko delo šteje v cenzus. Malo je čudno no, tak začaran krog.

10. Če bi se obseg študentskega dela zmanjšal za več kot 15 %, bi se koncesijska dajatev znižala s 1. 1. 2016 iz 16 % na 9,59 %, vendar se ni. Za koliko odstotkov je torej upadlo študentsko delo?

Študentsko delo je padlo iz leta 2014 na leto 2015 na letni ravni za približno 2,5 %. Januarja je obseg dela naskočil, februarja pa je bilo dela toliko manj. To pa zato, ker je bilo januarja ceneje in so vsi takrat izplačevali. Nato se je nekako stabiliziralo in je relativni majhni vpad. To varovalo je bilo ravno zaradi tega, ker se je dvignila obremenitev in če bi obseg celotnega dela drastično upadel, da bi se obremenitev zato znižala in da bi se ponovno stanje stabiliziralo.

11. V kakšnem položaju so dijaki/študenti sedaj, ker se koncesijske dajatve niso spremenile?

Ko govorim o teh 2,5 %, govorim o obsegu dela in o tem, koliko denarja se je prililo. Ni pa še podatka koliko študentov je delalo. Od študentskih servisov dobimo letna poročila, potem naredimo analizo in vidimo koliko jih je dejansko delalo. Dvignile so se urne postavke, obseg dela je ostal približno isti, to se pravi, da nekih hudih razlik za študente ni. Razen tega, da so dobili še dodatne pravice. Načeloma bi lahko rekli, da je šlo na boljše.

12. Kaj bi se zgodilo z urnimi postavkami, če bi se koncesijske dajatve znižale?

Težko rečem, ampak kakšne spremembe bi se seveda zgodile, najbrž študentom v prid.

13. Koliko se je spremenilo število dijakov/študentov, ki delajo na napotnico, v letu 2015 glede na prejšnja leta?

Točno še ne morem trditi, ampak minimalen vpad je bil sigurno glede števila študentov, sredstva pa malo manj, urna postavka se je dvignila. To bi morali vedeti na kakem večjem študentskem servisu.

14. Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?

Če bi se zdelo to sporno, bi bil sporen cel pokojninski sistem. Pri drugih oblikah dela je isto. Težko je ugotoviti koliko ur dela je bilo opravljenih. Sploh ko gre za intelektualna dela, prevajanje, oblikovanje, je težko ugotoviti koliko ur je nekdo delal. Tukaj ni nekega nadzora. Glede na to, zelo težko kaj rečem. Ko bi se začelo dogajati, da bi fiktivno nižali urne postavke z namenom, da bi prikazali, da so več ur delali, da bi se jim več štelo recimo. Zato je ta avtomatizem, glede na višino zaslužka. Ampak tako je povsod, študentsko delo ni izjema. No, razen pri pogodbi o zaposlitvi, tam je drugače, ker se predpostavlja, da je osem urni delovnik, kar je maksimum.

15. Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?

- Drži, da lahko pridejo to tega. V enem mesecu lahko dobijo tudi eno leto. Kar se seveda maksimum, več kot to pa ne morejo dobiti. Če se nekdo znajde na ta način, toliko boljše zanj.
16. Kaj se zgodi v primeru, če dijak/študent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?
- To gre v pokojninsko blagajno, solidaren je z drugimi. To pomeni, da imamo pokojninsko blagajno, imamo sprotno plačevanje/izplačevanje, ves denar iz vseh prispevkov v državi se zbere in se nameni vsak mesec za pokojnine. Ker pa tega ni dovolj, država vsako leto doplačuje iz proračuna. Prerazporedi se, v vsakem primeru gre direktno v pokojnine, iz meseca v mesec, sproti.
17. Koliko dijakov/študentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?
- Za lansko leto še nimam podatkov. Čakamo še na podatke iz ZPIZ-a, da nam jih pošljejo. Najbrž nimajo ločeno po dijakih in študentih. Iz medijev je ZPIZ poročal, da je bilo skupaj 94.000 dijakov in študentov. Iz poročil servisov pa zna biti problem, ker se lahko število podvaja. Recimo študent je delal prek dveh različnih servisov in oboji nam pošljejo podatke. Zato so te ocene približne, ampak ZPIZ bi pa znal to vedet.
18. Koliko dijakov/študentov je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev? Spet imam zaenkrat samo podatke iz medijev od ZPIZ-a, in sicer 2.200 oseb.
19. Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/študenti »prislužili« v povprečju v letu 2015?
- Približno tri mesece pokojnine dobe.
20. Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno še spremeniti glede občasnega in začasnega dela v Sloveniji? Enotna evidenca vpisa (eVŠ), kontrola in kontrola inšpekcije. Tudi minimalno urno postavko bi bilo potrebno malce drugače urediti, da bo bolj točen podatek. Ena taka ključna zadeva, za katero si že od nekdaj prizadevamo, je, da bi se beležile izkušnje oz. kompetence študentskega dela kot neka delovna knjižica študentov. Na tem sicer delamo že nekaj časa, upam, da bo kmalu urejeno. Študentski servisi bodo te podatke pošiljali naprej, torej kdo je delal, kaj je delal, kaj si s tem dobil, za vsako delo se bodo določile neke kompetence, ki jih je študent s tem delom pridobil. In ko bodo študenti iskali zaposlitev, si bodo lahko to izpisali. Se pravi, da bo to verodostojna listina, kar bi lahko pripomogla k iskanju zaposlitve. Vsi servisi bi bili avtomatsko vključeni in vsi bi imeli enak sistem.

INTERVJU C

Datum: 16. 8. 2016

Kraj: Ljubljana

Čas pogovora: 30 minut

1. Zaradi katerih razlogov menite, da je občasno in začasno delo dijakov in študentov ter udeležencev izobraževanja odraslih preraslo prvotni koncept in namen?
- Kljub določenim zlorabam in anomalijam na tem področju je mogoče obstoječi institut študentskega dela prilagoditi na način, da študentom zagotavlja višjo stopnjo socialne in ekonomske varnosti, na trgu dela pa ne povzroča anomalij, ki smo jim bili priča do sedaj. Osnovni mehanizmi študentskega dela se z ZUJF-C ne spreminjajo.
- Kljub temu da je začasno in občasno delo dijakov in študentov v marsičem preseglo temeljni namen pridobivanja delovnih izkušenj in dodatnih znanj ter žepnine ob rednem izpolnjevanju obveznosti izobraževalnega procesa, pa gotovo še vedno predstavlja pomembno neposredno stično točko mladih s trgom dela. Ob navedenem prav tako ne gre zapostaviti funkcije socialnega korektiva v primeru dijakov in študentov z nizkim socialno-ekonomskim statusom oz. možnosti dijakov in študentov, da svoj socialno-ekonomski status po lastnih zmožnostih izboljšajo sami.
2. Kako gledate na to, da v Sloveniji nimamo neke enotne ureditve, ki bi urejala študentsko delo, ampak ga ureja več zakonov in predpisov?
- To ni nič posebnega, saj se tudi drugje urejajo zadeve v več zakonih in aktih. Takrat se ni dalo skupaj urediti v enotnem zakonu zaradi časovne stiske. Težnja pa je, da bi se seveda to poenotilo. S tem, bi bilo manj administrativnih bremen, bolj pregledno bi bilo vse skupaj. Enako je mišljeno tudi za Zakon o štipendiranju. Sedaj je brez veze spreminjati nekaj na pol. Ko bo pa prišlo do prenove, bo ta temeljita.
3. Kaj menite o novem zakonu, ki ureja študentsko delo v primerjavi s prejšnjim tako iz študentovega vidika kot vidika delodajalca?

To je bolj vprašanje za študentski servis, ga težko komentiram. Mladi imajo danes kar težave, ker se niso priznavale izkušnje. Javna uprava jih je sicer že prej priznavala, vendar pod pogojem, da so bile na nivoju zahtevnosti za določeno delo, ki so ga razpisali. Po drugi strani pa so mladi tudi sami krivi, ker si ne znajo poiskati primerne delodajalca. Seveda ne smemo pozabiti, da se vse to dogaja zaradi krize v kateri smo se znašli. Veliko je odvisno od vsakega posameznika. Nekateri delajo zaradi stiske, drugi zaradi kasnejših možnosti itd. Vsak pa bi se moral zavedati primerne oblike dela zanj, ne pa da se potem zatekajo v strežbo, ker je pač visoko povpraševanje in je relativno dober zaslužek. Sem pristaš, da če je delo na voljo, lahko delajo to vsi, ki si željo, izjema so invalidi, osebe z zdravstvenimi omejitvami. Sicer pa niti vsi dijaki in študenti ne delajo. Prav tako ne koristijo vseh pravic, ki jim pripadajo. Konec koncev pa nov zakon ureja pokojninsko zavarovanje in je v tem pogledu boljši. Preden bodo imeli dijaki in študenti kaj od tega, bo kar dolgo za čakati, se pa na koncu vseeno nekaj pozna, delovna doba se počasi nabira.

4. Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?
 Odvisno za koga. Za delodajalce predstavlja odgovor na nepredvidljive poslovne dogodke in jim tako omogoča hipno prilagajanje svojim potrebam ter dogajanjem na trgu, hkrati pa predstavlja preliminarno selekcijo potencialnih kadrov za zaposlitev. Posredniki začasnih in občasnih del dijakom in študentom ter delodajalcem zagotavljajo ustrezno hitro, preprosto in fleksibilno storitev tako z vidika podpore celotni dejavnosti kot podpore posameznemu poslovnemu procesu pri delodajalcu oz. zagotavljanja podpore iskalcem (dijakom in študentom) dela. Za dijake in študente pa predstavlja pomemben segment pridobivanja delovnih navad, delovne dobe, izkušenj in gradnje lastne socialne mreže, ki zvišujejo zaposljivost posameznikov po zaključenem izobraževanju. Lahko rečemo, da so trije ključni cilji zakona: zagotovitev višje socialne in ekonomske varnosti dijakov in študentov, vključitev začasnega in občasnega dela dijakov in študentov v sisteme socialnih zavarovanj in pa odprava in preprečevanje obstoječih anomalij in zlorab na trgu dela.
5. Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?
 Kljub pozitivnim učinkom začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, pa so v ospredje vse bolj začeli stopati tudi njegovi negativni učinki. V zadnjih letih gospodarske rasti in celotnemu obdobju gospodarske krize se je začasno in občasno delo dijakov in študentov izkazalo kot najbolj fleksibilna oblika na trgu dela, kar je svojevrsten plus, pa tudi minus.
6. Kaj menite o omejitvi obsega dela in število dijakov/študentov pri delodajalcih?
 To je bilo mišljeno z Zakonom o malem delu, ki ni stopil v veljavo. Bi pa lahko rekli, da se tako delodajalcem kot študentom sedaj kolca po temu zakonu. Vedno mora biti vse usklajeno s socialnimi partnerji in tokrat to ni bil predmet dogovora. Iz tega lahko sklepamo, da smo bili eni in drugi zadovoljni z rešitvijo. Če bi pa takrat tisti zakon obveljal, bi lahko delali tudi upokoјenci in brezposelni ter druge neaktivne osebe. Praktično se edino za upokoјence od takrat ni nič bistveno spremenilo, saj imajo na podlagi Zakona o urejanju trga dela (ZUTD) vsi upokoјenci možnost opravljanja začasnega ali občasnega dela, razen tistih, ki prejemajo delno starostno ali predčasno pokojnino, delno pa so še delovno aktivni. Seveda določa tudi omejitve.
7. Kaj menite o uvedbi plačila dodatka za prevoz in malico za dijake/študente?
 Študenti že imajo subvencionirano prehrano in prevoz. To jim prinaša status. Ravno tako jim ta status omogoča študentsko delo. Recimo tisti, ki nima statusa, ne more delati preko servisov. Tako da ni potrebe po uvedbi dodatnega plačila, saj bi potem to pomenilo, da se ugodnost podvaja. Razen od sredine julija do sredine avgusta, študenti nimajo možnosti koristiti subvencionirane prehrane, saj so počitnice. Pri prevozu je pa tako, da dobijo v junijski mesečni karti pokrit prevoz za celo poletje. Tudi iz strani socialnih partnerjev ni bilo nikoli izrečeno, da je kakšna potreba po tem. V tem primeru mi sodelujemo s ŠOS-om in niso izrazili te potrebe. Torej zaenkrat ni potrebe po spremembi. Ne vem pa kako je z delodajalci, kaj si oni mislijo.
8. Kaj menite o nadzoru nad izdajanjem napotnic?
 Menimo, da je dobro pokrito. Sedaj pride v uporabo tudi informacijski sistem eVŠ, ki je predviden kot centralni vir podatkov, ki so vezani na status študenta in uveljavljanje pravic, ki izhajajo iz tega statusa. Med glavnimi uporabniki teh podatkov so poleg Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo še MDDSZ, CSD-ji v zvezi z izvajanjem Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev in Zakona o štipendiranju, Zavod za zdravstveno zavarovanje (ZZZS), ŠOS v zvezi s subvencioniranjem prehrane in pa študentski servisi. Razne kršitve pa spremlja mislim da Inšpektorat za delo in pa študentski servisi sami.
9. Kako ocenjujete dajatve iz začasnega in občasnega dela dijakov/študentov in njihovo procentualno razporejenost?
 Pri enakem obsegu začasnega in občasnega dela dijakov in študentov bodo javnofinančni prihodki iz tega naslova glede na višjo skupno obremenitev v taki ureditvi bistveno višji od prejšnjih. Pri obsegu začasnega in občasnega dela dijakov in študentov iz leta 2013, bi se na podlagi prispevkov,

kljub nekoliko nižji koncesijski dajatvi in ob enaki višini dodatne koncesijske dajatve, javnofinančni prihodki iz naslova začasnih in občnih del dijakov in študentov v letu 2015 povečali za cca 58 mio EUR oz. 49 %, v letu 2016 pa za cca 42,7 mio EUR oz. 42 %.

10. Če bi se obseg študentskega dela zmanjšal za več kot 15%, bi se koncesijska dajatev znižala s 1. 1. 2016 iz 16 % na 9,59 %, vendar se ni. Za koliko odstotkov je torej upadlo študentsko delo?
Glede vpliva zakonodajnih sprememb na obseg začasnega in občasnega dela dijakov in študentov pojasnjujemo, da je od uveljavitve Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ (Uradni list RS, št. 95/14, v nadaljnjem besedilu: ZUJF-C), ki je v določenih vidikih to delo uredil drugače, vpliv na obseg dela v letu 2015 glede na primerljivo obdobje v letu 2014 znašal -0,4 %. Obseg začasnega dela dijakov in študentov se je torej od uveljavitve ZUJF-C v letu 2015 glede na leto 2014 zmanjšal le za 0,4 %.
11. V kakšnem položaju so dijaki/študenti sedaj, ker se koncesijske dajatve niso spremenile?
Ni odgovora.
12. Kaj bi se zgodilo z urnimi postavkami, če bi se koncesijske dajatve znižale?
Ni odgovora.
13. Koliko se je spremenilo število dijakov/študentov, ki delajo na napotnico, v letu 2015 glede na prejšnja leta?
Ni odgovora.
14. Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?
Ni odgovora.
15. Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?
Ni odgovora.
16. Kaj se zgodi v primeru, če dijak/študent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?
Ni odgovora.
17. Koliko dijakov/študentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?
V pokojninsko blagajno je bilo v zvezi z novo ureditvijo začasnega in občasnega dela dijakov in študentov od 1. 2. 2015 do 31. 12. 2015 vplačanih za 52.087.645 EUR prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, od tega 33.158.043 EUR kot prispevek dijakov in študentov, 18.929.602 EUR pa kot prispevek delodajalca. Po podatkih FURS-a je prispevke v okviru začasnega in občasnega dela dijakov in študentov v letu 2015 vplačevalo 94.710 različnih oseb.
18. Koliko dijakov/študentov je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?
Ni odgovora.
19. Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/študenti »prislužili« v povprečju v letu 2015?
V povprečju so pridobili skoraj tri mesece zavarovalne dobe.
20. Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno še spremeniti glede občasnega in začasnega dela v Sloveniji?
Predlagane spremembe in dopolnitve Zakona za uravnoteženje javnih financ so bile pripravljene na podlagi dogovorov s študentskimi organizacijami, da se preprečijo težko popravljive posledice za delovanje države.
ZUJF-C odpravlja anomalijo na trgu dela, na katero v priporočilih Sveta v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2012–2013 in mnenjem Sveta o slovenskem programu stabilnosti za obdobje 2012-2015 opozarja Evropska unija. Predstavlja tudi eno izmed zavez Slovenije v Nacionalnem reformnem programu 2013-2014, hkrati pa ima relevantne posledice za javnofinančne prihodke države.
Ker se prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje po novem plačujejo tudi od začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, se bodo povečali tudi prihodki ZPIZ-a in se bo posledično zmanjšal delež izdatkov državnega proračuna za pokrivanje razlike med prihodki in odhodki ZPIZ-a. Zaenkrat ne vidimo potrebe po spremembi. Potrebno bo še malce počakati, da vidimo, kako se bo vse skupaj obneslo.

INTERVJU D

Datum: 12. 8. 2016

Kraj: Ljubljana

Čas pogovora: /

1. Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?
Po novem na podlagi opravljanja začasnega in občasnega dela dijaki in študenti pridobijo obdobja zavarovanja, za katere so bili plačani prispevki za pokojninsko zavarovanje, ki se bodo kasneje upoštevali pri skupni pokojninski dobi.
2. Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?
Iz našega vidika jih ni.
3. Kako je z vpogledom dijakov/študentov v evidenco pokojninske dobe?
ZPIZ sicer že nekaj let omogoča zavarovancem elektronski dostop preko portala Moj eZpiz oz. t. i. osebne informativne evidence do podatkov o zavarovalni dobi in o osnovah, od katerih so bili plačani prispevki, o obračunanih prispevkih po posameznih letih, o plačilu prispevkov po posameznih letih in o obdobju zavarovanja. ZPIZ je tudi za zavarovance iz 18. člena ZPIZ-2 na Portalu Moj eZpiz objavil informativno osebno evidenco, kjer lahko študenti in dijaki pogledajo v svoje podatke oz. dobijo informacijo o trajanju obdobja zavarovanja, dopolnjenega na podlagi opravljanja začasnega in občasnega dela dijakov študentov, in podatek o osnovi za to obdobje, od katere so bili vplačani prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Prav tako ZPIZ vsem osebam, ki so dopolnile zavarovalno dobo na podlagi drugega pravnega razmerja (tudi dijakom in študentom) po 18. členu ZPIZ-2, omogoča izpis potrdil o zavarovalni dobi in vplačanih prispevkih na katerikoli območni enoti Zavoda v času uradnih ur. Izpis potrdila se izda tudi na pisno zahtevo posameznega zavarovanca, ki jo lahko posreduje bodisi po pošti bodisi po elektronski pošti.
4. Kako nov zakon vpliva na pokojninsko osnovo dijakov/študentov?
ZPIZ za zavarovance iz 18. člena ZPIZ-2 na podlagi podatkov o višini izplačila in višini plačanih prispevkov oblikuje prijavo v zavarovanje in odjavo iz zavarovanja in jo vnese v matično evidenco zavarovancev. Prav tako na tej podlagi oblikuje prijavo o osnovah, ki se uporablja za izračun pokojninske osnove.
5. Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?
Tudi v primeru ostalih kategorij zavarovancev se pokojninska doba obračuna na podlagi zaslužka in plačanih prispevkov.
6. Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?
V zavarovalno dobo se šteje obdobje, ugotovljeno na podlagi skupnega letnega zneska vseh prejemkov na podlagi opravljanja občasnega in začasnega dela dijakov in študentov.
7. Koliko dijakov/študentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?
Po podatkih FURS-a je prispevke v okviru študentskega dela v letu 2015 vplačevalo 97.119 različnih oseb. V pokojninsko blagajno je bilo torej v zvezi z novo ureditvijo študentskega dela za leto 2015 od meseca februarja za 97.119 študentov/dijakov vplačanih 52.188.377,38 EUR prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. V letu 2016 je bilo do konca meseca junija za 74.649 dijakov in študentov vplačanih 57.123.857 EUR prispevkov zavarovanja in delodajalca.
8. Koliko dijakov/študentov je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?
2.180 študentom je doba priznana v trajanju do 11 mesecev oz. 11 mesecev, saj so določbe, ki urejajo študentsko delo, pričele veljati 1. 2. 2015 in v letu 2015 torej ni mogoče priznati več kot 11 mesecev pokojninske dobe.
9. Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/študenti »prislužili« v povprečju v letu 2015?
V povprečju so pridobili skoraj tri mesece zavarovalne dobe.
10. Kaj se zgodi v primeru, če dijak/študent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?
Od 2.180 študentov je v skladu z določbo 6. odstavka 130. člena ZPIZ-2 bila doba priznana prav tako v trajanju 11 mesecev 1.237 študentom, ki so sicer glede na osnovo, od katerih so bili plačani prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, dopolnili več kot 11 mesecev dobe.

8.3. PREPIS INTERVJUJEV IN PRIPISOVANJE POJMOV

INTERVJU A

Zaradi katerih razlogov menite, da je občasno in začasno delo dijakov in študentov ter udeležencev izobraževanja odraslih preraslo prvotni koncept in namen?

A1/Procentualno niti ni, tega je malo/ - ne preseganje - ni razlogov

A2a/Po zakonodaji ni dovoljeno, da nekdo dela 8 ur na dan vsak dan/ - omejitve v zakonodaji - zakonodaja

A2b/To so že elementi delovnega razmerja in bi se moral tak človek potem zaposliti/ - elementi delovnega razmerja - zakonodaja

A3a/Mladi delajo zaradi delovnih izkušenj/ - delovne izkušnje - izkušnje za prihodnost

A3b/Delajo zaradi zaslužka čez poletje/ - zaslužek - lasten denar

A3c/Na nek način je to najučinkovitejša aktivna politika zaposlovanja (APZ) v Sloveniji/ - najučinkovitejša APZ - učinkovitost za zaposlitev

A4/Več kot 60 % študentov se po tem, ko so delali preko napitnice, v istem podjetju tudi redno zaposli/ - kasnejša redna zaposlitev - učinkovitost za zaposlitev

A5/Študentsko delo omogoča direktno prehodnost/ - prehodnost - možnosti

A6/Študentsko delo je res začasno in občasno/ - ne preseganje - ni razlogov

Kako gledate na to, da v Sloveniji nimamo neke enotne ureditve, ki bi urejala študentsko delo, ampak ga ureja več zakonov in predpisov?

A7a/Se sploh ne zdi problematično/ - ni problematično - zakonodaja

A7b/Tudi dosti ostalih področij ureja več zakonov/ - več zakonov za vsa področja - zakonodaja

A8/To res ni nič posebnega, saj se s tem srečamo tudi v drugih primerih/ - nič posebnega - zakonodaja

Kaj menite o novem zakonu, ki ureja študentsko delo v primerjavi s prejšnjim tako iz študentovega vidika kot iz vidika delodajalca?

A9a/Nov zakon je boljši/ - boljši zakon - zakonodaja

A9b/Je uredil panogo/ - uredil panogo - zakonodaja

A10/Za dijake in študente je boljše, ker se jim plačujejo prispevki/ - plačujejo se prispevki - varnost, zadovoljevanje skupnih potreb

Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?

A11a/Najboljši del je ta, da se jim plačujejo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje/ - plačujejo se prispevki - varnost, zadovoljevanje skupnih potreb

A11b/Teče jim pokojninska doba/ - teče pokojninska doba - potreba za dosego pokojnine

A12/Uvedla se je tudi minimalna urna postavka/ - minimalna urna postavka - varovalo

A13/Vsa ta razmerja ureja trg dela/ - urejanje razmerij - trg dela

Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?

A14a/Iz vidika delodajalcev so slabosti verjetno to, da je višja cena/ - višja cena za delodajalce - finančna obremenjenost delodajalcev

A14b/Študentsko delo po obdavčitvi skoraj primerljivo z rednimi zaposlitvami/ - primerljivo z rednimi zaposlitvami - visoka obdavčitev

A14c/Močno obdavčeno iz vidika delodajalcev/ - močno obdavčeno za delodajalce - visoka obdavčitev

Kaj menite o omejitvi obsega dela in števila dijakov/šudentov pri delodajalcih?

A15/Panoga se že sama po sebi omejuje/ - omejevanje samo po sebi - omejitve po zakonodaji

A16/Študentsko delo predstavlja 2% celotnega trga dela, kar je res mali odstotek/ - 2% trga dela - majhen odstotek trga dela

A17a/Ko so bila najboljša leta in še ni bilo bolonjskega študija/ - bolonjski študij - izobraževanje

A17b/Je bila visoka gospodarska rast/ - visoka gospodarska rast - razvoj gospodarstva

A17c/Številka za samo za en odstotek višja/ - mali odstotek - majhen odstotek trga dela

A18a/Se samo po sebi omejuje s tem, ko dijaki in študenti nimajo več toliko časa za delo/ - študenti nimajo časa za delo - pomanjkanje časa

A18b/Dijaki imajo že na splošno čas večinoma samo med poletnimi počitnicami/ - dijaki imajo čas samo med počitnicami - pomanjkanje časa

A18c/Pri študentih pa bolonjski študij zahteva stalno prisotnost/ - bolonjski študij- izobraževanje

A19/Omejuje se tudi z obdavčitvijo/ - obdavčitve – omejitve po zakonodaji

A20a/Študentsko delo je res skoraj da tako obdavčeno kot redne zaposlitve/ - obdavčitve – omejitve po zakonodaji

A20b/S predzadnjo in zadnjo reformo se je podražilo/ - podražitev, reforma – omejitve po zakonodaji

A20c/Konkurenčno ostalim oblikam dela/ - konkurenčna oblika - primerljivost z drugimi oblikami dela

A21/Danes rabim študenta, jutri ga ne rabim/ - potreba po študentih – potrebe delodajalcev

A22a/Do določenega zneska se zaslužki pri dohodni ne obdavčijo/ - obdavčitev zaslužka – previdnost pri dohodnini

A22b/Študenti zelo pazijo na to mejo/ - meja za zaslužek – previdnost pri dohodnini

A22c/Po tisti meji ne delajo več/ - meja za zaslužek – previdnost pri dohodnini

A22d/Zaslužek se šteje tudi v skupni dohodek družine/ - dohodek družine – previdnost pri dohodnini

A23a/Delajo zato, da se ublažijo socialne stiske/ - socialne stiske – socialni korektiv

A23b/Tudi zaradi izkušenj/ - izkušnje - samozavest

A23c/Večje samostojnosti/ - samostojnost - samozavest

A23d/Ni potrebno staršev prositi za denar/ - lasten denar - samostojnost

A24/Zaradi vsega naštetega omejitve niso potrebne/ - brez omejitev – omejitve niso potrebne

A25a/Zaradi bolonjskega sistema/ - bolonjski sistem - izobraževanje

A25b/Zaradi obdavčitev/ - obdavčitve - omejitve po zakonodaji

A25c/Zaradi dohodnine/ - dohodnina - omejitve po zakonodaji

A26/Potrebe podjetij/ - potrebe podjetij – potrebe delodajalcev

Kaj menite o uvedbi plačila dodatka za prevoz in malico za dijake/študente?

A27/Stvar dogovora med delodajalcem in študentom/ - dogovor - sodelovanje obeh strani

A28a/Po panogi imajo študenti subvencionirano prehrano, študentske bone/ - študentska prehrana (boni) – socialni transferji

A28b/Ravno tako je subvencioniran prevoz/ - subvencioniran prevoz – socialni transferji

A29/Ko pa podjetje napoti študenta na delo na neko drugo lokacijo, so pa to potni stroški, ki jih lahko študent uveljavlja kot davčno olajšavo na FURS-u / - prevoz kot davčna olajšava - dohodnina

Kaj menite o nadzoru nad izdajanjem napotnic?

A30/To je sedaj definitivno bolj urejeno kot je bilo/ - bolj urejeno - urejenost

A31a/Nadzor s strani inšpekcije/ - inšpekcija - nadzor

A31b/Inšpekcija ima popolna pooblastila za urejanje tega/ - popolno pooblastilo - nadzor

A32/Potrebno je vzpostaviti enotno evidenco vpisa/ - enotna evidenca vpisa - enotnost

A33/Predvidoma letos bo to že urejeno/ - urejen sistem - novosti

A34/V evidenci bodo vsi dijaki in študenti s statusom/ - status dijaka/študenta - enotnost

A35a/Servisi bomo pogledali v evidenco/ - vpogled v evidenco - nadzor

A35b/Ne bo potrebno več nositi potrdila o vpisu/ - potrdilo o vpisu - skupna evidenca

A36a/Ponarejanja potrdil je izjemno malo/ - ponarejanje - kršitve

A36b/Tega se absolutno ne sme početi in je prepovedano/ - se ne sme početi - kršitve

A37/Kršitelje se dobi za nazaj/ - kršitelji - kršitve

A38/Referenti že zelo dobro poznajo kako izgledajo potrdila o vpisu za določene šole/ - poznavanje potrdil o vpisu - usposobljenost

A39/V primeru, da je kaj sumljivo, gre takoj naprej na policijo/ - prijava na policijo - kršitve

Kako ocenjujete dajatve iz začasnega in občasnega dela dijakov/študentov in njihovo procentualno razporejenost?

A40/Zdi se nam v redu/ - v redu - ni posebnosti

Če bi se obseg študentskega dela zmanjšal za več kot 15 %, bi se koncesijska dajatev znižala s 1.1.2016 iz 16 % na 9,59 %, vendar se ni. Za koliko odstotkov je torej upadlo študentsko delo?

A41/Obseg opravljenih ur študentov je upadel za 13 %/ - upad za 13 % - zmanjšanje za 13 %

V kakšnem položaju so dijaki/študenti sedaj, ker se koncesijske dajatve niso spremenile?

A42/So na enakem, ker je to strošek delodajalca/ - ni sprememb - enak položaj

A43/Urne postavke pa so stvar trga/ - urna postavka - trg dela

Kaj bi se zgodilo z urnimi postavkami, če bi se koncesijske dajatve znižale?

A44/To bi bilo potrebno statistično raziskati/ - statistična raziskava - raziskava

Koliko se je spremenilo število dijakov/študentov, ki delajo na napotnico, v letu 2015 glede na prejšnja leta?

A45a/V zadnjih letih je trend zniževanja/ - trend zniževanja - upad

A45b/Generacije so manjše/ - manjše generacije - gibanje rasti prebivalstva

A45c/Manj študentov dela/ - manj študentov dela - upad

A46a/Zaradi časovnih omejitev z bolonjskim študijem se precej pozna/ - bolonjski študij - izobraževanje

A46b/Študenti nimajo več toliko časa/ - časovna stiska - obremenjenost

Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?

A47/Zdi se nam primeren način/ - primeren način - dober zakon

A48/Najti je bilo treba nek način kako to evidentirati/ - evidentiranje - evidenca

A49/To so rešili na solidarnostni ravni/ - solidarnostna raven - solidarnost

A50/Ne vidimo zato nič spornega/ - nič spornega - strinjanje

A51/Verjetno se jim je zdelo najboljši/ - najboljši način - odločitev

A52/Zagotovo pa so imeli neke izračune, da so se za tak sistem odločili/ - izračun - odločitev

A53/Študentsko delo je simbolično/ - simbolično delo - majhen zaslužek

A54a/V povprečju zaslužijo 220 EUR/mesec/ - povprečje 220 EUR/mesec - majhen zaslužek

A54b/Okrog 2200 EUR-2400 EUR/leto/ - povprečje 2200 EUR-2400 EUR na leto - majhen zaslužek

A54c/Dijaki seveda še manj/ - dijaki zaslužijo manj - majhen zaslužek

Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?

A55/Prispevki se gledajo na letni ravni, kar je seveda prav/ - letna raven prispevkov - zadovoljevanje skupnih potreb

A56/Tisti, ki je plačal več prispevkov, se mu več šteje in več obdavči/ - prispevki, obdavčitev - zadovoljevanje skupnih potreb

A57/To je ta koncept solidarnosti/ - koncept solidarnosti - solidarnost

A58/Zakaj pa lahko nekdo, ki ima višjo uro postavko od drugega, dobi na koncu več delovne dobe, čeprav oba delata časovno enako, tega pa ne vem/ - nepoznavanje zakona - zakonodaja

Kaj se zgodi v primeru, če dijak/študent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?

A59/Nimam pojma, kam gre pa ta preplačani višek, bi morali na ZPIZ preveriti/ - preplačani višek – slabo poznavanje zakonodaje

A60/Verjetno gre v neko skupno vrečo po sistem solidarnosti/ - skupna vreča - solidarnost

Koliko dijakov/študentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?

A61/Vsi, ki so delali, točnega podatka nimam/ - delo prek napotnice - koncesionarji

Koliko dijakov/študentov je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?

A62/Te podatke ima zagotovo ZPIZ, ampak sklepam, da je ta odstotek zelo majhen/ - majhen odstotek - zelo malo

A63/Če je nekdo prislužil toliko pokojninske dobe, pomeni, da je res veliko delal in to so že elementi delovnega razmerja/ - elementi delovnega razmerja – omejitve v zakonodaji

A64/So tudi inšpekcije in tega se ne sme/ - inšpekcija - nadzor

Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/študenti »prislužili« v povprečju v letu 2015?

A65/Povprečno so zaslužili tri mesece na leto/ - tri mesece - zelo malo

Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno še spremeniti glede občasnega in začasnega dela v Sloveniji?

A66a/Nimamo nobenih pripomb/ - ni pripomb – dober sistem

A66b/Nam se zdi super zakon/ - super zakon - dober sistem

A67/Panoga je res izjemno urejena, sistem je hiter, brez birokracije/ - urejena panoga - dober sistem

A68a/Vsa nakazila pridejo do študentov/ - redna nakazila - pošteno plačilo

A68b/Je minimalno takih primerov, da so bile zagate/ - malo težav - dober sistem

A69/Res zelo fleksibilen sistem/ - sistem študentskega dela - dober sistem

A70/Odličen s tega vidika, da omogoča mladim, da pridobijo delovne izkušnje/ - delovne izkušnje - izkušnje za prihodnost

A71/Študentsko delo jim omogoči, da se srečajo z delodajalci/ - srečanje z delodajalci - izkušnje za prihodnost

A72/Spoznajo tudi te prve delovne navade/ - delovne navade – izkušnje za prihodnost

A73/Več kot 60 % študentov se potem tudi zaposli v podjetju, kjer so prej delali/ - redna zaposlitev - zaposlovanje

A74/Iz kadrovskega vidika je to super, ker je oseba že preverjena in jo že poznajo/ - kadrovski vidik – zaposlovanje

A75/Ko v Ameriki študenti zaključijo študij, imajo več deset tisoč dolarjev dolga, pri nas pa dolgovi ni/ - dolgovi - brezplačno izobraževanje

A76a/Študentko delo omogoča mladim, da imajo nek svoj denar/ - lasten denar - samostojnost

A76b/Omogoča tudi mladim iz socialno oz. finančno šibkejših družin, da lahko študirajo in kak vikend ali počitnice delajo/ - socialno šibke družine - možnosti za socialno šibkeše

A77a/Znotraj našega študentskega servisa smo naredili sistem za beleženje študentskega dela/ - sistem beleženja - beleženje kompetence

A77b/Se beležijo kompetence, kaj se je nekdo naučil pri določeni vrsti dela/ - učenje spretnosti - beleženje kompetenc

A78a/Opažamo ogromen pedagoški učinek/ - pedagoški učinek - dober sistem

A78b/Študenti so sploh proti koncu študija bolj razmišljali, da bi bilo fino, če bi delali nekaj v povezavi s svoje smerjo študija ali želenim delom/ - razmislek - odločitve za prihodnost

A78c/Je nek pregled, da vidiš, kaj si do sedaj delal in kaj bi še lahko poizkusil, kot neka karierna orientacija za naprej/ - karierna orientacija - odločitve za prihodnost

A79/Skozi ta sistem pa lahko že prej razmišljajo/ - razmislek - odločitve za prihodnost

A80/Je razlika med študenti, ki so delali in tistimi, ki niso/ - razlike med študenti - izkušnje za prihodnost

A81/Tisti, ki so delali prek študenta in so hodili na razgovore, niso imeli težav na razgovoru za redno zaposlitev, ker je princip isti/ - izkušnje z razgovori - izkušnje za prihodnost

INTERVJU B

Zaradi katerih razlogov menite, da je občasno in začasno delo dijakov in študentov ter udeležencev izobraževanja odraslih preraslo prvotni koncept in namen?

B1a/Po zakonodaji ne bi smelo biti tako, da bi preraščalo/ - ne prerašča - ni razlogov

B1b/Ne sme se uporabljati tam, kjer gre za elemente delovnega razmerja/ - elementi delovnega razmerja - zakonodaja

B1c/V nasprotnem primeru je to že pogodba o zaposlitvi/ - pogodba o zaposlitvi, zaposlovanje - zakonodaja

B2a/Študentsko delo se je skozi leta počasi gradilo, od spodaj navzgor/ - gradi se počasi - razvoj sistema

B2b/Počasi se je gradilo, skozi zakonodajo se je spreminjalo/ - spremembe- razvoj sistema

B3/Težko se tudi opredeli namen/ - težka opredelitev – težave z opredeljevanjem

B4/Študentsko delo predstavlja 2 %-3 % trga dela/ - majhen delež trga dela- ni razlogov

Kako gledate na to, da v Sloveniji nimamo neke enotne ureditve, ki bi urejala študentsko delo, ampak ga ureja več zakonov in predpisov?

B5/Rahlo je nepregledno/- nepreglednost - širina

B6/Pojavljajo se kakšne luknje in nedoslednosti/ - luknje, nedoslednosti - nepravilnosti

B7/Več zakonov ga ureja, malo po malo/ - več zakonov za vsa področja - zakonodaja

B8a/Bil je poizkus, da bi napisali enoten zakon, Zakon o začasnem in občasnem delu dijakov in študentov/ - poizkus za enotni zakon - zakonodaja

B8b/Bolj ali manj je že bil usklajen, pa je takrat vlada padla/ - padec vlade – izvršilna oblast

B9/Sedaj se ureja v različnih zakonih/ - več zakonov za vsa področja - zakonodaja

B10a/Pa tudi s pravilniki, ki jih bo verjetno tudi potrebno spremeniti/ - pravilniki - spremembe

B10b/Pravilniki niso več čisto aktualni/ - neaktualnost pravilnikov - spremembe

Kaj menite o novem zakonu, ki ureja študentsko delo v primerjavi s prejšnjim tako iz študentovega vidika kot vidika delodajalca?

B11/Revolucionaren ravno ni bil/ - nerevolucionaren zakon - zakonodaja

B12/Študenti načeloma dobro sprejemajo, da imajo pokojninsko dobo/ - pokojninska doba - potreba za dosego pokojnine

B13/Je minimalna urna postavka, tudi to je dobro/ - minimalna urna postavka - varovalo

B14/Se je spet na hitro to urejalo/ - hitra ureditev - časovna stiska

B15a/Želeli so dobiti čim več proračunskih virov oz. sredstev v proračun/ - viri za proračun - državna blagajna

B15b/Da bi zmanjšali primanjkljaj pod 3 %, kot se je Slovenija zavezala/ - zaveza države - upoštevanje predpisov EU

B15c/Ugotovili so, da bo to dober vir proračunskih prihodkov/ - viri za proračun - državna blagajna

B16a/Mudilo se je, morali so to narediti pred koncem leta/ - konec leta - časovna stiska

B16b/Torej čim hitreje in so zato iskali način/ - čim hitreje - časovna stiska

B17/Če bi šlo ponovno v pripravo nekega enotnega zakona, se ne bi izšlo/ - ponovna priprava - časovna stiska

B18/Je bil ZUJF najbolj primeren in so zato zapisali v ZUJF-u/ - ZUJF najbolj primeren - zakonodaja

B19/Zato pa so tudi luknje v zakonu/ - luknje v zakonu - zakonodaja

B20/Recimo imamo minimalno urno postavko, hkrati pa nobenega mehanizma, ki bi to kontroliral/ - ni kontrole nad mehanizmi - nadzor

B21/To je bilo s tistim sistemskim zakonom predvideno, neke evidence, ki jih sedaj ni/ - sistemski zakon - zakonodaja

B22a/Vse skupaj ni ravno optimalno/ - slab zakon - zakonodaja

B22b/Bi se dalo še izboljšati/ - izboljšave - spremembe

Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?

B23a/Pokojninska doba/ - pokojninska doba - potreba za dosego pokojnine

B23b/Minimalna urna postavka/ - minimalna urna postavka - varovalo

B24a/Pri prispevkih še zdravstveno zavarovanje/ - zdravstveno zavarovanje - zdravstvo

B24b/Študent nima dodatnih pravic, ker je bodisi že zavarovan po starših, bodisi samoplačnik/ - pravice - zaščita

B24c/Tako da plačuje v bistvu v zdravstveno zavarovanje in ne dobi novih pravic iz tega/ - brez novih pravic - zaščita

Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?

B25/Veliko študentov pravi, da ne bodo nikdar dočakali pokojnin/ - ne bo pokojnin - nesmisel pokojninskega sistema

B26/Da je to brez veze/ - brez veze - nesmisel pokojninskega sistema

B27/Da bi rajši imeli več prihodkov sedaj, ko jih najbolj potrebujejo/ - višji prihodki - zaslužek

B28/Pokojninska doba sicer teče, ampak vprašanje kaj bo s tem/ - zaskrbljenost - nesmisel pokojninskega sistema

B29/Preden se bodo upokojili, bodo verjetno še tri reforme vmes/ - nove reforme - spremembe

B30/Z vidika ministrstva je pa najbrž ok, trdijo, da je to sistemsko/ - sistemska ureditev - sistem

Kaj menite o omejitvi obsega dela in število dijakov/študentov pri delodajalcih?

B31a/To je bila opcija takrat v tistem zakonu, ko se je pripravljala/ - priprava zakona, prejšnji zakon - omejitve po zakonodaji

B31b/Delodajalci s tem niso bili zadovoljni/ - nezadovoljstvo delodajalcev – potrebe delodajalcev

B32/Jim pač koristi, če je delo čim bolj fleksibilno/ - fleksibilnost - prilagodljivost

B33/Sicer pa mislim, da to ni potrebno/ - nepotrebno - nesmisel

B34/Problem je, ker bi to definitivno vplivalo na obseg celotnega dela/ - obseg celotnega dela - mali odstotek trga dela

B35a/Obseg študentskega dela bi se zmanjšal/ - zmanjšanje obsega dela - mali odstotek trga dela

B35b/Študenti bi imeli velike težave priti do študentskega dela/ - dostop do dela - težave pri iskanju dela

B36a/Obstaja strinjanje, da je socialni korektiv/ - izboljšanje - socialni korektiv

B36b/Omogoča študentom, da sploh študirajo/ - omogočanje študija - priložnosti

B37/Ocenjuje se, da je približno tretjina takih, ki delajo zato da študirajo/ - delo za preživetje - socialni korektiv

B38/Po analizi Ninamedia 2011 se je pokazalo, da se polovica študentov zaposli pri delodajalcu, kjer so delali/ - zaposlitev po istem delodajalcu - potrebe delodajalcev

B39/Relativno vpliva na zaposlitvene možnosti/ - zaposlitvene možnosti - priložnosti

B40/Študenti dobijo neke kompetence/ - izkušnje - samozavest

B41/Navežejo stik z delodajalci/ - stik z delodajalci - potrebe delodajalcev

B42a/Po Eurostudentu 2013 je polovica študentov ocenila oz. se strinjala s trditvijo, da delajo zato, ker morajo delati/ - delo za preživetje – socialni korektiv

B42b/Tri četrtine študentov pa je povedalo, da delajo zato, da si izboljšajo socialni položaj/ - izboljšanje socialnega položaja – socialni korektiv

B43/Študentsko delo pomaga mladim, da sploh lahko študirajo/ - delo zaradi študija - socialni korektiv

B44/Če bi to sešteli skupaj, bi se komaj približali življenjskim stroškom/ - življenjski stroški - socialni korektiv

B45/V vsakem primeru morajo verjetno straši pomagati/ - pomoč staršev - socialni korektiv

B46/Študentsko delo je tisto, ki dostikrat rešuje študente/ - delo za preživetje - socialni korektiv

Kaj menite o uvedbi plačila dodatka za prevoz in malico za dijake/študente?

B47/Možno je po zdajšnji zakonodaji/ - možnosti - zakonodaja

B48/Je pa res, da je obremenjeno s prispevki/ - prispevki - zadovoljevanje skupnih potreb

B49/Pri redni zaposlitvi je to neobdavčeno, pri študentskem delu je pa obdavčeno/ - obdavčitve - zakonodaja

B50/Pri povračilu potnih stroškov lahko študenti uveljavljajo dejanske stroške in si s tem znižujejo dohodnino/ - dejanski stroški - dohodnina

Kaj menite o nadzoru nad izdajanjem napotnic?

B51/To še ni dobro pokrito/ - slaba pokritost - neurejenost

B52a/Z novim šolskim letom bodo študentski servisi dobili vpogled v eVŠ evidenco vpisa študentov/ - vpogled v eVŠ - novosti

B52b/Se pravi, da gre za informacijski sistem Ministrstva za izobraževanje/ - informacijski sistem - novosti

B52c/Piše, kdo ima status študenta in pa en kup drugih podatkov/ - status študenta - nadzor

B53/Ko boš prišel na študentski servis po napotnico, bodo lahko preverili, ali si res študent in od kdaj do kdaj imaš status/ - študentski status - nadzor

B54/Možnost fiktivnih vpisov se bo sigurno zmanjšala/ - fiktivni vpisi - kršitve

B55/Niti potrdila o vpisu mislim da ne bo potrebno več nositi tja/ - potrdilo o vpisu - nadzor

B56/Bodo zgolj preverili v tej evidenci/ - preverjanje v evidenci - nadzor

B57/Fiktivni vpisi se zmanjšujejo, tega je vedno manj/ - manj fiktivnih vpisov - kršitve

B58/Zakonodaja se je spremenila z ZVSI (Zakon o višješolskem strokovnem izobraževanju)/ - sprememba zakonodaje - zakonodaja

B59/Se je omejilo, kdo se lahko redno vpisuje, pa kdo lahko koristi pravice/ - omejitve rednih vpisov - nadzor

B60/Se pravi, da se ne da več verižiti vpisov/ - veriženje vpisov - nadzor

B61/Drugače pa nadzor izvaja tudi FURS, Inšpektorat za delo/ - FURS, Inšpektorat za delo - nadzor

Kako ocenjujete dajatve iz začasnega in občasnega dela dijakov/šudentov in njihovo procentualno razporejenost?

B62/Za ŠOS se je itak nižala skozi leta, z vsako reformo se niža/ - nižanje dajatev za ŠOS - reforme

B63a/Servisom pa tudi/ - nižanje dajatev za servise - reforme

B63b/Imajo baje velike težave s tem, vsaj manjši/ - težave – slab sistem

B63c/Zaradi tega imajo večji servisi tudi vedno večji tržni delež/ - večji servisi, večji tržni delež - monopol

B64a/En del dajatev gre za štipendije, to zna biti samo po sebi sporno/ - dajatve – slab sistem

B64b/Študenti delajo, potem pa del zaslužka namenjajo za štipendije, ki jih potem dobijo ostali študenti/ - razdelitev dajatev med ostale – slab sistem

B64c/Pomeni, da študenti s svojim delom pokrijejo skoraj vse štipendije oz. vse razen državnih/ - pokritost skoraj vseh štipendij – kroženje sredstev

B64d/Študent dela, del sredstev gre preko koncesijske dajatve v proračunski sklad za štipendije/ - koncesijske dajatve gredo v proračunski sklad - kroženje sredstev

B65a/S tem, ko delaš, recimo, lahko izgubiš možnost za državno štipendijo/ - izguba državne štipendije - izguba pravice do javnih sredstev

B65b/Študentsko delo šteje v cenzus/ - cenzus - dohodnina

B66/Malo je čudno no, tak začaran krog/ - začaran krog - slab sistem

Če bi se obseg študentskega dela zmanjšal za več kot 15 %, bi se koncesijska dajatev znižala s 1. 1. 2016 iz 16 % na 9,59 %, vendar se ni. Za koliko odstotkov je torej upadlo študentsko delo?

B67/Z leta 2014 na leto 2015 na letni ravni za približno 2,5 %/ - upad za 2,5 % - zmanjšanje za 2,5 %

B68a/Januarja je obseg dela naskočil, februarja pa je bilo dela toliko manj/ - naskok dela, upad dela - preskoki

B68b/To pa zato, ker je bilo januarja ceneje in so vsi takrat izplačevali/ - januarja cenejše izplačevanje - preračunavanje

B69/Nato se je nekako stabiliziralo in je relativni majhni vpad/ - majhen vpad - stabilizacija

B70/To varovalo je bilo ravno zaradi tega, ker se je dvignila obremenitev/ - varovalo – preprečitev drastičnega upada študentskega dela

V kakšnem položaju so dijaki/študenti sedaj, ker se koncesijske dajatve niso spremenile?

B71/Dvignile so se urne postavke, obseg dela je ostal približno isti/ - dvig urnih postavk - izboljšava

B72/Se pravi, da nekih hudih razlik za študente ni/ - ni razlik za študente - enak položaj

B73/So dobili še dodatne pravice/ - dodatne pravice - izboljšava

B74/Náčeloma bi lahko rekli, da je šlo na boljše/ - gre na boljše - izboljšava

Kaj bi se zgodilo z urnimi postavkami, če bi se koncesijske dajatve znižale?

B75/Težko rečem, ampak kakšne spremembe bi se seveda zgodile, najbrž študentom v prid/ - spremembe študentom v prid – izboljšave za študente

Koliko se je spremenilo število dijakov/študentov, ki delajo na napotnico, v letu 2015 glede na prejšnja leta?

B76/Točno še ne morem trditi, ampak minimalen upad je bil sigurno. glede števila študentov/ - minimalen upad števila študentov - upad

B77/Za sredstva pa malo manj, urna postavka se je malo dvignila/ - dvig urne postavke - varovalo

B78/To bi morali vedeti na kakem večjem študentskem servisu/ - večji študentski servis – informacije drugih virov

Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?

B79/Če bi se zdelo to sporno, bi bil sporen cel pokojninski sistem/ - nesporen sistem - dober zakon

B80/Pri drugih oblikah dela je isto/ - enako drugje - zakonodaja

B81/Težko je ugotoviti koliko ur dela je bilo opravljenih/ - ugibanje - resničnost podatkov

B82/Tukaj ni nekega nadzora/ - ni nadzora - evidenca

B83/Zato je ta avtomatizem, glede na višino zaslužka. Ampak tako je povsod, študentsko delo ni izjema/ - avtomatizem - varovalo

Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?

B84/Drži, da lahko pridejo do tega/ - potrditev - zakonodaja

B85/V enem mesecu lahko dobijo tudi eno leto/ - hitro pridobivanje pokojninske dobe - zakonodaja

B86/Če se nekdo znajde na ta način, toliko boljše zanj/ - posameznik - iznajdljivost

Kaj se zgodi v primeru, če dijak/študent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?

B87a/To gre v pokojninsko blagajno/ - pokojninska blagajna - potreba za dosego pokojnine

B87b/Solidaren je z drugimi/ - vzajemnost - solidarnost

B88/Imamo pokojninsko blagajno, imamo sprotno plačevanje/izplačevanje/ - pokojninska blagajna - potreba za dosego pokojnine

B89/Ker pa tega ni dovolj, država vsako leto doplačuje iz proračuna/ - doplačevanje iz proračuna - državni denar

B90/Prerazporedi se, v vsakem primeru gre direktno v pokojnine/ - prerazporeditev - potreba za dosego pokojnine

Koliko dijakov/študentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?

B91/Za lansko leto še nimam podatkov/ - ni podatka - se ne ve

B92/Čakamo še na podatke iz ZPIZ-a, da nam jih pošljejo/ - podatki iz ZPIZ-a - informacije drugih

B93/Iz medijev je ZPIZ poročal, da je bilo skupaj 94.000 dijakov in študentov / - mediji, ZPIZ - 94.000 oseb

B94a/Iz poročil servisov pa zna biti problem, ker se lahko število podvaja/ - podvajanje oseb - neustrezno številčenje

B94b/Študent je delal prek dveh različnih servisov in oboji nam pošljejo podatke/ - pošiljanje podatkov – neustrezno številčenje

Koliko dijakov/študentov je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?

B95/Spet imam zaenkrat samo podatke iz medijev od ZPIZ-a, in sicer 2.200 oseb/ - podatki iz medijev – 2.200 oseb

Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/študenti »prislužili« v povprečju v letu 2015?

B96/Približno tri mesece pokojninske dobe/ - tri mesece - zelo malo

Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno še spremeniti glede občasnega in začasnega dela v Sloveniji?

B98/eVŠ, kontrola, kontrola inšpekcije/ - kontrola - večanje nadzora

B99/Tudi minimalno urno postavko bi bilo potrebno malce drugače urediti, da bo bolj točen podatek/ - ureditev urne postavke - prenova sistema

B100a/Ključna zadeva za katero se že od nekdaj prizadevamo je, da bi se beležile izkušnje oz. kompetence študentskega dela/ - izkušnje - beleženje kompetence

B100b/Kot neka delovna knjižica študentov/ - delovna knjižica - beleženje kompetence

B101/Študentski servisi bodo te podatke pošiljali naprej/ - posredovanje podatkov – večanje nadzora

B102/Ko bodo študenti iskali zaposlitev, si bodo lahko to izpisali/ - izpis – beleženje kompetence

B103/Se pravi, da bo to verodostojna listina, kar bi lahko pripomogla k iskanju zaposlitve/ - verodostojna listina – pomoč pri iskanju zaposlitve

B104/Vsi servisi bi bili avtomatsko vključeni in vsi bi imeli enak sistem/ - avtomatska vključitev – prenova sistema

INTERVJU C

Zaradi katerih razlogov menite, da je občasno in začasno delo dijakov in študentov ter udeležencev izobraževanja odraslih preraslo prvotni koncept in namen?

C1a/Obstoječi institut študentskega dela prilagoditi na način, da študentom zagotavlja višjo stopnjo socialne in ekonomske varnosti/ - varen sistem - razvoj sistema

C1b/Na trgu dela pa ne povzroča anomalij, ki smo jim bili priča do sedaj/ - anomalije - odprava nepravilnost

C2/Osnovni mehanizmi študentskega dela se z ZUJF-C ne spreminjajo/ - ni bistvenih sprememb - ni razlogov

C3/Gotovo še vedno predstavlja pomembno neposredno stično točko mladih s trgom dela/ - vstop na trg dela – učinkovitost za zaposlitev

C4a/Ne gre zapostaviti funkcije socialnega korektiva v primeru dijakov in študentov z nizkim socialno-ekonomskim statusom/ - nizek status - socialni korektiv

C4b/Možnosti dijakov in študentov, da svoj socialno-ekonomski status po lastnih zmožnostih izboljšajo sami/ - lastno izboljšanje statusa – socialni korektiv

Kako gledate na to, da v Sloveniji nimamo neke enotne ureditve, ki bi urejala študentsko delo, ampak ga ureja več zakonov in predpisov?

C5/Nič posebnega, saj se tudi druge urejajo zadeve v več zakonih in aktih/ - nič posebnega - zakonodaja

C6/Takrat se ni dalo skupaj urediti v enotnem zakonu zaradi časovne stiske/ - se ni dalo urediti - časovna stiska

C7/Težnja pa je, da bi se seveda to poenotilo/ - poenotenje - težnja po poenotenju

C8/S tem bi bilo manj administrativnih bremen, bolj pregledno bi bilo vse skupaj/ - večja preglednost - boljši nadzor

C9/Ko bo pa prišlo do prenove, bo ta temeljita/ - temeljita prenova zakona - spremembe

Kaj menite o novem zakonu, ki ureja študentsko delo v primerjavi s prejšnjim tako iz študentovega vidika kot vidika delodajalca?

C10/Mladi imajo danes kar težave, ker se niso priznavale izkušnje/ - nepriznavanje izkušenj mladih - težave mladih

C11/Po drugi strani pa so mladi tudi sami krivi, ker si ne znajo poiskati primerne delodajalca/ - nesamostojnost mladih – težave mladih

C12/Seveda ne smemo pozabiti, da se vse to dogaja zaradi krize v kateri smo se znašli/ - dogajanje ob krizi - recesija

C13/Veliko je odvisno od vsakega posameznika/ - osebnost posameznika - posamezniki

C14/Vsak pa bi se moral zavedati primerne oblike dela zanj, ne pa da se potem zatekajo v strežbo/ - zavedanje primernih oblik dela - posamezniki

C15/Konec koncev pa nov zakon ureja pokojninsko zavarovanje in je v tem pogledu boljši/ - boljši zakon - zakonodaja

C16/Predno bodo imeli dijaki in študenti kaj od tega, bo kar dolgo za čakati, se pa na koncu vseeno nekaj pozna, delovna doba se počasi nabira/ - dolgo čakanje na delovno dobo- težave mladih

Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?

C17/Za delodajalce predstavlja odgovor na nepredvidljive poslovne dogodke in jim tako omogoča hipno prilagajanje svojim potrebam ter dogajanjem na trgu/ - prilagajanje potrebam trga - trg dela

C18/Hkrati pa predstavlja preliminarno selekcijo potencialnih kadrov za zaposlitev/ - potencialni kadri - možnost izbire

C19/Zagotavljajo ustrezno hitro, preprosto in fleksibilno storitev tako z vidika podpore celotni dejavnosti kot podpore posameznemu poslovnemu procesu pri delodajalcu oz. zagotavljanja podpore iskalcem (dijakom in študentom) dela/ - ustrezne storitve - podpora za vse

C20/Za dijake in študente pa predstavlja pomemben segment pridobivanja delovnih navad, delovne dobe, izkušenj in gradnje lastne socialne mreže, ki zvišujejo zaposljivost posameznikov po zaključenem izobraževanju/ - pomembni segmenti - samostojnost

C21a/Trije ključni cilji zakona: zagotovitev višje socialne in ekonomske varnosti dijakov in študentov/ - zagotavljanje varnost - zaščita

C21b/Vključitev začasnega in občasnega dela dijakov in študentov v sisteme socialnih zavarovanj/ - sistem socialnih zavarovanj - zaščita

C21c/Odprava in preprečevanje obstoječih anomalij in zlorab na trgu dela/ - odprava anomalij, zlorab - odprava kršitev

Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?

C22/V zadnjih letih gospodarske rasti in celotnemu obdobju gospodarske krize se je začasno in občasno delo dijakov in študentov izkazalo kot najbolj fleksibilna oblika na trgu dela, kar je svojevrsten plus, pa tudi minus/ - razvoj gospodarstva - fleksibilnost

Kaj menite o omejitvi obsega dela in število dijakov/študentov pri delodajalcih?

C23/To je bilo mišljeno z Zakonom o malem delu, ki ni stopil v veljavo/ - prejšnji zakon - omejitve po zakonodaji

C24/Tako delodajalcem kot študentom se sedaj kolca po temu zakonu/ - prejšnji zakon - omejitve po zakonodaji

C25/Vedno mora biti vse usklajeno s socialnimi partnerji in tokrat to ni bil predmet dogovora/ - socialni partnerji - sodelovanje

C26/Iz tega lahko sklepamo, da smo bili eni in drugi zadovoljni z rešitvijo/ - zadovoljstvo z zakonom - prilagodljivost

Kaj menite o uvedbi plačila dodatka za prevoz in malico za dijake/štoludente?

C27/Študenti že imajo subvencionirano prehrano in prevoz. To jim prinaša status/ - subvencije za študente - socialni transfer

C28/Ni potrebe po uvedbi dodatnega plačila, saj bi potem to pomenilo, da se ugodnost podvaja/ - ni potrebe po uvedbi dodatka - podvajanje ugodnosti

Kaj menite o nadzoru nad izdajanjem napotnic?

C29/Menimo, da je dobro pokrito/ - dobra pokritost - nadzor

C30a/Sedaj pride v uporabo tudi informacijski sistem eVŠ/ - vpogled v eVŠ - novosti

C30b/Je predviden kot centralni vir podatkov, ki so vezani na status študenta in uveljavljanje pravic/ - centralni vir podatkov (eVŠ) - nadzor

C31/Razne kršitve pa spremlja, mislim da, Inšpektorat za delo in pa študentski servisi sami/ - spremljanje kršitev - nadzor

Kako ocenjujete dajatve iz začasnega in občasnega dela dijakov/študentov in njihovo procentualno razporejenost?

C32/Pri enakem obsegu dela dijakov in študentov bodo javnofinančni prihodki iz tega naslova glede na višjo skupno obremenitev v taki ureditvi bistveno višji od prejšnjih/ - višji prihodki - večanje proračunskih sredstev

C33/Javnofinančni prihodki iz naslova začasnih in občasnih del dijakov in študentov v letu 2015 povečali za cca 58 mio EUR oz. 49 %, v letu 2016 pa za cca 42,7 mio EUR oz. 42 %/ - povečanje prihodkov – večanje proračunskih sredstev

Če bi se obseg študentskega dela zmanjšal za več kot 15%, bi se koncesijska dajatev znižala s 1.1.2016 iz 16 % na 9,59 %, vendar se ni. Za koliko odstotkov je torej upadlo študentsko delo?

C34/Obseg začasnega dela dijakov in študentov se je torej od uveljavitve ZUJF-C v letu 2015 glede na leto 2014 zmanjšal le za 0,4 %/ - upad za 0,4 % - zmanjšanje za 0,4 %

V kakšnem položaju so dijaki/študenti sedaj, ker se koncesijske dajatve niso spremenile?

Ni odgovora.

Kaj bi se zgodilo z urnimi postavkami, če bi se koncesijske dajatve znižale?

Ni odgovora.

Koliko se je spremenilo število dijakov/šudentov, ki delajo na napotnico, v letu 2015 glede na prejšnja leta?

Ni odgovora.

Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?

Ni odgovora.

Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?

Ni odgovora.

Kaj se zgodi v primeru, če dijak/študent vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?

Ni odgovora.

Koliko dijakov/šudentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?

C35/V pokojninsko blagajno je bilo od 1. 2. 2015 do 31. 12. 2015 vplačanih za 52.087.645 EUR prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje/ - vplačani prispevki - 52.087.645 EUR

C36/Po podatkih FURS-a je prispevke v okviru začasnega in občasnega dela dijakov in študentov v letu 2015 vplačevalo 94.710 različnih oseb/ - različne osebe - 94.710 oseb

Koliko dijakov/šudentov je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?

Ni odgovora.

Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/študenti »prislužili« v povprečju v letu 2015?

C37/V povprečju so pridobili skoraj 3 mesece zavarovalne dobe/ - tri mesece - zelo malo

Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno še spremeniti glede občasnega in začasnega dela v Sloveniji?

C38a/Predlagane spremembe in dopolnitve ZUJF-a so bile pripravljene na podlagi dogovorov s študentskimi organizacijami/ - dogovor - sodelovanje

C38b/Da se preprečijo težko popravljive posledice za delovanje države/ - posledice za delovanje države – prenova sistema

C39/ZUJF-C odpravlja anomalijo na trgu dela/ - anomalije - prenova sistema

C40/Ima relevantne posledice za javnofinančne prihodke države/ - posledice na prihodke države - večanje proračunskih sredstev

C41/Ker se prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje po novem plačujejo tudi od začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, se bodo povečali tudi prihodki ZPIZ-a in se bo posledično zmanjšal delež izdatkov državnega proračuna za pokrivanje razlike med prihodki in odhodki ZPIZ-a/ - povečanje prihodkov, zmanjšanje izdatkov - večanje proračunskih sredstev

C42/Zaenkrat ne vidimo potrebe po spremembi. Potrebno bo še malce počakati, da vidimo, kako se bo vse skupaj obneslo/ - ni potreb po spremembah – prenova sistema

INTERVJU D

Kakšne so po vašem mnenju glavne prednosti študentskega dela po novem zakonu?

D1/Po novem pridobijo študenti in dijaki obdobja zavarovanja/ - obdobje zavarovanja - varnost

D2/Plačani so prispevki za pokojninsko zavarovanje/ - plačujejo se prispevki - varnost, zadovoljevanje skupnih potreb

D3/Se bodo kasneje upoštevali pri skupni pokojninski dobi/ - pokojninska doba - varnost

Kakšne so po vašem mnenju glavne slabosti študentskega dela po novem zakonu?

D4/Iz našega vidika jih ni/ - jih ni – ni slabosti

Kako je z vpogledom dijakov/študentov v evidenco pokojninske dobe?

D5a/Zavod sicer že nekaj let omogoča zavarovancem elektronski dostop preko portala Moj eZpiz/ - elektronski dostop - modernizacija

D5b/Osebna informativna evidenca do podatkov/ - evidenca - nadzor

D5c/Dostop do podatkov o zavarovalni dobi in o osnovah/ - zavarovalna doba - varnost

D5d/Obračunani prispevki po posameznih letih/ - prispevki - zadovoljevanje skupnih potreb

D5e/Vpogled v obdobje zavarovanja/ - zavarovanje - varnost

D6a/Študenti in dijaki lahko pogledajo v svoje podatke/ - evidenca - nadzor

D6b/Dobijo informacijo o trajanju obdobja zavarovanja/ - zavarovanje - varnost

D6c/Podatek o osnovi za to obdobje, od katere so bili vplačani prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje/ - podatki o osnovi- nadzor

D7a/ZPIZ omogoča izpis potrdil o zavarovalni dobi in vplačanih prispevkih/ - prispevki - zadovoljevanje skupnih potreb

D7b/Izpis potrdila se izda tudi na pisno zahtevo posameznega zavarovanca/ - izpis potrdila - nadzor

Kako nov zakon vpliva na pokojninsko osnovo dijakov/študentov?

D8/Na podlagi podatkov o višini izplačila in višini plačanih prispevkov ZPIZ oblikuje prijavo in odjavo iz zavarovanja/ - prispevki - zadovoljevanje skupnih potreb

D9/Vnese v matično evidenco zavarovancev/ - matična evidenca - nadzor

D10/Oblikuje prijavo o osnovah, ki se uporablja za izračun pokojninske osnove/ - pokojninska osnova - varnost

Kakšno je vaše mnenje glede na dejstvo, da se pokojninska doba v primeru občasnega in začasnega dela dijakov in študentov obračunava na podlagi zaslužka oz. plačanih prispevkov in ne na podlagi opravljenega dela oz. števila ur dela?

D11/Tudi v primeru ostalih kategorij zavarovancev se pokojninska doba obračuna na podlagi zaslužka in plačanih prispevkov/ - enako pri ostalih – enakovrednost z ostalimi

Trajanje zavarovalne dobe se ugotovi tako, da se prizna po en mesec zavarovalne dobe za vsakih doseženih 60 % bruto povprečne mesečne plače iz leta, za katero se opravi izračun, vendar največ 12 mesecev za posamezno koledarsko leto. Kaj menite o tem, da lahko študenti v mesecu dni pridejo tudi do več kot enega meseca pokojninske dobe, če imajo le dobro urno postavko in veliko delajo?

D12/V zavarovalno dobo se šteje obdobje, ugotovljeno na podlagi skupnega letnega zneska vseh prejemkov/ - letni znesek vseh prejemkov - zadovoljevanje skupnih potreb

Koliko dijakov/študentov je leta 2015 prispevalo v pokojninsko blagajno?

D13/Po podatkih FURS je prispevke v okviru študentskega dela v letu 2015 vplačevalo 97.119 različnih oseb/ - različne osebe - 97.119 oseb

D14/V pokojninsko blagajno je bilo za leto 2015 od meseca februarja vplačanih 52.188.377,38 EUR prispevkov/ - vplačani prispevki - 52.188.377,38 EUR

Koliko dijakov/šolencev je v letu 2015 dobilo najvišjo možno pokojninsko dobo, torej 11 mesecev?

D16/2.180 študentom je doba priznana v trajanju 11 mesecev/ - pokojninska doba – 2.180 oseb

Koliko mesecev pokojninske dobe so dijaki/šolenci »prislužili« v povprečju v letu 2015?

D17/V povprečju so pridobili skoraj 3 mesece zavarovalne dobe/ - tri mesece - zelo malo

Kaj se zgodi v primeru, če dijak/šolenci vplača več prispevkov kot jih je določeno oz. predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe?

D18/Od 2.180 študentov pa je bila doba priznana prav tako v trajanju 11 mesecev 1237 študentom/ - dopolnitev več kot 11 mesecev pokojninske dobe - 1.237 oseb

8.4. ZDRUŽEVANJE POJMOV V KATEGORIJE

Razlogi za preraščanje koncepta in namena študentskega dela

- ni razlogov:
 - ne preseganje (A1, A6)
 - ne prerašča (B1a)
 - majhen delež trga dela (B4)
 - ni bistvenih sprememb (C2)
- zakonodaja :
 - omejitve v zakonodaji (A2a)
 - elementi delovnega razmerja (A2b, B1b)
 - pogodba o zaposlitvi (B1c)
- izkušnje za prihodnost:
 - delovne izkušnje (A3a)
- lasten denar:
 - zaslužek (A3b)
- učinkovitost za zaposlitev:
 - najučinkovitejša APZ (A3c)
 - kasnejša redna zaposlitev (A4)
 - vstop na trg dela (C3)
- možnosti:
 - prehodnost (A5)
- razvoj sistema:
 - gradi se počasi (B2a)
 - spremembe (B2b)
 - varen sistem (C1a)
- težave z opredeljevanjem:
 - težka opredelitev (B3)
- odprava nepravilnosti:
 - anomalije (C1b)
- socialni korektiv:
 - nizek status (C4a)
 - lastno izboljšanje statusa (C4b)

Neenotna ureditev študentskega dela

- zakonodaja:

- ni problematično (A7a)
 - več zakonov za vsa področja (A7b, B7, B9)
 - nič posebnega (A8, B8a, C5)
 - poizkus za enotni zakon (B8a)
- širina:
 - nepreglednost (B5)
- nepravilnosti:
 - luknje, nedoslednosti (B6)
- izvršilna oblast:
 - padec vlade (B8b)
- spremembe:
 - pravilniki (B10a)
 - neaktualnost pravilnikov (B10b)
 - temeljita prenova zakona (C9)
- časovna stiska:
 - se ni dalo urediti (C6)
- težnja po poenotenju:
 - poenotenje (C7)
- boljši nadzor:
 - večja preglednost (C8)

Primerjava novega in starega zakona o študentskem delu

- zakonodaja:
 - boljši zakon (A9a, C15)
 - uredil panogo (A9b)
 - nerevolucionaren zakon (B11)
 - ZUJF najbolj primeren (B18)
 - luknje v zakonu (B19)
 - sistemski zakon (B21)
 - slab zakon (B22a)
- varnost, zadovoljevanje skupnih potreb:
 - plačujejo se prispevki (A10)
- potreba za dosegom pokojnine:
 - pokojninska doba (B12)
- varovalo:
 - minimalna urna postavka (B13)
- časovna stiska:
 - hitra ureditev (B14)
 - konec leta (B16a)
 - čim hitreje (B16b)
 - ponovna priprava (B17)
- državna blagajna:
 - viri za proračun (B15a, B15c)
- upoštevanje predpisov EU:
 - zaveza države (B15b)
- nadzor:
 - ni kontrole nad mehanizmi (B20)
- spremembe:
 - izboljšave (B22b)
- težave mladih:
 - nepriznavanje izkušenj mladih (C10)
 - nesamostojnost mladih (C11)
 - dolgo čakanje na delovno dobo (C16)
- recesija:
 - dogajanje ob krizi (C12)
- posamezniki:
 - osebnost posameznika (C13)
 - zavedanje primernih oblik dela (C14)

Glavne prednosti študentskega dela

- varnost, zadovoljevanje skupnih potreb:
 - plačujejo se prispevki (A11a, D2)
 - obdobje zavarovanja (D1)
 - pokojninska doba (D3)
- potreba za dosego pokojnine:
 - teče pokojninska doba (A11b)
 - pokojninska doba (B23a)
- varovalo:
 - minimalna urna postavka (A12, B23b)
- trg dela:
 - urejanje razmerij (A13)
 - prilagajanje potrebam trga (C17)
- zdravstvo:
 - zdravstveno zavarovanje (B24a)
- zaščita:
 - pravice (B24b)
 - brez novih pravic (B24c)
 - zagotavljanje varnost (C21a)
 - sistem socialnih zavarovanj (C21b)
- možnost izbire:
 - potencialni kadri (C18)
- podpora za vse:
 - ustrezne storitve (C19)
- samostojnost:
 - pomembni segmenti (C20)
- odprava kršitev:
 - odprava anomalij, zlorab (C21c)

Glavne slabosti študentskega dela

- finančna obremenjenost delodajalcev:
 - višja cena za delodajalce (A14a)
- visoka obdavčitev:
 - primerljivo z rednimi zaposlitvami (A14b)
 - močno obdavčeno za delodajalce (A14c)
- nesmisel pokojninskega sistema:
 - ne bo pokojnin (B25)
 - brez veze (B26)
 - zaskrbljenost (B28)
- zaslužek:
 - višji prihodki (B27)
- spremembe:
 - nove reforme (B29)
- sistem:
 - sistemska ureditev (B30)
- fleksibilnost:
 - razvoj gospodarstva (C22)
- ni slabosti:
 - jih ni (D4)

Omejitev obsega dela in števila dijakov/šudentov pri delodajalcih

- omejitve po zakonodaji:
 - omejevanje samo po sebi (A15)
 - obdavčitve (A19, A20a, A25b)
 - podražitev, reforma (A20b)
 - dohodnina (A25c)

- priprava zakona, prejšnji zakon (B31a)
 - prejšnji zakon (C23, C24)
- mali odstotek trga dela:
 - 2 % trga dela (A16)
 - mali odstotek (A17c)
 - obseg celotnega dela (B34)
 - zmanjšanje obsega dela (B35a)
- izobraževanje:
 - bolonjski študij (A17a, A18c)
 - bolonjski sistem (A25a)
- razvoj gospodarstva:
 - visoka gospodarska rast (A17b)
- pomanjkanje časa:
 - študenti nimajo časa za delo (A18a)
 - dijaki imajo čas samo med počitnicami (A18b)
- primerljivost z drugimi oblikami dela:
 - konkurenčna oblika (A20c)
- potrebe delodajalcev:
 - potreba po študentih (A21)
 - potrebe podjetij (A26)
 - nezadovoljstvo delodajalcev (B31b)
 - zaposlitev po istem delodajalcu (B38)
 - stik z delodajalci (B41)
- previdnosti pri dohodnini:
 - obdavčitev zaslužka (A22a)
 - meja za zaslužek (A22b, A22c)
 - dohodek družine (A22d)
- socialni korektiv:
 - socialne stiske (A23a)
 - izboljšanje (B36a)
 - delo za preživetje (B37, B42a, B46)
 - izboljšanje socialnega položaja (B42b)
 - delo zaradi študija (B43)
 - življenjski stroški (B44)
 - pomoč staršev (B45)
- samozavest:
 - izkušnje (A23b, B40)
 - samostojnost A23c)
- samostojnost:
 - lasten denar (A23d)
- omejitve niso potrebne:
 - brez omejitev (A24)
- prilagodljivost:
 - fleksibilnost (B32)
 - zadovoljstvo z zakonom (C26)
- nesmisel:
 - nepotrebno (B33)
- težave pri iskanju dela:
 - dostop do dela (B35b)
- priložnosti:
 - omogočanje študija (B36b)
 - zaposlitvene možnosti (B39)
- sodelovanje:
 - socialni partnerji (C25)

Uvedba plačila dodatka za prevoz in malico za dijake/štoludente

- sodelovanje obeh strani:

- dogovor (A27)
- socialni transferji:
 - študentska prehrana (boni) (A28a)
 - subvencioniran prevoz (A28b)
 - subvencije za študente (C27)
- dohodnina:
 - prevoz kot davčna olajšava (A29)
- zakonodaja:
 - možnosti (B47)
 - obdavčitve (B49)
- zadovoljevanje skupnih potreb:
 - prispevki (B48)
- dohodnina:
 - dejanski stroški (B50)
- podvajanje ugodnosti:
 - ni potrebe po uvedbi dodatka (C28)

Nadzor nad izdajanjem napotnic

- urejenost:
 - bolje urejeno (A30)
- nadzor:
 - inšpekcija (A31a)
 - popolno pooblastilo (A31b)
 - vpogled v evidenco (A35a)
 - vpogled v eVŠ (B52c)
 - študentski status (B53)
 - potrdilo o vpisu (B55)
 - preverjanje v evidenci (B56)
 - manj fiktivnih vpisov (B57)
 - omejitve rednih vpisov (B59)
 - veriženje vpisov (B60)
 - FURS, Inšpektorat za delo (B61)
 - dobra pokritost C29
 - centralni vir podatkov (eVŠ) (C30b)
 - spremljanje kršitev (C31)
- enotnost:
 - enotna evidenca vpisa (A32)
 - status dijaka/študenta (A34)
- novosti:
 - urejen sistem (A33)
 - vpogled v eVŠ (B52a, C30a)
 - informacijski sistem (B52b)
- skupna evidenca:
 - potrdilo o vpisu (A35b)
- kršitve:
 - ponarejanje (A36a)
 - se ne sme početi (A36b)
 - kršitelji (A37)
 - prijava na policijo (A39)
 - fiktivni vpisi (B54)
- usposobljenost:
 - poznavanje potrdil o vpisu (A38)
- neurejenost:
 - slaba pokritost (B51)
- zakonodaja:
 - sprememba zakonodaje (B58)

Ocena dajatev in procentualna razporejenost študentskega dela

- ni posebnosti:
 - v redu (A40)
- reforme:
 - nižanje dajatev za ŠOS (B62)
 - nižanje dajatev za servise (B63a)
- slab sistem:
 - težave (B63b)
 - dajatve (B64a)
 - razdelitev dajatev med ostale (B64b)
 - začaran krog (B66)
- monopol:
 - večji servisi, večji tržni delež (B63c)
- kroženje sredstev:
 - pokritost skoraj vseh štipendij (B64c)
 - koncesijske dajatve gredo v proračunski sklad (B64d)
- izguba pravice do javnih sredstev:
 - izguba državne štipendije (B65a)
- dohodnina:
 - cenzus (B65b)
- večanje proračunskih sredstev:
 - višji prihodki (C32)
 - povečanje prihodkov (C33)

Odstotek upada študentskega dela

- zmanjšanje za 13 %:
 - upad za 13 % (A41)
- zmanjšanje za 2,5 %:
 - upad za 2,5 % (B67)
- zmanjšanje za 0,4 %:
 - upad za 0,4 % (C34)
- preskoki:
 - naskok dela, upad dela (B68a)
- preračunavanje:
 - januarja cenejše izplačevanje (B68b)
- stabilizacija:
 - majhen vpad (B69)
- preprečitev drastičnega upada študentskega dela:
 - varovalo (B70)

Vpliv koncesijskih dajatev na položaj dijakov/študentov

- enak položaj:
 - ni sprememb (A42)
 - ni razlik za študente (B72)
- trg dela:
 - urna postavka (A43)
- izboljšava:
 - dvig urnih postavk (B71)
 - dodatne pravice (B73)
 - gre na boljše (B74)

Vpliv koncesijskih dajatev na urne postavke

- raziskava:
 - statistična raziskava (A44)
- izboljšave za študente:
 - spremembe študentom v prid (B75)

Sprememba števila dijakov in študentov v letu 2015

- upad:
 - trend zniževanja (A45a)
 - manj študentov dela (A45c)
 - minimalen upad števila študentov (B76)
- gibanje rasti prebivalstva:
 - manjše generacije (A45b)
- izobraževanje:
 - bolonjski študij (A46a)
- obremenjenost:
 - časovna stiska (A46b)
- varovalo:
 - dvig urne postavke (B77)
- informacije drugih virov:
 - večji študentski servis (B78)

Vpogled dijakov/študentov v evidenco pokojninske dobe

- modernizacija:
 - elektronski dostop (D5a)
- nadzor:
 - evidenca (D5b, D6a)
 - podatki o osnovi (D6c)
 - izpis potrdila D7b)
- varnost:
 - zavarovalna doba (D5c)
 - zavarovanje (D5e, D6b)
- zadovoljevanje skupnih potreb:
 - prispevki (D5d, D7a)

Mnenje glede obračunavanja pokojninske dobe dijakov/študentov

- dober zakon:
 - primeren način (A47)
 - nesporen sistem (B79)
- evidenca:
 - evidentiranje (A48)
 - ni nadzora (B82)
- Solidarnost:
 - solidarnostna raven (A49)
- strinjanje:
 - nič spornega (A50)
- odločitev:
 - najboljši način (A51)
 - izračun (A52)
- majhen zaslužek:
 - simbolično delo (A53)
 - povprečje 220 EUR na mesec (A54a)
 - povprečje 2.200 EUR – 2.400 EUR na leto (A54b)
 - dijaki zaslužijo manj (A54c)
- zakonodaja:
 - enako drugje (B80)
- resničnost podatkov:
 - ugibanje (B81)
- varovalo:
 - avtomatizem (B83)
- enakovrednost z ostalimi:
 - enako pri ostalih (D11)

Vpliv dela in dobre urne postavke na pokojninsko dobo dijakov/študentov

- zadovoljevanje skupnih potreb:
 - letna raven prispevkov (A55)
 - prispevki, obdavčitev (A56)
 - letni znesek vseh prejemkov (D12)
- solidarnost:
 - koncept solidarnosti (A57)
- zakonodaja:
 - nepoznavanje zakona (A58)
 - potrditev (B84)
 - hitro pridobivanje pokojninske dobe (B85)
- iznajdljivost:
 - posameznik (B86)

Vpliv zakona na pokojninsko osnovo dijakov/študentov

- zadovoljevanje skupnih potreb:
 - prispevki (D8)
- nadzor:
 - matična evidenca (D9)
- varnost:
 - pokojninska osnova (D10)

Posledice vplačila večjih prispevkov za dijake/študente kot jih je predvideno za 12 mesecev pokojninske dobe

- slabo poznavanje zakonodaje:
 - preplačani višek (A59)
- solidarnost:
 - skupna vreča (A60)
 - vzajemnost (B87b)
- potreba za dosego pokojnine:
 - pokojninska blagajna (B87a, B88)
 - prerazporeditev (B90)
- državni denar:
 - doplačevanje iz proračuna (B89)
- 1.237 oseb:
 - dopolnitev več kot 11 mesecev pokojninske dobe (D18)

Število dijakov/študentov, ki so prispevali v pokojninsko blagajno leta 2015

- koncesionarji:
 - delo prek napotnice (A61)
- se ne ve:
 - ni podatka (B91)
- informacije drugih:
 - podatki iz ZPIZ-a (B92)
- 94.000 oseb:
 - mediji, ZPIZ (B93)
- neustrezno številčenje:
 - podvajanje oseb (B94a)
 - pošiljanje podatkov (B94b)
- 52.087.645 EUR:
 - vplačani prispevki (C35)
- 94.710 oseb:
 - različne osebe (C36)
- 97.119 oseb:
 - različne osebe (D13)
- 52.188.377,38 EUR:
 - vplačani prispevki (D14)

Število dijakov/šudentov z najvišjo možno pokojninsko dobo za 2015

- zelo malo:
 - majhen odstotek (A62)
- omejitve v zakonodaji:
 - elementi delovnega razmerja (A63)
- nadzor:
 - inšpekcija (A64)
- 2.200 oseb:
 - podatki iz medijev (B95)
- 2.180 oseb:
 - pokojninska doba (D16)

Pokojninska doba dijakov/šudentov v povprečju v letu 2015

- zelo malo:
 - tri mesece (A65, B96, C37, D17)

Spremembe glede študentskega dela v Sloveniji

- dober sistem:
 - ni pripomb (A66a)
 - super zakon (A66b)
 - urejena panoga (A67)
 - malo težav (A68b)
 - sistem študentskega dela (A69)
 - pedagoški učinek (A78a)
- pošteno plačilo:
 - redna nakazila (A68a)
- izkušnje za prihodnost:
 - delovne izkušnje (A70)
 - srečanje z delodajalci (A71)
 - delovne navade (A72)
 - razlike med študenti (A80)
 - izkušnje z razgovori (A81)
- zaposlovanje:
 - redna zaposlitev (A73)
 - kadrovske vidiki (A74)
- brezplačno izobraževanje:
 - dolгови (A75)
- samostojnost:
 - lasten denar (A76a)
- možnosti za socialno šibkejšo:
 - socialno šibke družine (A76b)
- beleženje kompetence:
 - sistem beleženja (A77a)
 - učenje spretnosti (A77b)
 - izkušnje (B100a)
 - delovna knjižica (B100b)
 - izpis (B102)
- odločitve za prihodnost:
 - razmislek (A78b, A79)
 - karierna orientacija (A78c)
- večanje nadzora:
 - kontrola (B98)
 - posredovanje podatkov (B101)
- prenova sistema:
 - ureditev urne postavke (B99)
 - avtomatska vključitev (B104)

- posledice za delovanje države (C38b)
 - anomalije (C39)
 - ni potreb po spremembah (C42)
- pomoč pri iskanju zaposlitve:
 - verodostojna listina (B103)
- sodelovanje:
 - dogovor (C38a)
- večanje proračunskih sredstev:
 - posledice na prihodke države (C40)
 - povečanje prihodkov, zmanjšanje izdatkov (C41)

9. POVZETEK

Študentsko delo ima za mlade zares pomembno vlogo in se ga poslužuje velika večina. Študenti si na ta način pomagajo olajšati socialne in ekonomske stiske, predvsem tisti, ki prihajajo iz šibkejših družin. Zato velja, da je študentsko delo tudi socialni korektiv, čeprav je prvotni namen študentskega dela pridobivanje delovnih izkušenj in dodatnega zaslužka v času izobraževanja.

V teoretičnem uvodu so v prvem delu opisani mladi, v drugem pa študentsko delo. V raziskavi pa sem se osredotočila na študentsko delo in spremembe, ki jih prinaša Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF-C), ki je stopil v veljavo 1. februarja 2015. Želela sem prikazati ureditev in pregled zakonodaje študentskega dela v Sloveniji po ZUJF-C.

Študentom ZUJF-C omogoča priznan način pridobivanja delovnih izkušenj, prinaša pa tudi nove socialne pravice iz naslova plačevanja prispevkov za pokojninsko, invalidsko ter zdravstveno zavarovanje. Ali drugače, študentje z delom pridobivajo delovno dobo. Ob tem se upošteva načelo medgeneracijske solidarnosti, saj so študenti pri plačilu prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje solidarni z drugimi. Posledično mladim omogoča prvi stik s trgom dela.

Raziskava je kvalitativna. Osnovno empirično gradivo predstavljajo odgovori štirih organizacij, ki so povezane s študentskim delom in ki uporabljajo ter izvršujejo ZUJF-C, Uradni list RS št. 95/2014, od 1. februarja 2015 dalje. Dve od štirih organizacij imata s študentskim delom neposreden stik in sklepam, da sem zato dobila podobne odgovore, drugi dve imata pa posredni stik so odgovori ravno tako podobni.